

jún 2019

novinky z radnice

život a kultura trnavy

foto: Mamiš Koprda

mesto trnava ■ ročník XXX ■ číslo 5 ■ nepredajné!

Garden party na korze
28. a 29. júna

Nezostať pri slovách

Šestnásťročná švédka študentka Greta Thunbergová sa stala tvárou ekologického hnutia. Tisícky študentov protestovali vo viacerých mestách po celom svete proti globálnemu otepľovaniu a za ochranu životného prostredia.

Napriek nadšeniu i výhradám, ktoré sa po medializovaní jej vystúpení objavili na rôznych fórach, ma zaujali dva fenomény: aktivizácia ľudí a prispôsobenie si pravdy podľa vlastného videnia sveta.

Je výborné, že fakty a argumenty Greta dokázali sústrediť pozornosť hlavne mladých ľudí na spôsob života civilizácie, ktorej sme súčasťou. Porozumieť tomu, že svet sa netočí len okolo jednotlivca a jeho predstáv, ale že jednotlivec je súčasťou širších spoločenských, biologických a prírodných súvislostí, je základom pre premýšľanie o budúcnosti človeka.

Je preto dobré, že ľudia opäť raz venujú pozornosť prírode, životnému prostrediu a vážne si uvedomujú jeho zhoršujúci sa stav. V tom spočíva nádej pre zajtrajšok.

No samotná Greta upozorňuje, že nádeje bolo dosť. Treba začať konať. S tým súvisí druhý spomínaný fenomén: prispôsobenie si pravdy v praxi.

Vieme sa nadchnúť pre dobrú vec, ale v bežnom živote pokračujeme často tak, ako doteraz. V súlade so systémom, ktorý kritizujeme. Akoby sme zmenu čakali iba od iných, zhora. Veď, my sme len nútení rešpektovať realitu. Tú, o ktorej hovoríme, že je zlá. Kvôli práci, uznaniu, deťom či bývaniu, jednoducho nemôžeme žiť bez zaradenia sa.

Zmena preto určite nie je jednoduchá.

Keď som sa pred uvažovaním o tom, ako reálne podporím životné prostredie, pýtal vlastného syna i sám seba, čo sme okrem deklarovania vo forme protestu ochotní sami zmeniť, nadšenie začalo slabnúť.

Nezostať pri slovách či sľuboch znamená obmedziť aj to, na čo sme si zvykli, napríklad jazdenie autom, parkovanie priamo pred domom, lietanie lietadlom, neobmedzené využívanie energií, mobilov, nešetrné užívanie vody či chemikálií v domácnostiach. S tým súvisí aj zmena stravovacích návykov a nakupovania. Ide o celkový vzťah k sebe a okoliu.

V ňom by nemal dominovať konzum, hromadenie, rozširovanie zastavaného územia, likvidovanie stromov a živočíšnych druhov.

Na Zemi sme len hostia. Nesieme zodpovednosť za svoju účasť na živote, jeho kvalite a za to, v akom stave ho odovzdáme ďalším generáciám. Žiaľ, životné prostredie je na tom dnes horšie, ako bolo v čase, keď sme prišli na svet my. Nemali by sme preto svoju zodpovednosť laxne presúvať na iných.

NOVINKY Z RADNICE

Život a kultúra Trnava

Vydavateľ: Mesto Trnava

IČO: 00313114

Evidenčné číslo: EV 2899/09

ISSN 1339-8989

Náklad 5 000 ks

Šéfredaktorka: Elena Ursinyová

Redaktorka: Miroslava Kuracinová Valová

Redakčná rada: Dušan Vančo, Martin Jurčo

Redakcia: Radnica, Hlavná 1,

917 71 Trnava

Číslo telefónu: 033/32 36 344

E-mail: elena.ursinyova@trnava.sk

Grafická úprava: Andrej Grossmann

Tlač: Ultra print

Pluhová 49, 831 03 Bratislava

Periodicita vychádzania:

desaťkrát do roka, august / september

a december / január ako dvojčíslo

.....

Novinky z radnice nájdete

aj na nzs.trnava.sk

(vm)

Zanedbaný lesík na Štrkoch sa mení na príjemnú oddychovú zónu s jazierkom

Trojročný medzinárodný projekt LUMAT CE89 je takmer v cieli.

Neudržiavaný lesík v lokalite Štrky sa aj vďaka nemu v uplynulých mesiacoch začal meniť na nepoznanie. V rámci revitalizácie tohto územia bola celá lokalita vyčistená, odstránené boli choré a poškodené stromy a náletová zeleň, vzniklo nové jazierko, okolo ktorého sa vysadí vodná a močiarna vegetácia. Priestor okolo novovzniknutého jazierka bude zatravnený lúčnym porastom a vysadia sa aj nové, zdravé stromy.

Lokalita bude dotvorená sieťou prírodných chodníkov - vychádzkový okruh poskytne návštevníkom možnosť pokojne sa prejsť, vyvenčiť psa, či posediť si na lavičke. Celý areál lemuje náučný chodník, z ktorého bude možné pozorovať hmyzie domčeky, návštevníci uvidia aj budky pre vtáky a netopiere. Verejnosť poteší aj zóna na grilovanie s altánkom a ohniskom. V iných častiach areálu je zakladanie ohňov zakázané, na tomto mieste sa však dá pripraviť príjemné posedenie s priateľmi. V lokalite bude dostatok smetných košov, preto nič nebráni tomu, aby miesto ostalo čisté aj po grilovačke. Lesík dostal vďaka spolufinancovaniu z projektu LUMAT CE89 a z finančných prostriedkov mesta novú dominantu – jazierko s lagúnami a s typickým vodným a močiarnym rastlinstvom, ktoré zabezpečí čistenie vody a spevnenie brehov. Kúpať sa v jazierku nesmie, to je však isto jasné každému milovníkovi prírody. Z materiálu po vyhlbení jazierka vznikli menšie vyvýšeniny, tzv. slnečné kopce, na ktorých sa bude v lete určite dobre ležať a opaľovať, či piknikovať. Okolie bude skrášľovať lúčna vegetácia, pribudne aj nové verejné osvetlenie, areál bude prehľadne označený.

Lokalita pred odstránením náletových a chorých drevín

Trnava tak okrem Kamenného mlyna získa ďalšie cenné miesto plné zelene, kam sa bude dať zájsť za relaxom v prírode neďaleko mesta. Revitalizáciou celej lokality sa zároveň dosiahne aj pozitívny vplyv na životné prostredie v okolí

mesta – vyčistením a novou, prírodou blízkou výsadbou sa napomôže obnove pôvodnej ekologickej hodnoty lesíka a vybudovaním jazierka sa prispeje k ochladeniu mesta a jeho okolia počas horúcich letných dní. ■

(eu)

Dni zdravia sa zamerajú aj na zmenu nášho myslenia vo vzťahu k životnému prostrediu

Tradičný trnavský festival zdravého životného štýlu Dni zdravia v posledných rokoch mení a omladzuje svoju tvár. Prezentácia firiem zameraných na rôzne výživové doplnky je minulosťou. Súčasnosť sa nesie v duchu zmeny myslenia nielen vo vzťahu k vlastnému zdraviu, ale aj k životnému prostrediu. Také budú aj tohtoročné Dni zdravia, ktoré sa uskutočnia od 19. do 22. júna.

Samozrejme, ani tento raz nebudú chýbať na radnici poradenské služby, merania, odbery vzoriek vody a preventívne vyšetrenia poskytované Regionálnym úradom verejného zdravotníctva. Či je náš krvný tlak v norme, si budeme môcť overiť aj na piatich stanovištiach Strednej zdravotníckej školy v centre mesta a dozvieme sa viac aj o správnej starostlivosti o detské zúbky či zubnú protézu.

Ako sme na tom s podielmi tuku, svalov a vody v organizme, či nemáme nadbytok viscerálneho tuku, ktorý sa môže podieľať na vzniku ochorení ako cukrovka, srdcový infarkt či mozgová porážka a aký máme index telesnej hmotnosti či pomer obvodu pása a bokov, z ktorých sa tiež dá odvodiť miera rizika pre naše zdravie, nám pred radnicou povedia zástupcovia Všeobecnej zdravotnej poisťovne.

Na Hlavnej ulici si budeme môcť pod dohľadom zástupcov Slovenského červeného kríža zopakovať naše vecdomosti o poskytovaní prvej pomoci.

Základy celoživotného zdravia stavíme už v detskom veku. V posledných desaťročiach sa náš život v porovnaní s minulosťou najmä v mestách značne zmenil. Deti už nebehajú celé dni vonku, viac sedia za počítačmi, do školy ich rodičia vozia autom, po vyučovaní ešte doma presedia veľa času nad úlohami... Takáto zmena životného štýlu spojená s prebytkom priemyselne vyrábaných potravín a nedostatkom pohybu na čerstvom vzduchu sa už stáva celospoločenským problémom s vážnymi následkami. Odpovede na naliehavú otázku, kam speje zdravie našich detí v 21. storočí, môžeme hľadať vo štvrtok 20. júna o 17.30 h v Kalokagatii na Streleckej ulici s odborníkmi v oblastiach pohybového ústrojenstva, psychológie, pedagogiky a imunológie.

Mnohí z nás už možno počuli alebo čítali príbehy o tom, ako sa niekomu podarilo zbaviť bolestí chrbta alebo psychického napätia s pomocou jogy. Možno by to cvičenie pomohlo aj nám, ale nevieme ako na to. In-

špiráciu môžeme získať a prípadne si niektoré cviky hneď aj vyskúšať na nádvorí radnice, kde nám cvičiteľka jogy predvedie ukážku cvičenia pre zdravý chrbát, relaxačnú aj power jogu a na dôvažok pridá prednášku o hormonálnej joge.

Tradičnou a zároveň inovovanou súčasťou Dní zdravia bude aj podujatie Mesto pre všetkých, v minulosti známe pod názvom Dvor nádeje, zamerané na osvetu a poradenstvo v oblasti zdravotného znevýhodnenia, ktoré sa uskutoční 19. júna na Trojičnom námestí a na Nádvorí.

Dni zdravia vyvrcholia 22. júna dvomi atraktívnymi podujatiami. Po prvý raz sa spojíme s benefičným festivalom Ekofest, z ktorého je výťažok vždy venovaný na výsadbu zelene v meste. Jeho súčasťou sa tento rok stane aj naša tradičná jazda na korčuliach a bicykloch PSA TT-inline. Proti medzinárodným reťazcom podnecujúcim nadspotrebu zatažujúcu životné prostredie je zameraný druhý ročník Trnavského dňa dizajnu na Nádvorí. ■

(mb)

Druhý ročník Trnavského dňa dizajnu znova upriami pozornosť na udržateľnú módu

Druhý ročník Trnavského dňa dizajnu sa uskutoční v sobotu 22. júna na Nádvorí. Cieľom podujatia, ktoré vzniklo z spoločnej iniciatívy kancelárie Zdravého mesta Trnava, dizajnového obchodíku Kumšt a občianskeho združenia Publikum.sk, je propagácia udržateľnej, ekologickej módy a dizajnu.

„Sme veľmi radi, že sa nám podarilo Trnavský deň dizajnu organizovať v takejto silnej kooperácii. Vďaka tomu vznikol program presahujúci náš pôvodný zámer s významným ekologickým a spoločenským rozmerom,“ hovorí Petra K. Adamková zo združenia Publikum.sk, ktoré stojí aj za kultúrnym centrom Malý Berlín.

„Prvý ročník bol vydarený, návštevníci prežili príjemný deň v spoločnosti slovenských dizajnérov a dozvedeli sa veľa o udržateľnosti v móde. Pevne veríme, že taký bude aj tento nasledujúci. Vieme, že zdravie nezávisí len od našej psychickej a fyzickej pohody, ale aj od kvality životného prostredia. No a práve s tým úzko

súvisí aj to, čo si kupujeme, nosíme, a najmä to, čo nám zbytočne visí v skrini a napokon končí ako odpad na skládkach. Nadspotreba a rozmach dovozu bežných výrobkov z krajín, v ktorých je práca omnoho lacnejšia, má totiž nezanedbateľný negatívny ekologický dopad na planétu. Mimoriadne znepokojujúci je aj sociálny as-

pekt, lebo za nízkou cenou obliečenia dovážaného z ázijských krajín stojí často detská práca v podmienkach, ktoré si u nás len ťažko vieme predstaviť," vysvetľuje Petra Vráblová z kancelárie Zdravé mesto mestského úradu.

Počas celého dňa preto nájdete na Nádvorí trh najmä so slovenskými výrobkami. Jedna časť bude venovaná módnym značkám, ktoré sa snažia tvoriť v súlade s koncep-

ciou pomalej módy (slowfashion) a druhá bude opäť venovaná slovenskému dizajnu, ktorý chce kvalitou aj pestrosťou presvedčiť návštevníkov, že sa oplatí nakupovať od lokálnych tvorcov. „Keďže Trnavský deň dizajnu je prioritne zameraný na udržateľnosť, či už v móde alebo v domácnosti, tému podporí počas celého dňa niekoľko besied a workshopov z oblasti slowfashion a upcyclácie," dodáva

Petra Vráblová. Podujatie vo večerných hodinách uzavrie špeciálne vydanie podujatia PechaKucha Night Trnava vol. 30 v kultúrnom centre Malý Berlín, na ktorej sa budú môcť návštevníci viac dozvedieť nielen o tvorbe niektorých dizajnérov pozvaných na Trnavský deň dizajnu, ale aj vypočuť si zaujímavé príbehy grafických dizajnérov a výtvarníkov na ich ceste k umeniu. ■

(vm)

Trnava je mestom pre všetkých; potvrdí to aj nové podujatie v rámci Dní zdravia

Známe podujatie Dvor nádeje po štrnást rokoch spájalo ľudí so zdravotným znevýhodnením a vytváralo pre nich priestor, kde mohli ukázať svoj talent a tvorivosť. Túto myšlienku chceme posunúť ešte ďalej, a tak sa zrodil koncept, ktorý svet ľudí so zdravotným postihnutím otvorí pre väčšinovú spoločnosť a dá obom skupinám možnosť lepšie sa spoznať a pochopiť. Akcia dostala názov Mesto pre všetkých a uskutoční sa v stredu 19. júna 2019 medzi 14. a 18. hodinou v rámci Dní zdravia na Trojičnom námestí a na Nádvorí – centre súčasnej kultúry.

„Týmto podujatím chceme vyjadriť, že ľudia so zdravotným postihnutím sú normálnou súčasťou nášho mesta. Nie sme tu my a oni, žijeme v ňom všetci spoločne. Ide o úplne prirodzenú a samozrejmu vec, no napriek tomu v našej spoločnosti ešte cítim isté tabu či predsudky. Aj touto formou chceme ukázať, že sú úplne zbytočné," hovorí Silvia Krištofová z odboru sociálneho Mestského úradu v Trnave. „Kľúčom k blíženiu, vzájomnej pomoci a rešpektu je zlepšovanie povedomia, otváranie nových tém a aj osobný kontakt, pretože tak najlepšie prekonáme obavy z neznámeho na oboch stranách." Hlavným organizátorom podujatia je odbor sociálny MsÚ v spolupráci s OZ Slovenská spoločnosť pre

spina bifida a/alebo hydrocefalus, ktoré získalo z Participatívneho rozpočtu pre Trnavu finančné prostriedky na svoj projekt Trnava bez predsudkov. Obe iniciatívy mali rovnaký cieľ, a tak sa ich podarilo prepojiť a dať spolupráci nový rozmer. Spoluorganizátorom je Nádvorie – centrum súčasnej kultúry, v ktorého priestoroch sa akcia uskutoční.

Do organizácie Mesta pre všetkých sú zapojení aj samotní ľudia so zdravotným postihnutím, ktorí pre návštevníkov chystajú zaujímavé aktivity. Vyskúšať si, aké je žiť s oslabeným zrakom či pohybovať sa na vozíku, práve to môže byť pre niekoho impulzom k väčšej empatii a rešpektu.

„Aktivity budú veľmi nezvyčajné – napríklad jazda na invalidnom

vozíku cez prekážky, loptová hra boccia či dokonca ukážky pádov z vozíka. Uvidíme aj prácu so psíkom formou canisterapie," približuje S. Krištofová.

Prípravené budú tiež tvorivé dielne pre deti i dospelých, milovníkov handmade vecičiek určite poteší malý trh s originálnymi výrobkami členov a klientov zapojených organizácií a občianskych združení. Kúpou maľovaných, šitých či inak ručne vyrobených dielok budeme môcť podporiť ich činnosť. Tento deň však nebude iba o zábave pre zábavu. Podujatie poskytne priestor pre organizácie venujúce sa poskytovaniu sociálnych služieb osobám so zdravotným postihnutím. Ani v dobe internetu nie je vždy jednoduché dopátrať sa k niektorým informáciám a kontak-

tom, preto je toto podujatie príležitosťou, kde sa ľudia hľadajúci konkrétnu sociálnu službu môžu dozvedieť viac. Popri poskytovaní sociálnych služieb budú svoju činnosť prezentovať aj subjekty tretieho sektora (mimovládne organizácie), ktoré spájajú ľudí s rôznymi druhmi zdravotného znevýhodnenia a sú pre nich dôležitou podporou v ich každodennom živote. V rámci programu sa predstaví aj prvý rozbiehajúci sa sociálny podnik v meste, ktorý v blízkej dobe vytvorí pracovné príležitosti pre zdravotne znevýhodnených spoluobčanov a umožní im zaradiť sa do pracovného života.

Na Trojičnom námestí to bude žiť, určite tu však neprehliadnete šnúru

(lev)

Tradičné remeslá vyplnia deťom voľný čas

Vďaka Participatívneho rozpočtu pre Trnavu sa počas leta budú môcť deti priučiť v Kamennom mlyne paličkovaniu, maľbe na sklo či tkaniu na krosnách. Zaži trnavské remeslá – to je hlavný motív projektu neziskovej organizácie Zlatá priadka, ktorá plánuje od júna do augusta tohto roku pripraviť deťom aktivity zamerané na spoznávanie tradičných trnavských remesiel.

„Cez letné prázdniny ostáva mnoho detí doma a nejdú na dovolenku k moru alebo inam. Ponúkame im preto možnosť využiť tieto chvíle zaujímavo a tvorivo nielen pri televízore a počítačoch. Deti budú môcť spoznať históriu a osvojiť si niektorú z techník tradičných trnavských remesiel ako sú paličkovanie, tkanie na krosienkach, podmaľba na sklo, keramika a iné,“ hovorí autorka projektu Monika Štofejová. Dlhodobo sa už venuje rôznym umeleckým a remeselným technikám, ktoré podľa nej strácajú v dnešnej dobe atraktivitu. „Tradičiam a zvykom nášho kraja sa venuje len malá pozornosť, mnohé deti nepoznajú hrnčiarsky kruh alebo krosná,“ vysvetľuje, prečo sa rozhodla organizovať letné tvorivé dielne. Projekt je určený predovšetkým deťom od päť rokov, no vítaní sú aj ostatní. Tvorivé popoludnia budú zdarma a povedú ich skúsení lektori. Konať sa budú dvakrát týždenne: v utorok na ihrisku v Sade Antona Bernoláka (promenáda), vo štvrtky na ihrisku v Kamennom mlyne vždy

plnú fotografií vinúcu sa z Nádvorja. Netradičná fotovýstava priblíži starosti i radosti ľudí s postihnutím a ukáže, že aj zdravotne znevýhodnení môžu viesť plnohodnotný život.

Pestrý program vyvrcholí večerným koncertom orchestra Taste of Brass na Nádvorí. Ak váhate, či je toto podujatie vhodné aj pre vás, pre vašu rodinu či priateľov, odpoveď je jednoznačná: je pre všetkých.

Zapojené organizácie:

Úrad práce sociálnych vecí a rodiny Trnava, Domov sociálnych služieb pre dospelých v Zavaré, Domov sociálnych služieb pre dospelých Zavar – satelit Trnava, Stromová ulica, Špecializované zariadenie v Trnave, Zariadenie pre seniorov v Trnave, Stredisko

sociálnej starostlivosti, Centrum včasnej intervencie Trnava, n.o., Únia nevidiacich a slabozrakých Trnava, Trnavská asociácia sluchovo postihnutých (TASPO), Trnavská arcidiecézna charita, Stredisko Evanjelickej DIAKONIE – Denný stacionár, Občianske združenie Iskierka a Denný stacionár COMITAS, Stacionár NÁŠ DOM, n. o., Spoločnosť na pomoc osobám s autizmom v Trnave, o. z. – Denný stacionár Osmý svetdiel, Spoločnosť Downovho syndrómu na Slovensku, Občianske združenie Spoločnosť pre zmysluplný život, Záujmové združenie Rodina, Pomocná ruka nádeje, o. z., Klub vozičkárov v Trnave, Sociálny podnik AFB Slovakia. ■

od 17.00 do 19.30 h. V prípade nepriaznivého počasia sa záujemcovia zídu v Dielničke u Zlatej priadky v budove Univerzity sv. Cyrila a Metoda na Námestí Jána Herdu, na čo včas záujemcov upozornia – na svojej facebookovej stránke <https://www.facebook.com/uzlatejpriadky/>

„Veríme, že deti objavujú radosť z tvorby, prežijú s nami veselé chvíle a vytvoria niečo, z čoho

budú mať radosť nielen samy, ale potešia aj svojich blízkych,“ dodáva M. Štofejová.

Projekt Zaži trnavské remeslá je financovaný z prostriedkov Participatívneho rozpočtu pre Trnavu 2018. Vďaka podpore verejnosti získala nezisková organizácia Zlatá priadka financie na tvorivý materiál a honorár pre lektorov, celkovo išlo o sumu 3 800 eur.

Všetkých srdečne pozývame. ■

(vm)

Na okresnom úrade otvorili informačnú kanceláriu na pomoc obetiam trestných činov.....

Ministerstvo vnútra SR prostredníctvom odboru prevencie kriminality kancelárie ministerky vnútra SR spustilo projekt s názvom Zlepšenie prístupu obetí trestných činov k službám a vytvorenie kontaktných bodov pre obe. Iniciatíva je zameraná na tri cieľové skupiny – na seniorov, obe nenávisťných trestných činov a extrémizmu a obe obchodovania s ľuďmi. V Trnave od 10. apríla 2019 funguje Kontaktný bod na Okresnom úrade v Trnave, kde môžu občania, ktorí sa s takýmto konaním stretli, nájsť pomoc.

„V súčasnosti sú služby pomoci pre obe poskytované prevažne mimovládny sektorom a chýba ich celoplošné zabezpečenie. Predpokladom realizácie komplexného a koordinovaného riešenia úloh prevencie kriminality v oblasti podpory a pomoci obetiam je preto vytvorenie a poskytovanie dostupných služieb na verejne prístupných a známych miestach vo forme stabilných kontaktných bodov,“ hovorí riaditeľ odboru prevencie kriminality Kancelárie MV SR Jozef Halcin. Pracovníci Kontaktného bodu poskytujú špecializované poradenstvo pre obe a ich blízkych, soci-

álne a psychologické poradenstvo i právne usmernenie a podporu. Cieľom projektu je okrem vytvorenia kontaktných bodov aj zvýšenie podielu zainteresovaných subjektov prevencie kriminality na riešení aktuálnych celospoločenských problémov vyplývajúcich z kriminality v Slovenskej republike. Kontaktné body sú preto nielen miestom konzultácií a poskytovania informácií, ale zároveň priestorom na sieťovanie a koordináciu asistenčných systémov a inštitúcií. Obetiam trestných činov je v Kontaktnom bode na Kollárovej ulici 8 k dispozícii koordinátor na regionálnej úrovni a dvaja asistenti

koordinátora. Títo pracovníci zabezpečia obeť alebo potenciálnej obeť bezproblémový a promptný prístup k poskytnutiu pomoci. Záujemcovia ich môžu kontaktovať aj prostredníctvom telefónneho čísla 033/55 64 709.

V jednotlivých regiónoch aktuálne prebiehajú preventívne aktivity a zážitkové workshopy určené pre cieľové skupiny so zámerom eliminovať páchanie trestnej a inej protispoločenskej činnosti. ■

Projekt je podporený z Európskeho sociálneho fondu.

Ďalšie informácie o projekte nájdete na prevenciakriminality.sk.

(vm)

Trnava bude koncom júna žiť cyklistickým šampionátom, účasť prisľúbil aj Sagan.....

Pred dvomi rokmi sme v Trnave hostili dve etapy známych pretekov Okolo Slovenska, už o pár týždňov privítame profesionálov na ďalšej prestížnej cyklistickej súťaži – Spoločných majstrovstvách SR a ČR v cestnej cyklistike. Šampionát sa začne vo štvrtok 27. júna, v tento deň povedie trať mimo mesta. Trnavčania si športové zápolenie naplno vychutnajú cez víkend 29. a 30. júna. Na vlastné oči uvidíme cyklistické esá európskych tímov, účasť dokonca prisľúbil aj Peter Sagan.

Trasa víkendových pretekov povedie cez Špačinskú a Hlbokú ulicu, ktoré budú uzavreté už od piatka 28. júna. Organizačný tím v spolupráci so samosprávou bude do dotknutej zóny v predstihu distribuovať letáky, aby obyvatelov priľahlých lokalít informoval o konaní podujatia a možných obchádzkach. V niektorých miestach preteky krátkodobo skomplikujú dopravnú situáciu, organizátori preto prosia verejnosť o pochopenie a strpenie dočasného nepohodlia a veria, že bohatý program a jedinečné divácke zážitky tieto

ťažkosti vynahradia. V sobotu 29. júna o 9.00 hod. sú na pláne preteky s hromadným štartom. Prví vyrazia junióri, poobebe o 14.00 h je na rade samostatná kategória do 23 rokov. Okruhy vedúce mestom budú nepochybne divácky atraktívne a zaujmú nielen milovníkov tohto športu, ale aj širokú verejnosť. Na Hlbokej ulici, kadiaľ pôjdu jazdci v každom kole až dvakrát, bude vyhradený priestor pre fanúšikov, tribúnu pre VIP hostí, občerstvenie i zázemie pre tímy a organizátorov.

Tí najmenší si budú môcť svoje cyklistické zručnosti otestovať v promenáde počas sobotnej Detskej Tour Petra Sagana. Rekreační cyklisti môžu využiť cesty bez áut a vyskúšať si malý okruh počas charitatívneho bercajglu, ktorý odštartuje hneď po kategórii U23 o 14.10 h. Vrcholom podujatia budú súboje Elite v nedeľu 30. júna od 12.00 h.

Záštitu nad spoločným šampionátom prebrali Peter Bročka, primátor Trnavy, a Jozef Viskupič, predseda Trnavského samosprávneho kraja. ■

(vm)

Trnava v roku 2020 ponesie prestížny titul Európske mesto športu

Trnava úspešne obhájila svoju kandidatúru a v roku 2020 ponesie titul Európske mesto športu. Toto prestížne ocenenie nášmu mestu udelila hodnotiaca komisia ACES EUROPE pri Európskej únii v Bruseli po aprílovej návšteve nášho mesta. O potešujúcom výsledku rozhodnutia komisie samosprávu informoval prezident ACES EUROPE Gian Francesco Lupattelli vo svojom gratulačnom liste. Podľa jeho slov je Trnava dobrým príkladom v oblasti športu, pričom ocenil tunajšie športoviská i športové programy a aktivity.

„Získanie titulu Európske mesto športu je signálom, že v rámci podpory športu ideme v Trnave dobrým smerom. Pre naše mesto to zároveň znamená lepšiu východiskovú pozíciu pri uchádzaní sa o financie na investície do športovej infraštruktúry a zviditeľnenie sa doma i v zahraničí,“ povedal primátor Peter Bročka. „Tieto kroky z dlhodobého hľadiska vedú k vybudovaniu zázemia a vhodných podmienok na športovanie pre

všetkých Trnavčanov bez ohľadu na vek či výkonnosť a zlepšeniú povedomia o zdravom životnom štýle.“

Slávnostné udeľovanie ocenení sa uskutoční v novembri v sídle Európskeho parlamentu v Bruseli. Na podujatí sa stretnú nositelia ďalších ocenení vydávaných komisiou. Budapešť, tohtoročné Európske hlavné mesto športu, odovzdá titul Malage. Budúcimi Európskymi hlavnými mestami športu budú

Lisabon (2021) a Haag (2022), ktoré na ceremónii predstavia svoje projekty na nasledovné roky.

„Stretnutie bude výbornou príležitosťou na výmenu skúseností a interakciu medzi mestami. Víta-me vás v rodine ACES EUROPE,“ uzavrel Lupattelli.

Okrem Trnavy získali spomedzi slovenských miest ocenenie Európske mesto športu Michalovce (2019), Nitra (2018), Banská Bystrica (2017) a Košice (2016). ■

(red)

Futbalový PRENGO CUP bude tento rok ekologickejší, plastom povedali dosť

Už po siedmykrát sa v sobotu 22. júna 2019 zídu v Trnave desiatky amatérskych futbalových družstiev, aby sa stretli na najväčšom slovenskom turnaji v malom futbale – PRENGO CUP-e.

„Turnaj každý rok rastie, no tentoraz sme sa rozhodli z kapacitných dôvodov kvôli rekonštrukcii ihrisk na Slávii počet účastníkov ohraničiť. Tento rok zaregistrujeme dovedna 64 družstiev, z toho 12 ženských. Aj preto apelujem na všetkých váhajúcich, nech si nenechávajú podanie prihlášky na poslednú chvíľu,“ ozrejmil hlavný organizátor turnaja Martin Michalík. Posledný termín registrácie je do 9. júna, no už v polovici mája bolo prihlásených 21 tímov, teda skoro tretina z plánovanej kvóty.

Okrem obhajcu minuloročného víťazstva Letná záhradka z Košíc prídu celky z celého Slovenska, Česka a po prvýkrát aj z Poľska. Turnaj si počas svojej histórie

urobil výborné meno a na Slávii to výnimočne počas PRENGO CUP-u žilo. „Hlavným programom bude, samozrejme, turnaj,

ale opäť sme pripravili množstvo lákadiel pre všetkých. Deti sa potešia skákajúcemu hradu, detskému kútiku a rôznym atrakciám.

V prestávke budeme spomedzi futbalistov, ale aj návštevníkov, opäť hľadať penaltového kráľa, ktorý vyhrá zájazd na futbal do Mníchova, odmeriame slalom s loptou na čas, najtvrdšiu aj najpresnejšiu strelu. Samozrejmosťou bude chutné občerstvenie, "priblížil Michalík. Organizátori sa snažia každý rok turnaj vylepšiť a priniesť niečo nové. Novinky budú aj tentoraz. „Sme vďační za každú spätnú väzbu, počúvame účastníkov a v rámci možností sa pokúšame ich pripomienky zapracovať. Po

zápasoch v skupinách sa tradične bude hrať play off, no tentoraz dostanú mužstvá, ktoré vypadnú v prvom kole pavúka, druhú šancu a budú môcť naďalej súťažiť o cenu útechy.“ PRENGO CUP bude navyše ekologickejší ako vlani, chce sa vyhýbať plastom. „Po minulé roky sme zabezpečovali pitný režim s pomocou plastových fliaš, ale keď sme po turnaji videli to kvantum plastového odpadu, tak sme si povedali dosť! Pitná voda bude zabezpečená pre všetkých bezplatne z cisterny, poháre na

nápoje budú z ekoplastu. Veríme, že návštevníci tento počín privítajú a spoločne vyprodukujeme menej plastového dopadu,“ uzavrel Martin Michalík. Na turnaj PRENGO CUP 2019 sa možno prihlásiť cez stránku prengocup.com, na [facebook.com/prengocup](https://www.facebook.com/prengocup) alebo na tel. čísle 0908119697. Podujatie sa koná vďaka podpore Mesta Trnavy, Trnavského samosprávneho kraja, Slovenského futbalového zväzu, Spartaku Trnava, Demišportu, SWAN-u, FutbalTour-u a OZ FČELA. ■

(mkv, jž)

Centrum včasnej intervencie sa sťahuje do nových priestorov na Mozartovej ulici

Centrum včasnej intervencie pre rodiny s deťmi so zdravotným znevýhodnením alebo rizikovým vývinom od narodenia do siedmich rokov veku bude v stredu 12. júna o 10. hodine slávnostne otvorené v budove bývalej základnej školy na Mozartovej ulici 10. Priestory pre centrum poskytlo a zrekonštruovalo Mesto Trnava.

Centrum včasnej intervencie v Trnave (CVI Trnava) poskytuje služby od februára 2018 a spolu s dieťaťom sú ich klientmi aj rodičia a súrodenci. Rodičia však nie sú iba pasívnymi prijímateľmi tejto sociálnej služby, ale rovnocennými partnermi tímu CVI. Rodiny so zdravotne znevýhodnenými deťmi často potrebujú pomoc v mnohých oblastiach, napríklad poradenstvo v oblasti kompenzácií ťažkého zdravotného postihnutia, psychologickú podporu, usmernenie v odbornej špeciálno-pedagogickej alebo logopedickej oblasti či celkovej stimulácie dieťaťa. Problémom môže byť aj začlenenie do života lokálnej komunity, keď sa rodina po narodení dieťaťa so svojím problémom „uzatvorí pred svetom“. Aj v tomto smere sa im CVI snaží pomôcť. Odborní zamestnanci CVI Trnava najskôr začínali s terénnou formou svojich služieb a navštevovali klientov v domácom prostredí, od konca roka 2018 už funguje aj ambulantná forma. Od začiatku svojho

fungovania CVI Trnava poskytlo službu približne sedemdesiatim rodinám vo viac ako tridsiatich mestách a obciach trnavského regiónu. Z iniciatívy centra boli klientom ponúknuté aj podporné skupiny pre rodičov detí s poruchou autistického spektra a s Downovým syndrómom. Tím CVI Trnava zároveň aktívne podporuje aj rozvoj inkluzívneho vzdelávania v materských a základných školách s cieľom zaradiť deti podchytené v centre do vzdelávacieho procesu so zdravými deťmi, aby sa mohli vzájomne obohacovať a učiť normálnemu spolunažívaniu bez predsudkov. CVI Trnava dočasne sídlilo v objekte bývalého Tatraskla na Trhovej ulici 2, na prelome rokov 2018 / 2019 bola zabezpečená rekonštrukcia priestorov nevyužívaného služobného bytu v objekte bývalej ZŠ na Mozartovej ulici financovaná z rozpočtu Mesta Trnavy. Celý priestor bol kompletne debariérový vstup cez dvojkridlové dvere, je tam aj šikmá rampa a bezbarié-

rové sociálne zariadenie. V rámci rekonštrukčných prác bola zrealizovaná výmena okien, nová elektroinštalácia a vodoinštalácia. Aj podlahu a interiér upravili tak, aby vyhovovali špecifickým požiadavkám na poskytovanie služieb CVI a celý priestor bol vymalovaný. Výsledná cena diela je 36 600 eur s DPH. Nezisková organizácia Centrum včasnej intervencie Trnava, n. o., bola zriadená v decembri 2017 a od 18. 1. 2018 je zapísaná v Registri poskytovateľov sociálnych služieb ako poskytovateľ služby včasnej intervencie. Vznik Centra včasnej intervencie Trnava, n. o., podporili Mesto Trnava, Mesto Hlohovec, Mesto Piešťany, Trnavský samosprávny kraj, Nadácia Socia, Nadácia Slovenskej Sporiťelne a OZ Slovenská spoločnosť pre spinu bifidu a/alebo hydrocefalus. Táto sociálna služba je pre klientov bezplatná a je financovaná z príspevkov Trnavského samosprávneho kraja, zainteresovaných samospráv a z darov. ■

(lev)

Dobrovoľníci sa zahrajú s deťmi v nemocnici, prídu medzi seniorov a pomôžu aj v útulku

Podujatie Naše Mesto dáva príležitosť zamestnancom firiem zapojiť sa dobrovoľne do rozličných prospešných aktivít. Tento rok 7. a 8. júna opäť aj v Trnave.

Jún sa vďaka Nadácii Pontis už tradične spája s dobrovoľníctvom. Naše Mesto je jedným z najväčších podujatí, keď zamestnanci firiem na celom Slovensku dostanú príležitosť urobiť niečo pre druhých na báze dobrovoľnosti. Tento rok sa doň zapojí 30 slovenských miest a obcí. Okrem iných aj Trnava, ktorá má s podujatím dobré skúsenosti, dobrovoľníci v minulosti pomáhali najmä v materských školách s revitalizáciou dvorov.

„Tento rok sme sa rozhodli, že ponúkneme záujemcom možnosť stráviť čas s ľuďmi, ktorí sú odkázaní na pomoc iných ľudí. Dobrovoľníci napríklad navštevujú deti v nemocnici, kde sa s nimi

budú hrať, prípadne im budú čítať alebo si spolu niečo pekné vyrobiť. So seniori v dennom stacionári si zmerajú sily pri hraní spoločenských hier, klientom v zariadení opatrovateľskej služby zase spríjemnia chvíle pri rozhovore, hrách a spoločnej grilovačke,“ vysvetľuje koordinátorka dobrovoľníckych aktivít Lenka Vančová.

Ďalších dobrovoľníkov čakajú prechádzky so psami z trnavského útulku, zapoja sa tiež do triedenia šatstva a upratovania Ekošatníka v Centre pomoci pre rodinu. V obľúbenom Parke Antona Bernoláka pomôžu s obnovou lavičiek a amfiteátra, ďalší zase obnovia náter na plote

materskej školy na Spartakovskej ulici. „Predpokladáme, že do aktivít sa zapojí okolo tridsiatky dobrovoľníkov z rozličných firiem. Nebudú však chýbať ani zamestnanci Mesta Trnava,“ dodala Lenka Vančová.

Okrem dobrovoľníckych aktivít, ktoré pripravilo Mesto Trnava, môžu záujemcovia pomôcť aj Baseballovému klubu Angels Trnava pri montáži oplatenia ich areálu, s jeho čistením a náterom tribún. Ďalšiu aktivitu pripravila Organizácia zodpovednosti výrobcov ENVI-PAK. Dobrovoľníci sa budú môcť zúčastniť ploggingu – behu spojeného so zbieraním odpadkov v Kamennom mlyne. ■

Martin Jurčo, foto: autor

Chcete spoznať svet nepočujúcich? Pozerajte sa na televíziu s vypnutým zvukom

Na stránkach Noviniek z radnice sme už viackrát hovorili o svete hendikepovaných, napríklad o tom, ako sa žije nevidomým Trnavčanom. Dnes sa pristavíme pri sluchovo postihnutých. Podľa štatistík je na Slovensku okolo 5 tisíc nepočujúcich, ktorí používajú posunkový jazyk a o nedoslýchavých takéto štatistiky nemáme. Trnava má však v tomto výhodu, že tu existuje TASPO, teda Trnavská asociácia sluchovo postihnutých. Okrem toho, že sa snaží hľadať možnosti ako zlepšovať podmienky pre sluchovo postihnutých, zabezpečuje aj tlmočnícku službu. Azda aj preto je dnes už bežné, že niektoré dôležité podujatia v našom regióne sú tlmočené do posunkovej reči.

V TASPO sme sa stretli s milou a usmiatou tlmočničkou do posunkového jazyka Evou Šoltýsovou. Ako nám povedala, úsmev a pohľad do očí a výrazná artikulácia je základným komunikačným nastavením pri rozhovore s nepočujúcim. Evu Šoltýsovú môžeme stretnúť ako tlmočničku napríklad pri pravidelných zasadnutiach zastupiteľstva Trnavského samosprávneho kraja, ale mohli sme ju vidieť aj pri vyhlasovaní výsledkov prezidentských volieb

ako tlmočničku v štábe našej prezidentky Zuzany Čaputovej v priamom televíznom prenose. Trnavská asociácia sluchovo postihnutých poskytuje napríklad tlmočnícku službu, ale snaží sa aj hľadať možnosti ako zlepšiť podmienky pre sluchovo postihnutých Trnavčanov.

Tlmočnička Eva Šoltýsová (nar. 19. augusta 1975 v Trnave) sa narodila nepočujúcim rodičom. A to ju formovalo na celý život. Veľkú úlohu v jej rodine mala babička,

ktorá bola počujúca a pracovala ako učiteľka. Eva vyrastala na dnešnom Okružnom námestí, dodnes si pamätá krásnu vôňu tamojšieho papiernictva, ktoré bolo jedným z najväčších v Trnave (aj keď tam nájdeme dnes iný sortiment, stopy tohto obchodu sú tam dodnes). Po absolvovaní ZŠ J. Bottu vyštudovala Strednú priemyselnú školu dopravnú, a potom pôsobila na viacerých miestach, už spojených s komunikáciou so sluchovo postihnutými.

Bola pomocná vychovávateľka v Základnej škole pre sluchovo postihnutých na Drotárskej ceste v Bratislave, pôsobila i v ďalších firmách, no v roku 2010 prišla práca pre TASPO, takže sa venuje výlučne sluchovo postihnutým a tlmočeniu. „Bola som typické dieťa nepočujúcich rodičov. Asi od svojich desiatich rokov ma rodičia začali viac zapájať vo vtedajšej organizácii, kde sa stretávali nepočujúci. Bolo to najmä preto, že otec sa stal jej predsedom. Nielenže som rodičom pomáhala komunikovať s okolitým svetom, ale najmä som mu pomáhala i formulovať rôzne žiadosti. Bola som mostom medzi rodičmi a svetom v komunikácii pri rôznych úradných záležitostiach. Tlmočila som pri mnohých príležitostiach, i rodinných. Pamätám sa, že takto som komunikovala dokonca i na vlastnom rodičovskom združení či stretnutí s pani učiteľkou. Neskôr som tlmočila dobrovoľne i ďalším nepočujúcim. Jednoducho tomu, kto to potreboval,“ hovorí Eva Šoltýsová a pripomína, že väčšinou sa okruh nepočujúcich spája s povolaniami, kde môžu uplatniť svoje schopnosti, preto sú zväčša krajčírmi, zlatníkmi, zámočníkmi. V Trnave takto kedysi nepočujúci pracovali najmä v Polygrafických závodoch. Podobne aj jej rodičia, hoci neskôr našli svoje uplatnenie v kolektíve trnavskej odbočky Bratislavských automobilových závodov na Prednádraží. Predurčenie na niektoré povolania súvisí aj s tým, že nepočujúci majú problém písať text gramaticky správne, čítať s porozumením, a ak majú malú slovnú zásobu, tak aj čítanie jednoduchého textu im môže robiť problém. No sú veľmi vizuálne vnímaví a manuálne zruční. „Všeobecne sa v našej komunite používa zaužívaný termín CODA, a slovenský posunkový jazyk je v podstate môj druhý materinský jazyk. Najviac tlmočníkov sú práve CODA, lebo žiadne oficiálne vzdelávanie v tejto oblasti nefunguje, my, tlmočníci, sme

Posunkový jazyk má okolo osemtisíc spracovaných znakov v slovníku a komunikácia využíva okrem rúk, mimiky a gestikulácie aj hornú polovicu tela.

samoukovia. Snažíme sa práve spoločnými silami v TASPO i v Slovenskej komore tlmočníkov posunkového jazyka o zmenu v tejto oblasti. Veľmi by nám pomohlo, keby sa posunkový jazyk a jeho ovládanie stalo predmetom možnosti štúdia i oficiálnej kodifikácie,“ hovorí Eva Šoltýsová. Podľa jej slov sa Nepočujúci ovládajúci posunkový jazyk píšú s veľkým písmenom N. Posunkový jazyk má okolo 8 tisíc spracovaných znakov v slovníku www.posunky.sk a komunikácia využíva okrem rúk, mimiky a gestikulácie aj hornú polovicu tela a využíva sa 3D priestor. Pre zdravú väčšinu je v komunikácii s nepočujúcim ideálne pozeráť sa priamo do tváre a očí, výrazne artikulovať, samozrejme, hovoriť pomalšie a používať jednoduché, nekomplikované vety.

„V organizácii pre nepočujúcich, terajšom Trnavskom spolku nepočujúcich, som zostala a pôsobím ako aktívna členka oficiálne od osemdesiatich rokov doteraz, pričom od dvadsiatich rokov som členkou výboru. Tlmočenie v posunkovom jazyku je náročné, nielenže musím poznať a ovládať slovenský posunkový jazyk, ale ako tlmočníčka musím i poznať

kultúru a zvyklosti nepočujúcich a najmä ich rešpektovať. Tlmočník by mal mať pochopenie pre potreby nepočujúcich, mal by byť dostatočne empatický i citlivý, no nemal by nepočujúcich 'riadiť', či ich 'vychovávať'. Mal by sa správať tak, aby nepočujúci mali pocit samostatnosti a nezávislosti,“ hovorí Eva Šoltýsová. Neraz ponúka témy, ktoré ju zaujímajú, aj nepočujúcim. Napríklad na podujatiach, ktorých sa zúčastňuje, im ponúka možnosť tlmočenia. „Tlmočník by si mal ich kultúru, ich jazykovú špecifickosť vážiť, mal by mať rád nepočujúcich. Ja ich mám rada, asi preto som si i vo svojom súkromnom živote 'vybrala' nepočujúceho manžela, sme teda dvojazyčné manželstvo,“ hovorí a s úsmevom dodáva: „Doma máme v rámci komunikácie veľmi veselo, o vtipné situácie nie je núdza. A vieme sa i pohádať. Ideálne je, keď sa mi manžel otočí chrbtom, vtedy som v koncoch. Keďže nepočuje a ani sa nepozera, môžem si ja hovoriť, čo len chcem. A je po hádke.“ (smiech).

Záujem o tlmočenie do posunkového jazyka sa aj vďaka aktivitám TASPO zvyšuje. V našom regióne je 6 tlmočníkov, čo je najviac

z celého Slovenska. Pomohlo aj zapísanie posunkovej reči do nehmotného kultúrneho dedičstva SR. Významným posunom bolo tiež zapísanie profesie tlmočníka do posunkovej reči do katalógu pracovných činností v roku 2018. Dovtedy takáto profesia ani neexistovala. Teraz majú nepočujúci už väčšie možnosti i vďaka tlmočníkom, je pre nich už dostupné aj štúdium na univerzite. Takto môžu mnohí šikovní mladí nepočujúci študovať odbor, ktorý ich zaujíma. Tlmočníkov do posunkovej reči je však stále veľmi málo, na celom Slovensku môžeme hovoriť o zhruba dvadsiatich. „Vďaka zoskupeniu tlmočníkov

v Trnave a pozitívnemu prístupu sme v roku 2017 oživilí Slovenskú komoru tlmočníkov posunkového jazyka, ktorej som predsedníčkou. Má za úlohu šíriť najmä povedomie o nepočujúcich, o slovenskom posunkovom jazyku, o problematike vzdelávania tlmočníkov a ich chýbajúcom jednotnom ohodnotení. Nepočujúci sú vo svete nás, počujúcich, často neviditeľní, nevšímame si ich, pokým nezačnú komunikovať v posunkovom jazyku, a pritom majú najväčšie bariéry. Skúste napríklad vypnúť zvuk na televízore, a ostaňte tak hodinu, dve, deň, dva dni. O koľko informácií tak prichádzate... A takto žijú nepo-

čujúci každodenne.“ Mnoho aktivít v tejto oblasti sa podarilo uskutočniť aj vďaka iniciatíve nepočujúceho kolegu Evy Šoltýsovej, riaditeľovi TASPO Jaroslavovi Cehlárikovi. TASPO podporuje aj Trnavský samosprávny kraj, ktorý má záujem o tlmočenie do posunkového jazyka. „Sme radi, že sám kraj vyšiel s touto iniciatívou, a konečne si aj v spoločnosti začíname uvedomovať, že nezáleží na tom, koľko nepočujúcich hneď využije túto službu, ale že je preklad do posunkového jazyka k dispozícii. Tak sa o niektoré oblasti postupne začnú viac zaujímať aj nepočujúci,“ dodáva Eva Šoltýsová. ■

Martin Jurčo, foto: archív D.R.

Ocenenie Biele srdce pre zdravotné sestry udelili aj trom Trnavčankám

Cenu Biele srdce udeľuje každoročne Slovenská komora sestier a pôrodných asistentiek. Je ocenením vyjadrujúcim charakter starostlivosti, vedomosti a humanitu, ktorá naplňuje prácu a ducha ošetrovateľstva. Udeľujú ho v troch kategóriách pre jednotlivé povolania, na dvoch úrovniach – republikovej a regionálnej. Trnavské farby na celoslovenskej úrovni boli úspešné tentoraz v dvoch kategóriách. V kategórii sestra v praxi bolo udelené ocenenie Dagmar Richnákovej a v kategórii sestra – pedagogička Jane Boroňovej a Andrei Botíkovovej.

Jana Boroňová pracuje na Fakulte zdravotníctva a sociálnej práce Trnavskej univerzity od roku 2002. Je garantom bakalárskeho stupňa odboru ošetrovateľstvo. Pôsobí aj ako sestra na ORL ambulancii, čím je naďalej prepojená s praxou. Je krajskou odborníčkou pre ošetrovateľstvo pri Trnavskom samosprávnom kraji a členkou pracovnej skupiny pre tvorbu štandardizovaných diagnostických a terapeutických postupov pri ministerstve zdravotníctva. Odborne sa špecializovala aj v odbore intenzívnej starostlivosti v chirurgii a aj v ďalších oblastiach. Dnes je Jana Boroňová aj podpredsedníčkou Akademického senátu fakulty zdravotníctva spomínanej univerzity. Andrea Botíková je od roku 2006 vedúcou Katedry ošetrovateľstva spomínanej fakulty na Trnavskej univerzite, v pedagogickej činnosti sa venuje oblasti komunikačným

Dagmar Richnákovej (vľavo) k oceneniu Biele srdce blahoželala aj prezidentka Slovenskej komory sestier a pôrodných asistentiek Iveta Lazorová

zručnostiam v ošetrovateľstve, histórii ošetrovateľstva a ďalším oblastiam. Jej prepojená aj s praxou, venovala problematike ošetrovania chronických rán a starostlivosti o seniorov.

Dagmar Richnákovú (nar. 21. februára 1977 v Piešťanoch) predstavíme aj podrobnejšie. Dlhé roky na otorinolaryngologickom oddelení Fakultnej nemocnice v Trnave ako audiometrická sestra. Jej zá-

ujem o audiometrickú problematiku sa prejavil i v jej publikačnej a prednáškovej činnosti. V novembri 2015 sa zapojila sa do akcie Výpovede s cieľom poukázania na zlé pracovné podmienky sestier a pôrodných asistentiek. Opustila svoje stabilné miesto, aby vyjadrila nespokojnosť so systémom a poukázala na chyby v rezorte zdravotníctva. Toto rozhodnutie, podľa jej vlastných slov, neľutuje. Hoci v súčasnosti pracuje v inom odbore, skúsenosti, ktoré nadobudla, rozvíja a zúročuje v ošetrovateľskej starostlivosti o seniorov. Začias bola aj členkou Rady Slovenskej komory sestier a pôrodných asistentiek a v súčasnosti zastáva pozíciu prezidentky Regionálnej komory sestier a pôrodných asistentiek v Trnave. Dagmar Richnákovéj sme sa opýtali, ako sa dostala k svojmu povolaniu.

- Prvé podnety k rozhodnutiu stať sa zdravotnou sestrou pramenia z mojej rodiny. Počas detstva aj dospievania sa moji rodičia starali o svojich príbuzných – seniorov, ktorí potrebovali pomoc. Vždy bola do tejto starostlivosti zapojená celá rodina. Odzrkadlilo sa to nielen na mne, ale aj na rozhodnutí mojej sestry. Tiež je povolaním zdravotná sestra. Na Strednej zdravotníckej škole ma ovplyvnila moja triedna, učiteľka ošetrovateľstva Lýdia Vadovičová, ktorá sa svojim profesionálnym a prísno-materinským prístupom snažila z nás vychovať zodpovedné sestry.

■ Ktoré obdobie bolo podľa vás najťažšie a ako sa posúvala situácia vo vašej profesionálnej oblasti?

- Najťažšou skúškou bolo, keď som ako 33-ročná dostala chorobu z povolania, ktorá vyžadovala dlhšiu dobu liečenia. Počas tejto prestávky som dlho zvažovala, či sa ešte mám vrátiť do zdravotníctva. Keďže som sa nevedela predstaviť v inom povolaní, vrátila som sa na svoje domovské pracovisko – ORL oddelenie v trnavskej nemocnici.

Ďalšou skúškou bol prelom rokov 2015 a 2016, keď sestry a pôrodné asistentky podávali hromadné výpovede. Touto akciou poukazovali na nespravodlivý novoprijatý novelizovaný zákon ohodnotenia zdravotných sestier a pôrodných asistentiek, ale aj na situáciu v zdravotníctve s nedostatkom zdravotných sestier a klesajúcim záujmom o toto povolanie. Vydržala som do konca a opustila stabilné miesto, zaujímavú prácu, dobrý kolektív. Bolo zaujímavé, že hneď v prvých dňoch nezamestnanosti som dostala viacero ponúk na prácu. Nakoniec som si vybrala prácu v pracovnej zdravotnej službe v Bratislave. Táto skúsenosť ma posunula výrazne dopredu, nabila ma odvahou urobiť krok do neznáma. Akcia Výpovede mi priniesla veľa nových priateľstiev, ktoré pretrvávajú dodnes. Je smutné, že veci, na ktoré sme počas štrajku poukazovali a politici ich bagatelizovali, postupne vyplávali na povrch a v súčasnosti je ich riešenie oveľa náročnejšie.

■ Čím bola pre vás zaujímavá otorinolaryngológia?

- Otorinolaryngológia sa zaoberá diagnostikou a liečbou ochorení ucha, nosa, nosovej dutiny a prínosových, hltana a hrtana. Moja práca audiometrickej sestry spočívala vo vyšetrovaní sluchu pomocou audiometra. K tomu sú pridružené aj ďalšie vyšetrovacie metódy. Audiometria je funkčné vyšetrenie sluchu. Vyšetruje sa schopnosť počuť a rozoznávať zvuky, hranica počuteľných zvukov, rozmedzie frekvencie zvukov, ktoré dokáže zachytiť a spracovať vyšetrované ucho. Toto vyšetrenie je bezbolestné, vyšetrovaný pri ňom počúva rôzne zvuky v slúchadlách. Stanovuje sa sluchový prah pre jednotlivé tóny. Na základe tohto vyšetrenia sa určuje ďalšia liečba. Základom mojej práce bola práca s pacientmi s postihnutím sluchu. Táto práca vyžaduje technické zručnosti, certifikačnú prípravu, skúsenosti a trpezlivosť. Milovala som túto prácu, snažila

som ju vykonávať zodpovedne a najlepšie, ako som vedela. Zadosťučinením mi bolo, že som aj ja svojou troškou prispela k zlepšeniu kvality života pacientov. Viem, že v budúcnosti sa k tejto odbornosti vrátim. V súčasnosti pracujem v zariadení pre seniorov Humanus v Hlohovci ako vedúca sestra. Skúsenosti, ktoré som nadobudla vo svojej rodine a pri práci na ORL oddelení, môžem využívať v práci so seniormi. Táto práca si vyžaduje celého človeka, veľkú empatiu a trpezlivosť.

■ Ako sa vám podarilo posunúť situáciu a postavenie zdravotných sestier vo vašej oblasti?

- To neviem zhodnotiť. Pracovala som v Rade Slovenskej komory sestier a pôrodných asistentiek jedno volebné obdobie, kde sme sa snažili pripomienkovať legislatívne návrhy týkajúce sa ošetrovateľskej starostlivosti. V súčasnosti pracujem v Rade regionálnej komory sestier a pôrodných asistentiek Trnava ako jej prezidentka. Spoločne organizujeme semináre, na ktorých sa snažíme vzdelávať sestry nielen v odborných témach týkajúcich sa ošetrovateľskej starostlivosti, ale aj v právnom oblasti, a tak zvyšovať ich právne povedomie. Pretože sestry sú veľmi rôznorodá skupina, veľmi ťažko si dokážu vydobyť svoje právne náležitosti zo strany zamestnávateľa. Postupne sa však táto situácia zlepšuje.

■ Aj keď už nežijete priamo v Trnave, ale kúsok pri nej, hovoríte, že ste stále Trnavčankou.

- Trnavu mám veľmi rada. Je to mesto môjho detstva, dospievania a mladosti. Sledovala som, ako mesto rastie, rozvíja sa, a v posledných rokoch aj krásne. V dedine pri Trnave bývam už 17 rokov, do Trnavy sa stále vraciam. Študujú tu moje deti, pracovala som tu, mám tu rodinu, priateľov a známych. Rada sa prechádzam po pešej zóne a obdivujem parky a zákutia s krásnou zeleňou. Som hrdá na históriu Trnavy a milujem trnavské kostoly. ■

Martin Jurčo, foto: autor

Chirurg Ľudovít Šalgovič: Vytráca sa empatia k pacientovi ...

V seriáli o dejinách zdravotníctva v našom meste a o jeho osobnostiach si predstavíme chirurga, ktorý má ešte v živej pamäti predstaviteľov zakladajúcej generácie kľúčových oddelení trnavskej nemocnice. Je to lekár Ľudovít Šalgovič.

Po absolvovaní Lekárskej fakulty UK pracoval v rokoch 1968 – 75 ako sekundárny lekár na chirurgickom oddelení NsP Okresného ústavu národného zdravia v Trnave. Od roku 1975 až do 1994 na tomto oddelení vykonával funkciu zástupcu primára chirurgického oddelenia. V rokoch 1995 – 97 bol v trnavskej nemocnici zástupcom riaditeľa pre liečebno-preventívnu starostlivosť. Krátko, v rokoch 2003 – 2005, pôsobil ako vedúci lekár odboru zdravotníctva na VÚC v Trnave. Načas si odskočil do Piešťan: v rokoch 2005 – 2010 tam bol primárom chirurgie v nemocnici Alexandra Wintera v Piešťanoch. V súčasnosti stále pracuje na svojej chirurgickej ambulancii v Poliklinike Družba v Trnave.

Ľudovít Šalgovič je dlhé roky aktívny aj ako pedagóg a vedecký pracovník. V rokoch 1972 – 1995 učil chirurgiu na Strednej zdravotníckej škole v Trnave. Od 90. rokov až doteraz pôsobí ako vysokoškolský pedagóg, najprv na Fakulte odborných štúdií STU v Trnave a od roku 2006 prednáša chirurgiu na Inštitúte fyzioterapie, balneológie a liečebnej rehabilitácie trnavskej UCM v Piešťanoch. Je obdivuhodné, že na svojom konte má len na trnavskom pracovisku viac ako päťtisíc operácií pri plnej anestézii ako hlavný operatér, ak nerátame asistencie starším alebo mladším kolegom. Keby sme si to pretavili

do hodín strávených za operačným stolom, vyšlo by z toho zaujímavé číslo. Problémy, ktoré z tejto záťaže vyplývajú, si Ľudovít Šalgovič zmierňuje dodnes aj aktívnym športom, najmä behom. Treba povedať, že po celý čas sa snažil o inovácie na svojom pracovisku. Bolo to zavádzanie nových operačných postupov, s ktorými sa oboznámil v Holandsku. Napríklad, v Piešťanoch ako prvý v nemocnici ešte v 90. rokoch zaviedol na svojom oddelení informačný systém doslova na kolene – od zháňania sponzorov na počítače až po softvér. Dnes samozrejmosť, v tom čase to budilo nedôveru, neochotu, ba až po posmech vo vedení, aj na ostatných nemocničných pracovníkoch.

Dnes Ľudovít Šalgovič hovorí, že je na škodu, keď nová generácia lekárov nepozná svojich predchodcov, dokonca ani tých aktívne pôsobiacich v praxi. Na rozdiel od niektorých našich pracovníkov, v zahraničí svojich starších kolegov, aj dôchodcov, oslovujú, požívajú ich na odborné

a vedecké podujatia. To je však súčasnosť. Vráťme sa na chvíľu do jeho detstva.

■ Aké bolo vaše rodinné zázemie a ako ste sa dostali do Trnavy?

– Otec bol notárom v mojom rodisku na Záhorí, ale ešte v mojom útlom detstve sa naša rodina presťahovala do Trnavy. Potom bol ekonomickým námestníkom v cukrovare a túto prácu robil prakticky celý život. Mama tiež pracovala v administratíve v konzervárni, ktorá k cukrovaru patrila. Celé detstvo som prežil v cukrovare a poznal som ho dokonale, keďže sme tam aj bývali. Poznal som aj celú technológiu výroby. Cukrovar, to bola veľká komunita zamestnancov, ktorí boli ako jedna rodina. Moja generácia detí, boli väčšinou obyvatelia cukrovarských bytov alebo tých, čo mali niečo spoločné s cukrovarom a konzervárňou. Mohol by som takto spomínať na mnoho pre Trnavčanov známych ľudí. Za všetkých napríklad pripomeniem, že tam vyrastala aj

neskoršia speváčka Eva Kostoláňová, vtedy Vermešová.

■ Po skončení jedenástročnej strednej školy ste sa prihlásili na medicínu. Väčšinou to tak býva, že aj medik sa až v priebehu štúdia rozhodne, ktorou cestou sa vyberie. Čo ovplyvnilo vás?

- Rozhodol som sa v priebehu medicínskej praxe, keď sme mali v rámci poznávania jednotlivých oddelení možnosť pracovať aj na chirurgii. Do zamestnania na chirurgické oddelenie v Trnave som nastúpil 1. augusta pamätného roka 1968. Najprv len na jeden mesiac, pretože som v tých pohnutých časoch absolvoval ročnú vojenskú prezenčnú službu. Bolo to vcelku dramatické obdobie. Následne som sa vrátil na chirurgiu v Trnave. Pôsobili tam vtedy chirurgovia zvučných mien: primár Vojtech Bruoth, Imrich Nyilas, Štefan Holúbek. Bola to generácia významných osobností trnavského špitála, ktorí ovplyvňovali odborný rast svojich sekundárov. Hlavný dôraz kládli na medicínsku odbornosť, na potrebu neustáleho vzdelávania, na prístup a empatiu lekára k pacientovi.

■ Bolo to prepojenie skoro na celý život. Aké bolo vtedy toto oddelenie?

- Trnava mala svoje skvelé meno, aj generáciu lekárov, ktorá pochádzala od docenta Andreja Kukuru a jeho predchodcov. Aj keď sme nemali možnosti sofistikovanej diagnostickej techniky, mali sme výborné medicínske výsledky. U nás to bola všeobecná aj úrazová chirurgia. Boli sme porovnateľným ústavom s pracoviskami nemocníc III. typu, teda s fakultnými nemocnicami. Naša nemocnica vedela vyriešiť všetky závažné stavy na vtedajšej úrovni medicíny. Sídliť sme vtedy v relatívne novej budove chirurgie, ktorá je dnes už stará a opustená. V tých časoch to bol pekný, architektonicky zaujímavý pavilón,

otvorený začiatkom 60. rokov. Pokiaľ ide o trnavské oddelenie chirurgie, patrilo v rámci Slovenska k tým veľkým. Mali sme vtedy spolu s traumatológiou okolo 120 lôžok.

■ Na čo ste sa zameriavali? Každé pracovisko na Slovensku akoby vždy spájalo lekárov, ktorí sa v danom odbore špecializovali.

-Trnava mala prioritu v cievnej chirurgii, ktorá bola na tú dobu progresívne realizovaná. Primár Vojtech Bruoth nás viedol k tomu, aby sme si neustále rozširovali svoje vedomosti a pracovali aj vedecky. V roku 1975 sa stal primárom Štefan Holúbek, ktorý ma poctil svojou dôverou a stal som sa jeho zástupcom. Spolupracovali sme spolu takmer tri desaťtisky rokov. Bol to nesmierne obetavý človek, ktorý, myslím, nemal inú prácu a žiadneho iného koníčka, len chirurgiu. S chirurgiou žil doslova 24 hodín. Vždy bol k dispozícii pre pacientov, aj mimo svojho pracovného času. Oddelenie bolo rozdelené na všeobecnú chirurgiu a traumatológiu, na ktorú sa špecializoval Imrich Nyilas.

Ak ste chceli robiť štandardnú chirurgiu, museli ste si urobiť dve atestácie. Po získaní vedeckej hodnosti kandidáta vied v medicíne som sa venoval cievnej chirurgii, čo bol taký môj profesionálny koníček. Podobne to bolo aj v prácach, ktoré som publikoval v odbornej literatúre. Musím však zdôrazniť ešte ďalšie osobnosti, ktoré ma na mojej chirurgickej ceste významne ovplyvnili, a to boli profesor Ivan Šimkovic a profesor Milan Schnorrer. U Šimkovica som bol opakovane na študijnom pobyte na bratislavskej klinike. Robil som uňho aj obe atestácie, a absolvoval ďalšie školenia. Teraz si slovenská chirurgia pripomína sté výročie jeho narodenia. Pochádzal z rovnakého regiónu ako ja, on zo Senice. To som sa dozvedel až z jeho

životopisu pri oslavách storočnice. Opakovane som bol na študijných pobytach v zahraničí: v Holandsku, Taliansku a Anglicku. Pripomeniem meno jedného významného holandského lekára. Bol to René Verschueren. Poskytol mi viackrát možnosti štúdia na klinike v Groningene. Tam som mal možnosť získať vedomosti a skúsenosti v oblasti onkochirurgie. Išlo o liečbu kolorektálneho karcinómu, teda karcinómu hrubého čreva a konečníka. Neskôr sme sa stali veľkými priateľmi. Bol to neskutočne, všestranne vzdelaný človek. Paradoxne, zomrel na chorobu, ktorej sa celý život venoval.

■ Vo vašich najaktívnejších časoch asi dominovala radikálna chirurgia a prevyšovala ostatné liečebné metódy. Hovorí sa, že každý chirurg chce najradšej všetko riešiť radikálne chirurgicky. Dnes má však aj chirurg viacero možností.

- Každá, aj nová progresívna metóda si nájde svoju akúsi strednú cestu. Isto myslíte miniinvazívnu chirurgiu, teda laparoskopiu a röntgenologické diagnosticko-terapeutické metódy. Tie trochu vytláčajú do úzadia radikálne chirurgické metódy, čo je v opodstatnených prípadoch správne, pretože sú oveľa šetrnejšie k pacientom. Napríklad, v prípade chirurgie ciev sa kedysi robili náhrady cievnyimi štepami, a teraz sa robia zavadzaním tzv. stentov. Urobí sa to malými rezmi. Aj chirurgia teda zaznamenáva mimoriadne veľký progres. S tým súvisí aj potreba neustáleho vzdelávania. Kým sa dopracujete k vedomostiam v tejto oblasti do veľkých detailov, už sú tu metódy nové, ktoré si treba znovu naštudovať a v praxi realizovať pod vedením skúsených odborníkov. Celý proces je mimoriadne náročný a najmä zdĺhavý. Azda aj preto sa niektoré disciplíny medicíny nejavia pre mladých lekárov ako veľmi atraktívne.

■ **Súčasná doba prináša veľa hektiky a stresu. Prejavuje sa to aj na rozličnosti výkonov v oblasti chirurgie, ak porovnáte napríklad začiatok 70. rokov a koniec rokov deväťdesiatych?**

- Diagnózy zostali podobne rôznorodé ako boli aj kedysi. V súčasnosti s rozvojom životnej úrovne máme vysoký výskyt onkologických ochorení, a tie sa zväčša hneď na začiatku liečia radikálne chirurgickými metódami. Kedysi bol výskyt nádorových ochorení rovnako frekventovaný ako teraz, no v súčasnosti sú prognózy na vyliečenie pre pacientov lepšie. Máme k dispozícii špecifické vyšetrovacie metódy, aby sme zachytili včasné štádiá nielen onkologických, ale aj cievnych ochorení. Tu nám veľmi pomáha intervenčná rádiológia, ktorá urobila obrovský progres v diagnosticko-terapeutických postupoch. Ak porovnávam tie roky, musím pripomenúť, že kedysi bol prehľadnejší a dostupnejší systém zdravotníckej starostlivosti. Našťastie, k tomu sa dnes vraciame – od najnižších jednotiek, ktoré poskytujú bazálnu starostlivosť, postupne smerom na pracoviská, ktoré poskytujú sofistikovanejšie výkony. A musí tam byť previazanosť. Aby pacient mal prehľad o tom, že jednotlivé pracoviská medzi sebou komunikujú: čo absolvoval a čo bude nasledovať. Dnes totiž neraz počujeme, že pacient si sám musí zháňať, kto ho bude liečiť a aká je dostupnosť týchto zariadení. Dúfajme, že sa proklamované plánované zmeny v zdravotníctve aj naplnia.

■ **Pripomeňme, že ste mysleli nielen na samovzdelávanie a hľadanie nových možností v chirurgii, ale hlavne ste boli pedagogicky aktívny. Nie ste jediným z lekárov vašej generácie. Bola to asi aj tradícia lekárov trnavskej nemocnice, že zároveň učili aj na Strednej**

zdravotníckej škole, ktorá vraj bola kedysi jednou z najlepších na Slovensku.

- V podstate som učil už od mladých lekárskech rokov a aktívny som aj dnes, veď doteraz pracujem v rámci súkromnej praxe. Pokiaľ ide o strednú školu, ktorá bola v Trnave, vzdelávanie tým spôsobom, ako sme ho poznali, bolo na vysokej úrovni. Učili sa všetky medicínske disciplíny, teoretické, aj praktické. Učili sme anatóniu, fyziológiu, chirurgiu, internú medicínu, neurológiu a ďalšie oblasti. Sestry vykonávali prax v nemocnici a boli mimoriadne zručné a dobre pripravené. Bolo to neraz na pracovisku, na ktoré neskôr aj nastúpili. Pri zmene učebných osnov a ich zosúladení so smernicami Európskej únie sa absolventi tejto školy stali miesto zdravotných sestier už len zdravotnými asistentkami či asistentmi. A tí sú na nižšej úrovni. Žiadalo by sa, aby sa zlepšilo ich postavenie. Aj v súčasnosti prebieha v rezorte zdravotníctva diskusia o postavení zdravotných sestier a zdravotných asistentov. V dnešnej dobe zdravotné sestry totiž nevychovávali zdravotnícke školy, ale zdravotnícke univerzity, čo ja osobne nepovažujem za šťastné.

■ **Hovorí sa, že chirurgia je kráľovná medicíny a spolu s internou medicínou tvorí jej základ. Ako sa vy pozeráte na takúto charakteristiku?**

-Niečo na tom pravdy je, aj keď musím jedným dychom povedať, že si vážim kolegov v ďalších medicínskych odboroch. Ale myslím, že chirurg alebo internista môže ísť pokojne robiť aj praktického lekára bez toho, aby musel robiť nejaké diferenčné skúšky. Chirurgia je dnes odbor, ktorý sa delí na rôzne pododborné v rámci zamerania. Špecifikuje sa na laparoskopickú, miniinvazívnu, ale aj podľa odborov ako onkochirurgia, hepatobiliárna chirurgia –

a takto by sme mohli pokračovať. Ešte sa vrátim k tomu porovnaniu medicínskych odborov. Diagnostický algoritmus je u všetkých odborov rovnaký. Stanovíme diagnózu a prichádza terapia. Internista nastaví medikamentóznú terapiu, kým v chirurgii nasleduje vo väčšine operatívny výkon, a to prináša pacientovi iný pohľad na spôsob liečby. Považujem za mimoriadne dôležité, konečne zaviesť do praxe jednotné diagnostické a liečebné postupy.

■ **Pozrime sa ešte na základné posuny v čase. Aký bol váš odbor v čase, keď ste pred päťdesiatimi rokmi začínali a ako ho vnímate dnes?**

- Hovoriť budem teraz o súčasť medicíny, a to je vzťah lekára a pacienta. Som totiž už vo veku, keď som aj lekárom, aj pacientom. Tento vzťah lekár – pacient dnes nie je na dobrej úrovni a vzájomne sú napäté vzťahy. Počujem to často v ambulancii, keď mi pacienti hovoria o skúsenostiach s lekármi a zdravotníckym personálom. Ako som už spomínal, u starších lekárov bola kedysi základom terapie aj komunikácia s pacientom a empatia. Dnešní lekári i personál sú odmeranejší, ťaží ich nielen stres súčasných dní a nízke finančné a spoločenské ohodnotenie. A ešte je tu jeden celkom nový okruh na samostatnú diskusiu. Roztrieštenosť zdravotníckeho systému akoby izolovala medicínske výkony. Jednoducho povedané, kedysi mal lekár záujem vidieť liečebný postup od diagnózy až po vyliečenie pacienta. Dnes ako keby každé pracovisko urobilo svoj úkon a ďalšia práca s pacientom ho nezaujíma. Súvisí to aj s tým, že pacientov máme stále viac a lekárov, či už špecialistov, alebo obvodných, stále menej. Pre mňa je však dôležité, keď sa terapeutický výkon podarí, a o to viac ma teší, keď mi pacient povie: „Ďakujem“. ■

Martin Jurčo, foto: autor

Trvalky prinášajú na záhony väčšiu rozmanitosť a prispievajú k zvyšovaniu biodiverzity

Naše mesto sa stalo v prvých jarných týždňoch lákadlom pre objektívny fotoaparátov Trnavčanov a návštevníkov Trnavy. Prvé teplejšie slnečné lúče totiž vytiahli spod zeme na Námestí SNP, na pešej zóne i na ďalších miestach krásne variácie jarnej kvetinovej výsadby. Mnohé z fotografií záhonov tulipánov či mnohých iných kvetov sa stali na sociálnych sieťach aj akosi nepísanou, prirodzenou propagáciou Trnavy. A to je len začiatok, sľubuje samospráva. Preto sme sa opýtali odborníčky na túto problematiku Jarmily Garaiovej z odboru územného rozvoja a koncepcii mestského úradu, ako mesto navrhuje kvetinovú výsadbu a aká je filozofia skladby záhonov a zelene počas sezóny v centre mesta.

■ Kde sú hlavné lokality na kvetinové výsadby v centre Trnavy a podľa akých kritérií sa volia druhy kvetov?

- Kvetinové výsadby orientujeme predovšetkým na miesta, ktoré sú exponované vyššou návštevnosťou a pobytom ľudí. V prvom rade to je centrum mesta, miesta stretávania, miesta významné svojou polohou, námestia, dôležité budovy, pamätníky. Napríklad, kvety nájdeme v promenáde, časti za pamätníkom M. R. Štefánika a v odpočinkovej zóne s vyvýšenými záhonmi popri evanjelickej záhrade. Ďalšími lokalitami sú pešia zóna, Námestie kráľovnej Konštancie, Pamätník Antona Bernoláka, Trojičné námestie, Hviezdoslavova ulica, Univerzitné námestie, Park Bela IV., Halenárska ulica. Mimo centra sa kvety dostávajú na frekventované vstupy do mesta. Sú to napríklad niektoré križovatky ako Trstínska – Cukrová, Nitrianska – Tamaškovičova, Zelenečská – Mikovínyho, spádové relaxačné zóny na sídliskách ako

je Park L. van Beethovena, dvor na Gejzu Dusíka, na odpočívadlách Zátvor, Vodáreň, za daňovým úradom, malometrážnymi bytmi.

Pokiaľ ide o záhony v centre mesta, tam kombinujeme kvetiny vykvitajúce postupne, od skorej jari do neskorej jesene, od cibulovín cez trvalky až po letničky. Tu sa snažíme o výraznejší a dlhodobejší farebný efekt, ktorý je možný aj vďaka automatickým závlahám. Mimo centra sú to hlavne trvalky a traviny, ktoré sú zaujímavé aj v zime, a hlavne, prežijú stanovišti aj bez automatickej závlahy sucho a horúčavy v našich lokálnych podmienkach.

■ Už sa tešíme na oteplenie, keď začne mobilný záhon na Trojičnom námestí rásť do krásy. Škoda, že to počasie ešte neumožnilo počas Májového kvetu. Ale povedzme si, aký význam má mobilná zeleň v meste?

- Mobilné záhony a mobilné kvetinnáče nám umožňujú zeleňou a kvetinami doplniť aj plochy a priestory, ktoré nemôžeme ozeleniť z rôznych dôvodov celoročne. Cez letnú sezónu obohacujeme mobilnou zeleňou Trojičné námestie, pešiu zónu, ulice Hollého, Halenársku, Kapitulskú o pestrú farebnosť, letnú kvetinovú štruktúru a mikroklimatický efekt. Vďaka zálievke a spätnému vypa-

rovaniu vody pri 'dýchaní' kvetín sa vzduch nad rozpálenými letnými dlažbami príjemne ochladzuje a osviežuje.

■ Prečo sa už menej sústreďujete na letničkové výsadby, ktoré sa uplatňujú v súčasnosti už takmer len v mobilných nádobách, a viac sa orientujete na trvalkové výsadby?

- Udržanie klasických letničkových záhonov v kondícii počas celej sezóny je náročnejšie na prácnosť, hnojenie a zavlažovanie. Naproti tomu trvalky poskytujú možnosť výberu zo širokého spektra stanovištných okruhov. To nám umožňuje vybrať si práve také druhy, ktoré znášajú podmienky daného miesta. Keď na kombinujeme suchovzdorné a teplomilné rastlinky, nie je nutná taká intenzívna údržba ako u letničiek. Záhony trvaliek pôsobia uvoľnenejšie a prirodzenejšie. Dajú sa spo- medzi nich vybrať klasické tvary na tradičné záhony. A tiež aj také, ktoré pekne dopĺňajú moderné stavby a priestory. Tým, že vykvitajú postupne, záhony počas sezóny stále menia a sú zaujímavé. Kombinujeme aj druhy, ktoré sú medonosné a poskytujú potravu včelám, čmeliakom a ostatnému hmyzu, prípadne úkryt vtákom. Prinášajú na záhony väčšiu rozmanitosť, čím prispievajú k zvyšovaniu biodiverzity prostredia.

■ Kam sa podejú trvalky po likvidácii mobilného záhona?

– Presádzajú sa na trvalé záhony, ktoré sú na Študentskej ulici, Univerzitnom parčíku, v parku za daňovým úradom. Dopĺňajú sa nimi prázdne miesta po uhynutí starších trvaliek či po vymrznutí v zime, alebo sa o ne tieto záhony zväčšujú.

■ A čo lúčne kvetinové porasty? Viaceré mestá s tým už začínajú experimentovať, v Trnave sme sa o ne pokúšali medzi prvými. Aké sú naše doterajšie skúsenosti?

– Kvetinové lúčne porasty sme pokusne vysievali v predošlých troch rokoch na Študentskej ulici, jeden rok aj na Kamennej ceste. Išlo o jednoročné byliny, ktoré boli farebne a druhovo pestre, kvitli počas leta a boli výbornou pastvou pre hmyz. Nevýšli nám však v každom roku podľa našich predstáv a ako mali. Hlavne v posledných dvoch rokoch ich dobrému vzídeniu nepomohlo nepriaznivé jaré počasie krátko po výseve semien. Najprv veľmi výrazné ochladenie a vzápätí prudký nástup horúčav a sucha. Pre klíčenie semienok je to smrteľná kombinácia. Navyše, pripomeňme, že v poslednom roku sa nám do privezeného pôdneho substrátu dostali semená burín, ktoré prevládli nad kvetinami. V súčasnosti sú aktuálne aj trvalé lúčne porasty, teda vytrvalé kvitnúce lúky. Ich dopěstovanie však trvá dva až tri roky. Je možné nimi nahradiť časť trávnikov, ktoré by sa stali trvalým zdrojom potravy pre hmyz a motýle, a útočiskom pre drobné živočíchy, znížili by frekvenciu kosenia a vniesli by na územie mesta poloprirodné až prírodné biotopy. Takéto plochy je však potrebné veľmi starostlivo vybrať a napláňovať, a môžeme nimi nahradiť iba menšiu časť trávnatých plôch. Naše mesto toto plánovanie ešte len čaká.

■ Vraj v niektorých mestách už vzhľadom na klimatickú zmenu začínajú premýšľať aj nad trávnatými plochami, kde sa obmedzí kosenie, lebo nízko kosené trávniky sa v horúčavách veľmi prehrievajú a vysychajú. Nemali by sme aj v našom meste vyčleniť plochu na menej intenzívnu údržbu?

– Klimatické zmeny ovplyvňujú kosenie aj v našom meste. Zauží-

vaný režim kosenia sa priebežne upravuje a prispôsobuje potrebám konkrétnych lokalít v danom časovom úseku. Na zmenu frekvencie kosenia budú vytypované niektoré nekonfliktné plochy, ktoré sa v prvej fáze ponechajú na prirodzené „splanenie“.

■ Hovorili sme o kvetoch a trávnikoch, ale pripomeňme, že najväčším problémom Trnavy je asi nedostatok prírodného zázemia. Preto by sme mali hovoriť aj o stromoch. Ako chce mesto riešiť rozširovanie takýchto plôch? Neraz počujeme, že sadenie a nahrádzanie stromov by sa malo robiť hocikde v meste, kde je kúsok voľnej plochy. No nie je to také jednoduché, často tomu bránia napríklad inžinierske siete, ktoré nevidíme.

– V poslednom období pri výbere sortimentu druhov stromov veľmi dôsledne dbáme na to, aby znášali extrémne mestské podmienky, najmä suchu, horúčavy a obmedzený priestor pre koreňový systém. Súčasne musia znášať veľkú amplitúdu teplotných výkyvov – možné, aj keď dnes už zriedkavejšie, nízke zimné teploty a letné tropické horúčavy. Pokiaľ ide o priestor, naozaj už na zastavanom území nedisponujeme plochami pre možnosť rozsiahlejších výsadbieb. V poslednom čase vyhladáваме voľné miesta na umiestnenie jednotlivých stromov alebo len malých skupín medzi spevnenými plochami, inžinierskymi sieťami, budovami. Väčšie zoskupenia stromov sa snažíme plánovať skôr na plochách, ktoré sú určené na parky, lesoparky, komponovanú krajinu širšej škály biotopov. To znamená na Medziháj, ktorý sa už nejaký čas pripravuje; Štrky, ktoré sa práve realizujú; park Sibírska, ktorý bol začatý tohoročnou jarnou výsadbou s tým, že sa pracuje na vlastníckom usporiadaní pozemkov v prospech jeho dokončenia. V koordinácii s developerami sa plánuje rozšírenie parkových plôch aj v mestských častiach Trnava – juh a Trnava – východ. Uskutočňujú sa aj kroky smerujúce k získaniu

pozemkov kúpou na miestach, kde je plánovaná krajinná zeleň a biotopy na ochranu poľnohospodárskej pôdy, zlepšenie jej vlastností a zvýšenie biodiverzity územia na vonkajšom prstenci mesta.

■ Veľa stromov sa vysadilo, ale niekedy treba aj rúbať. Občania to však vnímajú veľmi citlivo. Neberú do úvahy, že stromy v mestskom prostredí majú obmedzenú životnosť, lebo rastú v nepriaznivých podmienkach. Pri rekonštrukciách a revitalizáciách parkov sa však počíta s dlhodobým horizontom a do kompozícií preto asi nie je vhodné začleniť aj také stromy, ktoré majú pred sebou len pár rokov života...

– Reakcie občanov sú do značnej miery zrozumiteľné a pochopiteľné. Dopad klimatických zmien pociťujeme veľmi zreteľne všetci. Mladé stromy potrebujú po výsadbe na to, aby nahradili tie vyrúbané, rádo vo desiatky rokov, v priemere od dvadsať do tridsať. Občania chcú však užívať ich benefity hneď.

■ Prikladom je aj Ružový park, kde časť občanov negatívne reagovala na konania o výruboch spojených s rekonštrukciou parku, pričom mestská samospráva v skutočnosti žiadala v rámci projektu zachovanie pôvodných stromov v čo najvyššej miere... Ako to teda je?

– Áno, je to tak. Mesto na jednej strane žiada v maximálnej miere zachovať pôvodné stromy na všetkých miestach, ktoré rekonštruuje. Na druhej strane však musí akceptovať odborný návrh projektanta, ktorý nesie zodpovednosť za to, že zrekonštruovaný park bude bezpečný, že v ňom nezostanú stromy s narušenou statikou alebo iným fatálnym poškodením. Taktiež je povinnosťou záhradného architekta navrhnuť park tak, aby mal dlhodobú perspektívu. To znamená, že neperspektívne stromy by mali ustúpiť mladým a zdravým jedincam. Tak sa dosiahne, že stromy v parku budú po rekonštrukcii vekovo pomiešané a stromový základ parku získa na stabilitu pre budúce desiatky rokov. ■

Nicol Sipekiová, Trnavská univerzita, Katedra klasických jazykov

Známi i neznámi autori historickej Trnavskej univerzity

František Kazi – milovník histórie pod paľbou kritiky

Akiste každý, kto číta tieto riadky, dobre pozná latinský výrok *Historia magistra vitae...* Kto však pozná citát z Ciceronovho diela *O rečníkovi v plnom znení*, určite súhlasí s jeho autorom, že história je nielen učiteľkou života, ale aj svedkom čias, svetlom pravdy, životom pokračujúcim v pamäti potomstva a hlásateľkou starodávnosti. Ľudia sa o dejiny, a obzvlášť o tie vlastné, zaujímali odjakživa. Tento záujem však nespočíval len v túžbe spoznať históriu sveta okolo nás, ale bol aj snahou zaznamenať ju pre ďalšie generácie, preskúmať, interpretovať a pokiaľ možno čo najobjektívnejšie zhodnotiť. S históriou teda neodlučiteľne súvisí historiografia a dejepisci. Vďaka ich usilovnej práci sa nám dodnes zachovalo množstvo zaujímavých historiografických diel od tých najstarších čias. Obdobím veľkého rozkvetu historiografie bolo aj 17. a 18. storočie, keď na poli uhorského školstva a kultúry zohrávala významnú úlohu Trnavská univerzita a jej prostredníctvom všetci tí vzdelanci, ktorí sa spolupodieľali na jej fungovaní a na rozkvetе rôznych vedných disciplín a umení. V spomínanom období našiel medzi nimi svoje miesto aj levický rodák František Kazi.

Do starobylej Trnavskej univerzity ako bezmála najvýznamnejšieho centra stredoeurópskeho vzdelávania prúdil počas jej existencie dlhý rad učencov a osobností z rôznych regiónov Uhorska. Bol medzi nimi aj František Kazi (Kazy), člen Spoločnosti Ježišovej, ktorého životná cesta začatá v Tekove doviedla do Trnavy, aby sa do dejín slávnej univerzity zapísal ako jej profesor i akademický hodnostár podobne ako jeho starší brat Ján Kazi. O živote Františka Kaziho – keďže patril k nasledovníkom sv. Ignáca z Loyoly – máme pomerne kompletné životopisné údaje s presným datovaním jeho jednotlivých zastávok. Narodil sa v Leviciach 7. apríla 1695 v rodine tekovského podžupana Jána Kaziho, ktorý bol prijatý do šľachtického stavu roku 1681. Zrejme v tomto meste a jeho blízkom okolí strávil mladý Kazi obdobie svojho detstva a dospievania, ale už v roku 1712 sa zdržiaval v Trnave, kde ako sedemnásťročný mladík, zrejme inšpirovaný príkladom svojho brata, vstúpil do Spoločnosti Ježišovej.

Po absolvovaní dvojročného noviciátu a po ročnom pôsobení v pozícii učiteľa latinskej gramatiky na gymnáziu v Kőszegu sa ďalšie dva roky venoval štúdiu filozofie na univerzite v Štajerskom Hradci. Potom znova pôsobil ako učiteľ gramatiky a rétoriky v rôznych uhorských mestách, pretože patrilo k povinnostiam každého jezu-

Ľudia a udalosti

■ **1. 6. 1644** – V Bratislave umrel cirkevný historik a knihovník JAKUB NÉMETHY, ktorý ako správca univerzitnej knižnice v Trnave zostavil jej prvý rukopisný katalóg (375. výročie).

■ **1. 6. 2014** – V Kanade umrel katolícky kňaz, publicista a bývalý prvoligový futbalista JURAJ KADLEC, v rokoch 1957 – 1960 hráč Spartaka Trnava, ktorému mestské zastupiteľstvo udelilo čestné občianstvo mesta Trnava (5. výročie).

■ **2. 6. 1934** – V Hornej Krupej sa narodil architekt, projektant a výtvarník RUDOLF BLÁŽO, absolvent trnavského gymnázia, prvý hlavný architekt mesta Trnava a spoluautor podrobného územného plánu historického jadra mesta (85. výročie).

■ **3. 6. 1944** – V Trnave sa narodila divadelná a filmová herečka OLGA ŠALAGOVÁ (75. narodeniny).

■ **4. 6. 1894** – Rehoľa uršulíniek dostala povolenie na otvorenie Učiteľského ústavu v Trnave (125. výročie).

■ **7. 6. 1844** – V Dolných Orešanoch sa narodil národovec, básnik a učiteľ ŠTEFAN DOBŠOVIČ, ktorý pôsobil v Trnave, kde aj umrel (175. výročie).

■ **9. 6. 1739** – V Kráľovci sa narodil profesor Trnavskej univerzity a neskorší riaditeľ Kráľovskej akadémie v Trnave ANTON MAJLÁT (280. výročie).

■ **10. 6. 1939** – V Coburgových závodoch v Trnave vznikol veľký požiar, ktorý zapríčinil škody skoro za 6 miliónov korún (80. výročie).

■ **12. 6. 1819** – Ostrihomským arcibiskupom so sídlom v Trnave a prímasom Uhorska sa stal biskup ALEXANDER RUDNAY, člen Slovenského učeného to-

itu absolvovať v začiatkoch svojej kariéry učiteľskú prax. V roku 1723 začal Kazi študovať teológiu na Viedenskej univerzite, kde získal aj doktorát z filozofie a teológie. Po šiestich rokoch peregrinácie za vzdelaním sa vrátil na Trnavskú univerzitu ako profesor filozofie a teológie a prednášal tam takmer ďalších desať rokov etiku, logiku, fyziku, metafyziku a kazuistiku. Popri pedagogickej činnosti obstál František Kazi aj v plnení akademických funkcií: roku 1737 pôsobil vo Viedni ako rektor Pazmanea, seminára pre budúcich študentov teológie z Uhorska, o rok neskôr v Trenčíne zastával funkciu rektora rehoľného domu a magistra novicov. Po opätovnom návrate do Trnavy roku 1743 sa stal rektorom generálneho seminára Collegium Rubrorum, následne pôsobil v Bratislave, odkiaľ sa vrátil na dva roky do Trnavy a potom odišiel do Šopronu. Posledné roky svojho života prežil na odpočinku v Bratislave, kde roku 1759 zomrel. Z uvedeného celkom jednoznačne vyplýva, že väčšinu života strávil v tvorivej atmosfére trnavského univerzitného prostredia, a preto aj značná časť Kaziho tvorby bola publikovaná v Trnave. Bol autorom diel rôzneho žánru: elégií, historických prác i náboženskej literatúry, najviac pozornosti, ale nie vždy najpriaznivejšieho ohlasu sa však dostalo jeho historio-grafickej tvorbe. Mnoho výhrad zo strany spisovateľov zaoberajúcich sa históriou alebo dejinami literatúry smerovalo k trojzväzkovému dielu s názvom *Historia Regni Hungariae* (Dejiny Uhorského Kráľovstva), ktoré vychádzalo postupne vyše desaťročie, a to v rokoch 1737, 1741 a 1749. Autor v nich uplatnil analistický postup výkladu dejín, t. j., čitateľovi predstrel prehľad udalostí uhorských dejín 17. storočia podľa vzorca „rok za rokom“. Nahliadnime najprv do stručného úvodu Kaziho diela, akým

spôsobom odporúča čitateľovi svoju prácu a čo považuje za dôležité oznámiť mu. Netají sa tým, že svojím dielom nadviazal na prácu dvoch svojich veľmi významných predchodcov: jednak humanistického politika, básnika a dejepisca Mikuláša Ištvánffyho (1538 – 1615), ktorého pre viaceré podobnosti so známym rímskym historikom Titom Liviom nazývali aj uhorským Liviom, jednak Samuela Timona (1675 – 1736), ktorého slovenská i maďarská historická veda označuje za prvého uhorského historika, zakladateľa modernej uhorskej historiografie. V prvom rade vyjadruje slová uznania na adresu Ištvánffyho za jeho šľachetné úsilie, ktoré vložil do práce zachytávajúcej dejiny Uhorského kráľovstva v rokoch 1490 až 1606. Ďalej Kazi pokračuje spomienkou na Samuela Timona, pričom sa pochvalne zmieňuje o jeho vydannej synopse uhorských dejín a taktiež o ďalšom materiáli, ktorým Timon mohol rozšíriť jednotlivé pasáže o Rudolfovi, Matejovi či Ferdinandovi II. a III. Ako Kazi ďalej konštatuje, Timonovi vskutku ostávalo, aby tieto neusporiadané časti zoradil podľa rokov a aby ich v uhladenom štýle zhrnul do jedného zväzku, zabránila mu v tom však smrť, a tak Kazi končí svoj prológ slovami, že práce sa nezľakol a pokračoval v nej on sám. Je pravdepodobné, že aj na základe takto koncipovaného úvodu všeobecne prevládla o Kaziho historio-grafickej tvorbe taká mienka, že Kazi z Timonových nevydaných záznamov vo veľkej miere čerpal. Neskôr bol dokonca na jeho adresu vyslovený natoľko nepriaznivý úsudok, že Kazi vlastne bezohľadne prebral výsledky Timonovho výskumu, v dôsledku čoho naňho neskoršie generácie pamätali ako na akéhosi plagiátora. Nie je teraz našou úlohou rozsúdiť, či je pravda na jednej alebo na druhej strane. Stále však

Ľudia a udalosti....

varišstva a jeho mecén, ktorý pôsobil v Trnave aj ako profesor a rektor seminára (200. výročie).

■ **12. 6. 1929** – Pred 80 rokmi v Skalici sa narodil kňaz, salezián, politický väzeň, publicista, charitatívny pracovník a čestný občan Trnavského samosprávneho kraja ANTON SRHOLEC, ktorý študoval na gymnáziu Trnave, kde mu Trnavská univerzita udelila roku 1999 čestný doktorát za prácu v sociálnej sfére (90. výročie).

■ **13. 6. 1584** – Vo Viedni umrel trnavský rodák JÁN SAMBUCUS, cisársky dvorný historik, univerzitný profesor, lekár a vydavateľ, ktorého pamiatku v Trnave pripomína ulica nesúca jeho meno a pamätná tabuľa na priečelí radnice (435. výročie).

■ **16. 6. 1604** – Trnavský magistrát potvrdil artikuly miestnym obchodníkom so súknom a plátnom (415. výročie).

■ **17. 6. 1884** – V Trnave umrel cirkevný hodnostár, spisovateľ a cestovateľ ŠTEFAN NEMEČKAJ, ktorý pôsobil ako farár v Hrnčiarovciach (135. výročie).

■ **19. 6. 1894** – V Zavare sa narodil architekt a odborný publicista FRANTIŠEK FLORIANS, projektant Okresného domu, kostola na Tulipáne a viacerých ďalších budov v Trnave (125. výročie).

■ **22. 6. 1659** – V Dobrohošti sa narodil profesor Trnavskej univerzity a v rokoch 1722 – 25 jej rektor FRANTIŠEK KIRIŠ, autor latinských básní na počesť bakalárov Trnavskej univerzity (360. výročie).

môžeme v Kaziho dielach bez predsudkov zalistovať a poodhaliť z uhorských dejín 17. storočia to, čo nás práve zaujíma. Ako napríklad časť piatej knihy druhého zväzku *Historia Regni Hungariae*, v ktorej Kazi opisuje udalosti z roku 1637, týkajúce sa náboženských pomerov medzi katolíkmi a protestantmi. Rok 1637 bol prvým rokom vlády ríšskonemeckého cisára Ferdinanda III., vnútropolitická situácia v Uhorsku bola vyostrená a rekatalizačná činnosť v duchu zásady *cuius regio, eius religio* (čie panstvo, toho viera) s plnou intenzitou znova obnovená. Po predstavení všeobecnej náboženskej situácie Kazi postupne opisuje pomery v jednotlivých stoliciach a stav vo svojej rodnej stolici, v Tekove, charakterizuje takto: „...v Chrašťanoch napriek bezvýslednému odporu ostatných zemepánov vyhnali farára a ľudu odobrali právo používať zvon a možnosť pochovávať. V obci Veľké Pole predstavený Rádu Sv. Pavla Pustovníka Pavol Ivanovič vyhnal farára aj z kostola, pričom predtým ho pripravili o majetok. Rovnako boli vyhostení a vyhnaní duchovní pastieri v Topoľčiankach i v Moravciach. Obyvatelia obce Žemliare boli tak dlho burcovaní, kým od seba sami odohnali farára. Ale aj z iných obcí boli farári vyhánaní rovnako zúrívo. V Leviciach darmo túžili kalvíni opraviť kostol na vlastné trovy. Ostatným, ktorí sú augsburského vyznania, jezuiti zabránili vstúpiť do svojho chrámu a boli im odobraté aj mlynské výnosy a napokon bol farár zbavený svojho úradu.“ Inou Kaziho známou historiografickou prácou je dielo *Historia universitatis Tyrnaviensis Societatis Jesu* vydané roku 1737, v ktorom sa autor zaoberal dejinami svojej Alma Mater. V tejto súvislosti treba spomenúť ďalšieho jezuitu z trnavského prostredia, a to Kaziho súčasníka Imricha Tolvaya, ktorý spísal dejiny Trnav-

skej univerzity v dvoch na seba nadväzujúcich prácach od jej založenia po rok 1700. František Kazi obsiahol univerzitné dejiny od ich počiatku až do roku 1735, čiže zhruba do obdobia, keď učil posledný rok v Trnave. Aj v prípade tejto práce sa objavujú mnohé výčitky smerom k jeho spracovaniu, ktoré poukazujú najmä na to, že Kazi nevyužil dokonale bohatý archívny materiál, ktorý mal k dispozícii a z ktorého použil len málo. Jeho práca preto predstavuje skôr dejiny jezuitského kolégia ako dejiny univerzity. Obraz Františka Kaziho v dejinách literatúry možno vnímať z rôznych aspektov. Viacerí jeho tvorbu kritizovali, ba možno nepodstatnane zavrhlí, iní sa o nej vyjadrovali uznanlivo. Faktom však ostáva, že by si zaslúžila oveľa viac pozornosti, napríklad aj z pohľadu lepšieho poznania regionálnych dejín. ■

Literatúra:

KAZY, Franciscus: *Historia Regni Hungariae ab anno seculi decimi septimi trigesimo septimo ad annum ejusdem seculi sexagesimum tertium. Tomus II. Tyrnaviae: Typis Academicis SJ 1741.*

HÖLVÉNYI, György: A magyar jezsuita történetírók és a jezsuita rend. In: *Magyar Könyvszemle 1974/3 – 4*, s. 232 – 248.

SIPEKIOVÁ, Nicol: Miesto Františka Kaziho v dejinách uhorskej historiografie. In: *Kniha 2006. Zborník o problémoch a dejinách knižnej kultúry*. Martin: SNK 2006, s. 145 – 149.

Súťažná otázka: Akú metódu zvolil František Kazi pre výklad dejín vo svojej práci *Historia Regni Hungariae*?

Správne odpovede zasielajte do 20. júna 2019 na adresu: Katedra klasických jazykov, Trnavská univerzita, Filozofická fakulta, Hornopotočná 23, 918 43 Trnava alebo emailom na klasjaz@truni.sk. Z účastníkov súťaže vyžrebujeme jedného, ktorý získa knižnú cenu.

Ľudia a udalosti....

■ **22. 6. 1729** – V Trnave vydali mestský požiarň štátút (290. výročie).

■ **22. 6. 1854** – V Trnave sa narodil operný spevák a hudobný skladateľ FRANTIŠEK JOZEF BRAKL, ktorý pôsobil na operných scénach vo Viedni, Budapešti, Berlíne a v Mníchove (165. výročie).

■ **22. 6. 1949** – V Hontianskych Moravciach sa narodil herec, hudobník, hudobný skladateľ a spevák JARO FILIP, v rokoch 1981 – 86 člen súboru Divadla pre deti a mládež v Trnave (70. výročie).

■ **22. 6. 1979** – V Trnave sa uskutočnila ustanovujúca schôdza TJ Šport (40. výročie).

■ **26. 6. 1939** – Ministerstvo školstva povolilo zriadenie Obchodnej akadémie v Trnave (80. výročie).

■ **27. 6. 1609** – Narodil sa taliansky staviteľ PIETRO SPAZZO, staviteľ Univerzitného kostola a viacerých budov v Trnave (410. výročie).

■ **27. 6. 1929** – V Trnave bola zriadená dvojročná Verejná obchodná škola (90. výročie).

■ **28. 6. 1574** – Murársky majster JAKUB sa zaviazal trnavskému richtárovi, že spolu so svojimi pomocníkmi postaví na námestí strážnu vežu (dnešnú mestskú vežu), ktorú dokončil až o desať rokov neskôr (445. výročie).

■ **30. 6. 1414** – Ostrihomský arcibiskup JÁN z KANIŽE počas neprítomnosti kráľa Žigmunda potvrdil mýtné výsady obyvateľov Trnavy a mandátom zakázal od nich vyberať mýtné dávky a brániť im vo voľnom pohybe po krajine (605. výročie). ■

P.R.

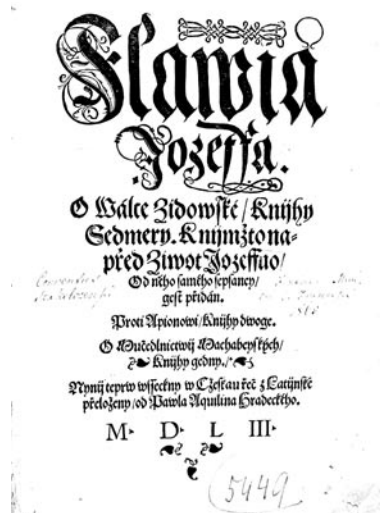
Mgr. Milan Ševčík, kurátor historickej knižnice Západoslovenského múzea

Prvý český preklad historického diela Jozefa Flavia O wálce židovské kníhy sedmery.....

Jozef Flavius, pôvodným menom Jozef ben Mattijahú, bol židovský kňaz, učenec a historik. Narodil sa v roku 37 alebo 38 v Jeruzaleme a zomrel okolo roku 100 v Ríme. Informácie o svojom živote Flavius poskytol sám vo svojom autobiografickom diele. Narodil sa v kňazskej židovskej rodine. Bol vynikajúcim študentom náboženských otázok. Ako šesťnásťročný sa spojil s asketickým pustovníkom Bannom. V roku 57 sa vrátil naspäť do Jeruzalema a pridali sa na stranu farizejov. V Judsku vtedy panovalo stále silnejšie napätie nielen medzi Židmi a Rímom, ale aj medzi Židmi samotnými. Keď v roku 64 rímsky prokurátor v Judsku poslal niekoľko kňazov v okovách do Ríma, vydal sa Jozef s delegáciou za ich prepustenie k Nerovmu cisárskemu dvoru. Jeho misia bola úspešná aj vďaka cisárovej manželke Poppei, ktorá sa jeho prípadu ujala.

Pri návrate Flavia do Jeruzalema sa začínalo v Judsku veľké národné povstanie. V roku 66 Júda Galilejský obsadil pevnosť Antoniu a Jozef s ďalšími kňazmi sa pridali na stranu bojovníkov za nezávislosť. Vzápätí bol Jozef poslaný do Galiley, aby ju pripravil na vojnu, opevnil a naberá brannú silu. Na jeho stranu sa pridali židovské mestá, no mestá s prevažnou väčšinou gréckych obyvateľov sa mu nepodarilo získať. Nakoniec sa opevnil v Jotapate, ktorá však bola Rimanmi dobytá. Jozefa zajali, ale keďže vojvodcovi Vespazianovi predpovedal, že sa stane cisárom, zostal nažive. Jeho predpoveď sa naplnila krátko po Neronovej samovražde. Jozef zostal v rímskom tábore ako rukojemník a bol prítomný pri dobývaní Jeruzalema pod velením Vespazianovho syna Tita. Jeruzalem padol v roku 70. Jozefus bol odvedený do Ríma, kde ho oslobodili, vykázali mu penziu a ubytovanie na cisárovi útraty. Jozef vtedy prijal po cisárovi meno Flavius. Odvtedy je v latinskom svete známy ako Flavius Iosephus. Aj keď zostal v službách Ríma a svojim deťom dal pohanské mená (Hyrkán, Iustus, Agrippa), zostal vždy verný svojmu židovskému pôvodu a venoval sa písaniu diel, v ktorých obhajoval židovskú vieru a tradície. Jozef Flavius napísal diela, ktoré neoceniteľným spôsobom zachytávajú židovské reálie 1. storočia n. l.: Židovská vojna (Peri tú Iúdaikú polémú, lat. Bellum Iudaicum) obsahuje prehľad palestínskych dejín od roku 175 pred n. l. po židovské povsta-

nie v rokoch 66 – 70 n. l. Židovské starožitnosti (Iúdaiké archaiología, lat. Antiquitates Iudaicae) sú poznámky k dejinám židov od stvorenia sveta až po židovskú vojnu. Prvých trinásť kníh je paralelných ku Starému zákonu, knihy 14 až 20 obsahujú obdobie od Makabejcov až po židovskú vojnu. Jozef používa židovské a grécke pramene. Proti Apiónovi (Kata Apionos, lat. Adversus Apionem) je obrana židovského náboženstva. Život Jozefov je autobiografia, dodatok k druhému vydaniu Židovských starožitností po smrti Heroda Agrippu II. (medzi rokmi 93 a 100) a obrana proti obvineniam zo strany Justa Tiberiadského. V historickej knižnici Západoslovenského múzea sa nachádza vzácny prvý český preklad Flaviovho historického diela O Wálce Židovské Kníhy Sedmery. Kniha vyšla v českom Prostějove v roku 1553. Nakladateľom bol Jan Günther. Na titulnom liste sa miesto vydania nenachádza. Okrem prvého diela O Wálce Židovské toto vydanie obsahuje aj ďalšie Flaviove spisy, a to Život Jozefov (K nímžto napřed Život Jozeffuow Od něho samého sepsanej jest přidán – K ním [siedmim knihám o vojne židovskej] je pridany najprv Život Jozefov od neho samého napísaný). Ďalej Proti Apiónovi (Proti Apionowi Kníhy dvoje) a časť Židovských starožitností O mučeníctve Machabejských (O Mučednictví Machabejských Kníhy jedny). A záver titulného listu uvádza fakt, že všetko vychádza v čestine prvýkrát: Nyní teprw všeccky w Českau

řeč z Latinské přeloženy od Pawla Aquilina Hradeckého. Pavel Aquilinus, vlastným menom Pavel Vorličný (1519 – 1569), je taktiež autorom predhovoru z roku 1552. Bol to humanistický básnik a prekladateľ, autor niekoľkých školských učebníc a autor vieroučného textu moravských protestantov tzv. Moravskej konfesie z roku 1566. Kniha samotná je v pôvodnej koženej renesančnej väzbe so zvyškami spôn. Český text je vytlačený gotikou, latinský antikvou a na rube titulného listu sa nachádza latinská báseň od spomínaného prekladateľa Pavla Aquilina. Kniha je súčasťou novej výstavy v Západoslovenskom múzeu – Múzeu knižnej kultúry (Nám. sv. Miluláša 10) Šestnásťte storočie slovom a obrazom : Historické tlače z fondov Západoslovenského múzea. Výstava je sprístupnená od 2. apríla 2019 a potrvá do 30. marca 2020. Autorom je kurátor historickej knižnice Mgr. Milan Ševčík. ■

Veronika Slneková-Plesníková, do tlače pripravil: (mj)

K osudom židovskej komunity v Trnave v rokoch 1938 – 1945 2. časť

Obdobie autonómie Slovenska

V tomto období patrila Trnava k mestám, v ktorých sa odohrali najtvrdšie zásahy proti židovskému obyvateľstvu. Prvé proti-židovské vystúpenie sa uskutočnilo tesne po vyhlásení autonómie 7. 10. 1938, keď sa v Trnave uskutočnila podľa denníka *Slovák* „veľkolepá manifestácia“ na oslavu autonómie, na ktorej ale „odznali aj výrazné protižidovské heslá, ktoré sa opakovali aj po rozchode manifestantov“.¹ O manifestácii písal aj regionálny týždenník *Nové Slovensko*, ktorý uviedol, že po jej ukončení niekoľko provokatérov strhlo dav k „poľutovaniahodným výtržnostiam“, keď kráčajúc ulicami dav skandoval protižidovské heslá, pričom akcia nadobudla pogromistický charakter tým, že kameňmi rozbíjali výklady a okná na obchodoch a bytoch patriacich Židom a poškodili obe židovské školy na Paulínskej ulici a obe synagógy.

Noviny informovali, že od tejto udalosti sa predstavitelia HSĽS dištancovali, označili akciu za „nemiestnu a nekultúrnu“.² Z novínových článkov sa však nedá určiť, koľko ľudí sa na akcii zúčastnilo, ani kto boli jej organizátori. Malo to byť dielo akýchsi radikálnych aktivistov, ktorí sa po ukončení manifestácie okolo 23. hodiny presunuli na Kapitulskú ulicu, kde žilo väčšie množstvo židovských

Synagoga z Halenárskej ulice, zdroj: internet – FB Fotky stará Trnava

Trieda židovskej školy v Trnave, 1931, zdroj: zbierkový fond Západoslovenského múzea

rodín a až do príchodu četníkov a mestskej polície rozbíjali okná. Rozbili 898 okenných tabúl, 2 výklady, a to v celkovej hodnote asi 20 tisíc korún.³ Rozsiahle protižidovské akcie prepukli v Trnave zasa začiatkom decembra, keď 7. a 8. 12. 1938

podpálili obe synagógy. Najprv sa oheň objavil na ortodoxnej a nasledujúcu noc horela aj synagoga status quo ante. Ako je uvedené v policajnej správe, väčšina prizerajúcich sa akciu schvaľovala, dokonca bránila hasičom v hasení a četníkom vo vyšetrovaní.⁴ Podľa

1 Slovák 9.10.1938. Článok Neprovokujte! Poľutovaniahodné veci v Trnave.

2 Nové Slovensko 15.10.1938.

3 MV, ŠAB, PT, Katalóg RH 1919–1945, Prez. 2038/1938, inv. č.1868.

4 MV, ŠAB, PT, fond OÚT, č. k. 330, Adm.. 38472/1938, Kostol židovskej náboženskej obce v Trnave poškodený požiarom – policajná správa z 22.12.1938. „Hasenie v tomto prípade bolo dosť neúspešné, lebo zvrhlíci nebadane prerezali hadice hasičom...“. Trnavské noviny, 18.12.1938. „Požiar v kostole zbadal domovník Michal Michna, ktorý býva vedľa kostola. Michna išiel o požiaru vyznamenať miestnych hasičov a keď vyšiel na ulicu, bol zadržaný hlúčkou mladíkov, ktorí nechceli, aby Michna hasičov zavolať s tým, aby kostol nechal zhoreť.“

četníckej stanice požiar synagóg bol úzko prepojený s okrskovou prísaťou HG, ktorá sa konala v ten istý deň, 8. 12. 1938. Už na nej četníci zaregistrovali „väčšie množstvo nepovolaných živlov“, ktoré večer „potom v podnapilom stave chodili v meste a vykrikovali rozna protizhidské heslá a pri tom nie je vylúčené, že niektorí z týchto živlov tento kostel zapálili...“ Pátranie po páchatelovi zostalo však bez výsledku.⁵ Vzniknutú situáciu komentoval dokonca aj Alexander Mach: „Preto odkazujem do Trnavy, kde včera podpálili synagógu a ničili židovské obchody, že previnili sa tým proti záujmom slovenského národa. Tieto obchody budú patriť vám, Slováci, gardisti, tie vybité obloky a všetko to, čo ste spálili alebo zničili, malo prejsť do majetku slovenského národa.“⁶ Požiar synagóg bol po obe noci sprevádzaný ďalšími protizhidskými pogromistickými akciami – vybijaním výkladov a okien a vykrádaním židovských obchodov. Páchatelia vykradli napríklad obchody so strižným tovarom R. Fleischmanna a K. Lederera na Dolnopotočnej ulici, obchody s módnym tovarom A. Fleischera a F. Müllera a obchod s galantérnym tovarom E. Gottlieba – všetky na Masarykovej ulici. Materiálne škody, ktoré tak v konečnom dôsledku vznikli, neboli malé. Škoda na synagógach predstavovala 250 tisíc Kč a škody spôsobené rozbijaním a plienením v uliciach asi 290 tisíc Kč.⁷ Morálne škody sú, samozrejme, nevyčísliteľné, zvlášť ak uvážime, že hnev davu sa obrátil aj proti jednotlivcom. Lekárnik M. Rotha na ceste do nočnej služby v noci z 8. na 9. 12. 1938 bezdôvodne

Časopisová reklama na modistvo Berlinerovej, manželky A. Fleischera, 1929

napadla a zbila skupina asi päťnástich mladých mužov. Páchatelov nedokázal (či skôr sa možno báł) identifikovať. E. Weiss a A. Fuchs boli na Hviezdoslavovej ulici rovnako napadnutí skupinou šiestich až ôsmich mladíkov. E. Weissa zhodili na zem a bili ho po hlave, chrbte a rukách „pravdepodobne koženými alebo gumovými obuškami“. A. Fuchsovi sa podarilo ujsť. Ani jeden však nikoho z mladíkov, ktorí ich napadli, nepoznal a „ihneď zavedené pátranie zostalo bezvýsledné“.⁸ Prípadoch mohlo byť aj viac, ale Židia sa ich zrejme báli ohlasovať, bojac sa pomsty páchatelov. Situácia v Trnave bola taká vážna, že sa o jej pacifikovanie pokúsili zosilnenými policajnými hliadkami a pohotovosťou HG. Hoci sa okresný veliteľ HG, Vendelín Šuran, od týchto „mrzkých akcií“ dištancoval, pôsobenie HG v Trnave rozhodne nesmerovalo k upokojeniu protizhidských výpadov, naopak, sama HG bola iniciátorkou mnohých protizhidských záťahov. Pred voľbami do slovenského snemu, 16. 12. 1938, veliteľ četníckej

Reklama na obchod E. Gottlieba, Nové Slovensko č. 10, 1938, s. 9

stanice informoval, že po trnavských uliciach, „Paulínskej, Masarykovej, Halenárskej a Štefánikovej ulici rozhadzované boli dosiaľ neznámymi páchatelmi izraelitského vierovyznania protivolebné letáky závadného obsahu“. Letáky zozbierali práve členovia HG, ktorí ich odovzdali Národnému výboru v Trnave. K spisu pripojený „leták“ je síce v hebrejčine, takže je na jednej strane pochopiteľné, že členovia HG nemohli tušiť, že nemajú dočinenia so závadným letákom (posledná vôľa vdovy Goldsteinovej o rozdelení majetku medzi jej tri dcéry)⁹, na druhej strane mohlo ísť o provokáciu voči Židom v snahe vyvolať voči nim antipatie u obyvateľstva a nájsť zdôvodnenie pre pogromistické akcie v mes-

5 MV, ŠAB, PT, fond OÚT, č. k. 330, Adm.. 38472/1938, Kostol židovskej náboženskej obce v Trnave poškodený požiarom – policajná správa z 22. 12. 1938. Trnavské noviny zverejnili aj mená 3 možných páchatelov: P. Mazan, J. Belko a Š. Masár. Predtým ako požiar založili, mali vykradnúť dobročinné pokladničky v modlitebni. Obvinenia však všetci traja odmietli a kauza nemala ďalšie pokračovanie. Trnavské noviny, 18.12.1938.

6 Slovák 11.12.1939.

7 Trnavské noviny 18.12.1938.

8 MV, ŠAB, PT, fond OÚT, č. k. 344, Adm. 3991/1939, Prenasledovanie Židov v Trnave.

9 Pisomnosť mi preložil pán V. Glück z Hlohovca.

te.¹⁰ Už v novembri 1938 sa na četníckej stanici sťažovali niektorí židovskí obchodníci, že pred ich obchodmi hliadkujú členovia HG a nepúšťajú do nich zákazníkov, čo ich prinútilo obchody zatvoriť a znamenalo pre nich finančné straty.¹¹ Išlo o akúsi formu bojkotu židovských obchodov, pokladaného už za akýsi predstupeň ariзации. V Trnave bojkot pokračoval aj v nasledujúcich mesiacoch. Už v januári 1939 sa gardisti snažili židovským obchodníkom dokonca predať akési tabule s nápisom židovský obchod a nútili ich, aby si ich vyložili do výkladov. Na 21. január 1939 pripravovalo niekoľko aktivistov protestnú demonstráciu proti avizovanému hromadnému krsteniu trnavských Židov. Podľa informácie v Slovenskej politike sa totiž v Trnave údajne pripravoval krst 920 Židov. Organizátori predpokladali pochod účastníkov z Rybníčkovej ulice k mestskému úradu, odkiaľ mala byť vyslaná delegácia k trnavskému biskupovi Pavlovi Jantauschovi, aby hromadné krstenie Židov zastavil. Demonstrácia sa však neuskutočnila, keďže po prvej výzve bezpečnostnej služby sa demonštranti rozišli.¹²

Na jednej strane sa situáciu pokúsili upokojovať aj redaktori miestnych Trnavských novín, ktorí zdôrazňovali, že „židovskú otázku“ nie je možné riešiť „rozbíjaním okien, zalícením nápisov a neužitočným poškodzovaním židovského majetku“. Na ich úvodnej strane dokonca vládny komisár mesta, jeden z popredných čini-

Sprievod gardistov v Trnave, v pozadí popísané výklady židovských obchodov, zdroj: zbierkový fond Západoslovenského múzea

teľov miestnej organizácie HSĽS a poslanec slovenského snemu František Orlický, navrhoval namiesto živelných protižidovských zásahov konštruktívne „riešenie židovskej otázky“ svedomitou prípravou na všetky úlohy, „ktoré máme v každom odvetví hospodárskej, kultúrnej a inej činnosti na mieste Židov vykonávať my, Slováci...“.¹³

Vyhrotená situácia vyvolávala u miestnej židovskej komunity také obavy, že sa predstavenstvá oboch židovských náboženských obcí 24. 1. 1939 s dôverou obrátili priamo na predsedu autonómnej vlády J. Tisu, pretože všetky „dovtedajšie ponosy a intervencie pre nápravu nemajú žiadneho efektu“ a okresný úrad „zakročiť nechce“ a „opakujú sa v posledných dňoch v Trnave také výtržnosti proti tunajšiemu

obyvateľstvu židovského viero-vyznania, nakoľko deň za dňom sú bez každého dôvodu napadnutí a dobití, jednotlivcom okná sa vybíjajú a dnes do každého židovského obchodu sa dostali skupiny 3–4 osôb a hrozbami nútia majiteľov týchto obchodov, aby od nich kúpili po 10 Kč smýčky s nápisom 'židovský obchod', s tým, že tieto majú aj ihneď dať do výkladnej skrine... Nie je možné slovami opísať duševnú depresiu, v ktorej trnavské židovské obyvateľstvo pod dojmom týchto udalostí žije, naše položenie je čoskoro neznesiteľné, lebo vidíme, že všetky naše ponosy, intervencie pre nápravu nemajú žiadneho efektu, tým menej úspechu... Poznajúc však, slovutný pán ministerský predseda, vaše intencie, sme toho presvedčenia a sme v tej istej nádeji, že urobíte

10 MV, ŠAB, PT, fond OÚT, č. k. 105, Prez. 2581/1938, Letáky predvolebné – rozširovanie. Problematikou pogromistických akcií v Trnave sa zaoberal aj KAMENEC, Ivan. Židovská otázka na Slovensku a spôsoby jej riešenia v čase autonómie Slovenska. In: Nové obzory, č. 10, 1968, s. 173–174.

11 MV, ŠAB, PT, fond OÚT, č. k. 330, Adm. 35418/1938, Trnava – obmedzovanie obchodu HG. Napr. pred obchodom s pleteným a módnym tovarom J. Kleina na Masarykovej ulici vytrvalo hliadkovali traja členovia HG viac ako týždeň. Úlohou ich poveril Národný výbor HSĽS, lebo „Klein robil špinavý obchod“ tým, že predával ideologicky nevyhovujúce brožúry bez živnostenského oprávnenia a stykal sa s prívržencami rozpustenej komunistickej strany. Gardisti opustili stanovisko až keď obchod zatvoril, boli však odhodlaní okamžite sa vrátiť, ka by obchod znovu otvoril. MV, ŠAB, PT, fond OÚT, č. k. 330, Adm. 35419/1938, Klein, Jozef – obmedzovanie obchodu HG.

12 Trnavské noviny 29. 1. 1939. Krsty Židov bol v tých dňoch frekventovanou témou aj na stránkach Trnavských novín – podľa nich nešlo o hromadnú akciu, keďže v roku 1938 bolo pokrstených len 15 Židov, teda že to „s týmito hromadnými krstami nie je tak strašné“.

13 Trnavské noviny 1.1.1939.

patričné opatrenia, aby nášmu židovskému obyvateľstvu v Trnave účinná pomoc bola poskytnutá.¹⁴ Premiér J. Tiso skutočne naria-
dil OÚ v Trnave prešetrenie tejto sťažnosti a odporúčal, aby „bolo rušenie verejného pokoja v meste v záujme ochrany života, zdravia a majetku miestneho obyvateľstva židovského vierovyznania až do zákonnej úpravy židovskej otázky rozhodným postupom proti vinníkom úplne potlačené.“¹⁵ Vtedajšia vládna garnitúra jednoznačne odmietala brachiálne útoky ako možný spôsob „riešenia židovskej otázky“ aj z toho dôvodu, že do útokov sa zapájali hlavne nižšie sociálne vrstvy, ktoré hľadali cestu na aspoň dočasné zlepšenie svojho postavenia, a to aj za tú cenu, že by šlo o krádež či vydieranie.¹⁶ Hoci sa po zákroku J. Tisa situácia v Trnave upokojila a výtržnosti voči Židom na istý čas utíchli, vinníci zostali nepotrestaní a skutočných iniciátorov sa nikto ani nesnažil odhaliť.

Vyšetrovanie četníkov bolo vraj „sťažené jednak tým, že jak obe-
censtvo, tak aj miestni členovia strážnych zborov nesnažili sa byť četníctvu nápomocné, ba konečne stali sa aj také prípady, že jednotliví členovia verejnej služby, neprezradili rušiteľov poriadku, ačkoľvek sa stalo, že ich pri samom počínaní pristihli a aj poznali“. V správe žandárskej stanice je okrem toho uvedené, že za počínaním výtržníkov stoja aktivity Jozefa Bílika-Záhorského, ako aj vysielanie viedenského rozhlasu, v ktorom sa už od septembra

Reklama na Diamantovu tehelňu, zdroj: Reklamná publikácia Trnava, 1932

1938 začalo pravidelné slovenské vysielanie zamerané na podporu politiky radikálneho krídla HSĽS, zásad budovania autoritatívneho režimu, antisemitizmu a protičeských nálad.¹⁷

Pôsobenie a účinkovanie svojrázneho antisemitu Jozefa Bílika (pseudonym Záhorský) patrilo k špecifikám Trnavy.¹⁸ I. Kamenec ho označil za „neukojeného politického dobrodruha“, ktorý v období 1. ČSR hľadal uplatnenie vo viacerých politických stranách. Bol najprv členom HSĽS, potom Národnej obce fašistickej. Z tejto radikálnej protizidovskej naloženej strany odišiel a sám v druhej polovici 30. rokov 20. storočia založil na západnom Slovensku fašistickú organizáciu Biele bratstvo či Slovenská jednota, ktorej program propagoval primitívny antisemitizmus.¹⁹ Strana kandidovala aj v komunálnych

Trnavská tehelňa Jozefa Bílika Záhorského, reklama v časopise *Náš boj*, 5. 1. 1944, s.29, zdroj: Digitálna knižnica Univerzitnej knižnice Bratislava

voľbách 22. 5. 1938 a získala 342 hlasov, čo jej prinieslo jedno kreslo v obecnom zastupiteľskom zbore, ktoré prirodzene obsadil J. Bílik-Záhorský.²⁰ Žandárska stanica v Trnave ho označila za jedinca, ktorý sa živí vydávaním protizidovských letákov a pamfletov (vydal spis *Židovská otázka – výňatky z Talmudu a povestné Protokoly sionských mudrcov – plán Židov na ovládnutie sveta*). „Ako prvý a najstarší bojovník v židovskej otázke na Slovensku“, ako sám seba označil, prednášal hneď

14 SNA, fond ÚPV, č. k. 35, Prez. 645/1939, Trnava – izraelská cirkevná obec – sťažnosť. Pripomeňme, že to nebolo prvýkrát, čo sa židovská komunita v meste pokúsila v ťažkých chvíľach vyhľadať pomoc. V decembri 1938 sa mala delegácia židovskej komunity obrátiť s prosbou o pomoc na biskupa P. Jantauscha. Máme však len správu z Trnavských novín, že „sama Trnava dostatočne odsúdila počin... preto bola celkom zbytočná cesta židovskej delegácie k biskupovi dr. Jantauschovi, lebo išlo o protizidovský prejav, ktorý vyvrel nie z náboženského, ale národného pobúrenia...“. Trnavské noviny 18.12.1938.

15 SNA, fond ÚPV, č. k. 35, Prez. 645/1939, Trnava – izraelská cirkevná obec – sťažnosť.

16 NIŽŇANSKÝ, Eduard. Židovská komunita na Slovensku medzi československou parlamentnou demokraciou a slovenským štátom v stredoeurópskom kontexte. Prešov: Universum, 1999, s. 135.

17 BYSTRICKÝ, Valerián. Hra so Slovenskom. Nacistické Nemecko a vznik Slovenskej republiky. Dostupné na <http://www.historiavue.sk/hr05-02/nato/bystricky.htm> (10.11.2009).

18 Pozri SOKOLOVIČ, Peter. „Kariéra“ protizidovského radikála z Trnavy. In *Pamäť národa*, roč. 4, 2008, č. 3, s. 33–46.

19 KAMENEC, Ivan. Po stopách tragédie. Bratislava: Archa 1991, s. 41.

20 MV, ŠAB, PT, Pamätná kniha mesta Trnavy, s. 24.

po vyhlásení autonómie trnavskej verejnosti pod patronátom Slovenského národného výboru v trnavskom divadle o židovstve, bolševizme a slobodomurárstve.²¹ V januári 1940 o svojej prednáškovej aktivite napísal: „Po celom Slovensku mal som za posledné 4 roky väčšie – menšie, tajné – verejné prednášky, v ktorých som oboznamoval slovenskú verejnosť o pravej podstate Žida, jeho svetovládnej politike, ako aj o jeho škodlivosti na vývoj národa jak po stránke sociálnej a finančno-hospodárskej, tak i po stránke národnej a kultúrnej..., aby náš ľud konečne raz vedel, na čo má mravné, ľudské a občianske právo, a čo mu dľa práva a spravodlivosti patrí“.²² Ako redaktor viedenského rozhlasu pôsobil na široký okruh jeho poslucháčov.²³

J. Bílik-Záhorský po vyhlásení slovenského štátu vydal Protokoly sionských mudrcov v rokoch 1939 – 1941 vlastným nákladom až tri razy.²⁴ V úvode k prvému vydaniu J. Bílik-Záhorský píše: „Presvedčený som, že i táto moja druhá kniha o židovskej otázke nájde patričné porozumenie v našom národe, a verím, že každý, kto ju prečíta, postará sa o jej rýchle rozšírenie, aby každý Slovák vedel, čo nám Židia pripravujú. Viem, že každý, kto túto knihu preštuduje a pochopí jej obsah v plnej miere,

všemožne sa pričíní o to, aby táto medzinárodná kučeravá pliaga nemala viac miesta a to nie len medzi nami, ale ani medzi ostatnými árijskými národmi. Keď to pochopíte, poďte so mnou do boja proti tejto drzej pliagi, ktorá pripravuje skazu a najväčšie otroctvo celému árijskému svetu“.²⁵

„Ako prvý a najstarší bojovník v židovskej otázke“, ktorý „už celé roky pracuje na tomto poli“, považoval za potrebné predsedníctvo vlády, členov vlády i niektoré ministerstvá informovať o svojich návrhoch, „realizovaním ktorých by sme sa úplne a navždy vymanili z moci diktátu medzinárodného židovského veľkokapitálu“, preto „jedine na vás záleží, či slovenský národ i naďalej bude len hladujúcim otrokom medzinárodných kudrnatých zločincov“.²⁶ Mimochodom, na vytlačaní Židov z hospodárskeho života Slovenska sa podieľal aj aktívne – ako arizátor významnej továrne – Trnavskej tehelne Henricha Diamanta. V hláseniach policajného riaditeľstva z roku 1938 ho označujú za „známy prípad“ a Bílikovo vydávanie protižidovskej literatúry dávajú do súvisu s podporou Spolku sv. Vojtecha. Hoci sa Bílikova priama iniciatíva a aktivita v protižidovských útokoch v Trnave v podstate nepreukázala, je možné sa domnievať sa že bol aktivizujúcim

prvkom, rovnako ako miestna HG, na radikálne krídlo ktorej mal značný vplyv.²⁷ Jeho protižidovské vystúpenia v Trnave rozhodne znásobovali protižidovské aktivity obyvateľov, vďaka čomu sa v Trnave už počas autonómie Slovenska odohrali ostré protižidovské vystúpenia patriace k najintenzívnejším na Slovensku.

Protižidovské akcie v Trnave sú ukážkou toho, aké krehké bolo puto medzi Židmi a majoritou v meste, a na akom tenkom ľade sa aj v konsolidovanej ére 1. ČSR židovská komunita pohybovala. Boli dôkazom latentne pretrvávajúceho antisemitizmu driemajúceho u majority. Akonáhle vláda otvorila akúsi „židovskú otázku“, okamžite sa latentný antisemitizmus zmenil na otvorený a vyústil do pogromistických protižidovských výpadov. Je až zarážajúce, s akou rýchlosťou sa na Slovensku uskutočnil prechod k protižidovskej politike, zvlášť, keď si uvedomíme, že ho organizovali domáci politici a úradníci, snažiaci sa o implantáciu vlastných predstáv „riešenia“.²⁸ Židovská komunita verila, že táto situácia je len prechodná, dúfala, že tieto horšie časy stačí prečkať, pričom dôverovala štátu, v ktorom žila, jeho zákonodarstvu i jeho predstaviteľom, o čom svedčí aj list napísaný J. Tisovi. ■

(pokračovanie nabadúce)

21 MV, ŠAB, PT, fond OÚT Trnava, Evidenčné knihy, č. 66, Verejné zhromaždenia 1936–1941.

22 SNA Bratislava, fond HÚ PV, č. k. 1, 24/1940, Bílik Jozef Záhorský – návrh na riešenie židovskej otázky.

23 Pozri SOKOLOVIČ, ref. 18, s. 39.

24 Viac MEŠŤAN, Pavol. Ohlas Protokolov sionských mudrcov na Slovensku. In Acta Judaica Slovaca, č. 10, 2004, s. 162 an. Prvé vydanie vyšlo roku 1939 pod názvom Židovská mesianská myšlienka s podtitulom Protokoly sionských mudrcov – plán na ovládnutie sveta, obsahuje pomerne krátky úvod. Reflektujú potreby doby, k tretiemu vydaniu z roku 1941 napísal J. Bílik – Záhorský takmer päťdesiatstranový úvod, čo pre antisemitickú propagandu slovenského štátu mohlo mať väčší význam ako samotný text Protokolov. Účinok textu mal byť mobilizačný i informatívny, aby každý pochopil nutnosť protižidovských opatrení, pretože „my árijci musíme pracovať, aby skoro prišiel deň, kedy pôjde posledný kučeravý, krivonosý Žid z Európy von!!!!... Kto chceš, aby slovenský národ na veky bol očistený a oslobodený od židovskej zločineckej pliagy, poď so mnou do boja za árijský paragraf!“ Text úvodu v druhom vydaní Protokolov pozri <http://radioislam.org/protocols/slovakia.htm> (26.9.2009).

25 PROTOKOLY sionských mudrcov. Plán Židov na ovládnutie sveta. (ed. Jozef Bílik – Záhorský). Trnava: Nákladom vlastným, 1939, s. 4.

26 SNA Bratislava, fond HÚ PV, č. k. 1, 24/1940, Bílik Jozef Záhorský – návrh na riešenie židovskej otázky. V jeho návrhu z januára 1940 sa objavuje návrh na „1. Označenie židov žltým páskom na pravej ruke, 2. Povinné ohlásenie židovského majetku, arizácia, 3. Vyvlastnenie pôdy a rozparcelovanie, 4. Židovským lekárom a verejným zamestnancom zakázať pracovať, 5. Zakázať rituálnych porážok dobytká, 6. Vysťahovať židov z vidieka do okresných miest, 7. Zakázať prístup do verejných miestností a parkov, 8. Zatvoriť všetky židovské hostince a reštaurácie, 9. Odobrať motocykle, rádiá, zbrane, 10. Zakázať kresťanských pomocní 11. Definícia žida a položiďa.“

27 Pozri aj NIŽŇANSKÝ, ref. 16, s. 134–135.

28 NIŽŇANSKÝ, ref. 16, s. 242.

Aneta Vlčková, etnologička Západoslovenského múzea v Trnave, foto: autorka

Osudom Drahomíry Pillovej sa stalo múzeum

Tisícky zozbieraných etnografických predmetov, množstvo výstav, článkov a prednášok, reprezentačná národopisná expozícia – to je iba zbežná bilancia bohatej profesijnej činnosti etnografky PhDr. Drahomíry Pillovej, ktorej sa Západoslovenské múzeum v Trnave stalo celoživotným pôsobiskom. Ako sa to celé začalo?

Tradičná ľudová kultúra bola prirodzenou súčasťou jej života už od útleho detstva, veď prvé roky svojho života vyrastala v malej podhorskej dedinke Slatinka nad Bebravou. Počas štúdia na Jedennásťročnej strednej škole v Bánovciach nad Bebravou sa jej dostalo do rúk jedno z čísiel odborného časopisu Slovenský národopis. Mladé dievča etnografické príspevky zaujali. A keď sa jej spolužiačky ešte len rozhodovali, na ktorej škole budú pokračovať, ona si bez váhania podala prihlášku na Filozofickú fakultu Univerzity Komenského v Bratislave, odbor národopis v kombinácii s dejepisom. Na obdobie vysokoškolského štúdia, ktoré absolvovala v rokoch 1957 až 1961, si spomína s láskou. Predovšetkým, nikdy nezabudne na vyučujúcich nestorov etnografie Andreja Melicherčíka a Rudolfa Bednárika, s ktorými chodila na svoje prvé terénne výskumy. Pre študentov národopisu to bola veľmi dobrá prax na ich budúce povolanie v múzeách. Diplomovú prácu na tému Hospodársky a sociálny obraz Slovenska v Lichardovom Obzore (slovenské hospodárske noviny, ktoré vydával D. G. Lichard v Skalici v rokoch 1863 až 1882 – pozn. autorky) obhájila u prof. Karola Goláňa.

Po záverečných skúškach dostala umiestenku do Poľnohospodárskeho múzea v Nitre. Bývala vtedy u sestry v Bratislave a Nitra sa jej zdala trochu „od ruky“, preto sa odvolala a odporučili jej múzeum v Trnave. Čerstvá absolventka Drahomíra Mišáková nastúpila prvého augusta 1961 plná očakávania a plánov na pozíciu etnografky do vtedy ešte Krajského múzea v Trnave. Jej prvotné nadšenie však hneď narazilo na tvrdú realitu. Múzeum bolo umiestnené v nevyho-

vujúcej budove bývalého kláštora, ktorá bola vo veľmi zanedbanom stave a len postupne sa upravovala pre potreby novozriadeného múzea. Ako sama spomína, „každý, kto tu začínal pracovať, nemôže zabudnúť na mrazivé studené chodby, slabo vykúrené pracovne, kde už v odpoľudňajších hodinách kachle skôr chladili ako hriali. Všade plno sutín, rozkopané kanály na chodbách, cez ktoré sa preskakovalo po nedbanlivo uložených doskách. Vybúrané okná, večný prievan, neporiadok a pomalý postup adaptačných prác uberal nášmu optimizmu.“

Počiatkové dochádzanie z Bratislavy sa ukázalo ako časovo náročné. Ubytovanie sa vtedy zháňalo rovnako problematicky ako dnes a keďže mladá absolventka žiadne nedostala, ponúkol jej riaditeľ múzea František Matoušek provizórne ubytovanie priamo v budove múzea. Cez deň bolo múzeum staveniskom, ale v noci zdevastovaný historický priestor starého kláštora nadobúdala pre osamelú mladú ženu veľmi stiesňujúci charakter, podporovaný navyše strašidelnými

historkami staršieho kolegu Dr. Ovídia Fausta o sprievode mníšok blúdiacich nočnými chodbami, či rytiera bez hlavy. Po čase sa síce prostoreký kolega priznal, že si z nej len uťahoval, ale v nočnom tichu rozľahlej, slabo zabezpečenej budovy sa naozaj mohlo prihodiť všeličo a nemuselo to byť len stretnutie s duchmi mníšok. V pracovnom kolotoči každodenných povinností však nebolo kedy myslieť na nepohodu. Byť v prvých rokoch existencie múzea pri rozširovaní zbierkových fondov bola pre začínajúcu etnografku veľká výzva. Nebola síce prvou etnografkou múzea, nadväzovala na činnosť Emy Kahounovej, ktorá pôsobila v trnavskom múzeu pár rokov pred ňou, ale čakalo ju veľké množstvo práce. Spracovávanie, triedenie a starostlivosť o veľké kolekcie etnografických predmetov zo zbierok prevzatých od trnavského zberateľa Štefana Cyrila Parráka ako i predmetov prevzatých z Múzea Františka Richarda Osvalda pri Spolku sv. Vojtecha. Bola to náročná úloha, ktorá zaberala veľa času a energie, ale zároveň po-

čas spracovávaní týchto zbierok mladá etnografka odborne rástla a získavala potrebný prehľad. Popri tejto činnosti však nezanedbávala to najdôležitejšie – terénny výskum. Jej mottom od začiatku práce v múzeu bolo: „Múzeum sa nevysedí v pracovni za pracovným stolom.“ K tomu dodáva: „Povinnosťou etnografa – múzejníka je poznať terén, dokumentovať terén a získavať z terénu všetko, čo je zmysluplné pri prezentácii života, práce a kultúry našich predkov.“ Jej prvou výskumnou lokalitou boli neplánovane Vinohrady nad Váhom, kam ju na motorke zaviezol a vysadil vtedajší riaditeľ a ornitológ v jednej osobe František Matoušek s tým, že večer po ňu príde. Pritom jej aj zabudol povedať, kam ju vlastne zaviezol a odišiel bádať do neďalekej národnej prírodnej rezervácie. Pomerne rýchlo sa v neznámej obci zorientovala a keďže bol čas vinobrania, skúmala spracovávanie hrozna. Na zložité začiatky terénnych výskumov spomína už len s úsmevom. V priebehu rokov postupne nadobudla v teréne potrebné skúsenosti. V oblasti jej profesionálneho záujmu neboli len obce na okolí Trnavy, ale keďže Západoslovenské múzeum malo oblasť pôsobenia rozšírenú takmer na celé západné Slovensko, skúmala aj obce v okolí Hlohovca, Piešťan, Galanty, Topoľčian, dokonca i Zlatých Moraviec a Vrábľov. Zúčastňovala sa či organizovala etnografické výskumy na úpätí Strážovských vrchov a na Záhorí. Bola externou spolupracovníčkou Národopisného ústavu SAV v Bratislave pri príprave Etnografického atlasu Slovenska, pre ktorý spracovávala šesť vybraných lokalít. Počas svojich výskumov okrem dôležitých informácií o spôsobe života obyvateľov získavala do múzea od respondentov i množstvo vzácných predmetov, ktoré hmotne dokumentovali danú lokalitu. Z tradičnej ľudovej kultúry ju najviac oslovoval textil, predovšetkým nádherné výšivky, a svojou krehkosťou a farebnosťou maľby na skle. Často sa unavená,

Drahomíra Pillová pri nákupe ľudového textilu do zbierok múzea počas trnavského jarmoku, 1964, archív ZsM v Trnave

ale šťastná vracala z výskumov v preplnenom autobuse s vrecami či taškami plnými nadobudnutých predmetov, ktoré potom tvorili základ múzejnej prezentácie vo forme početných výstav.

Zo začiatku však múzeum nemalo dostatok vhodných výstavných priestorov. Preto využívalo na prezentáciu výklad lekárne na Evanjelickom dome, kde inštalovali menšie tematické výstavy. Pillová k tomu dodáva: „Snažili sme sa, aby si ľudia prechádzajúci okolo uvedomili, že v Trnave existuje nová kultúrna ustanovizeň, ktorá sa snaží dostať do povedomia verejnosti, žiakov a študentov všetkými spôsobmi muzeálnej komunikácie.“ Prvou väčšou výstavou, ktorú Drahomíra Pillová v Západoslovenskom múzeu pripravila, bolo v roku 1965 Spracovanie textilných surovín. Od 70. rokov 20. storočia, keď prebehli finálne adaptačné práce na budove Západoslovenského múzea, nasledovala i dlhá reťaz výstav, ktorých autorkou či spoluautorkou bola Drahomíra Pillová: Tradičná výroba a ľudové

umenie v súčasnosti na západnom Slovensku (1972), Odev a textil ľudu na západnom Slovensku (1974), Figurálna keramika Jozefa Franka (1974), Keramické dielo Františka Polakovíča (1974), Bojové tradície v ľudovom umení (1976), Holíčska fajansa (1976), Sklo v zbierkach ZsM (1978), Hrnčiarstvo a džbanárstvo v zbierkach múzea, Drevo v službách človeka (1979), Ľudové zdobené tkaniny (1980), Detský svet našich prababičiek (1994) a iné. Vrcholom múzejnej práce Dr. Pillovej bolo otvorenie stálej národopisnej expozície v roku 1976 ako i expozície Zberateľské dielo Š. C. Parráka v roku 1979.

Bohatá je Pillovej publikačná činnosť v podobe odborných príspevkov i populárno-náučných článkov. Prispievala do Správ Západoslovenského múzea, neskôr Zborníka Západoslovenského múzea a Metodického časopisu Múzejný spravodaj, Slovenského národopisu, časopisu Pamiatky a múzeá. Spracovala etnografické state k monografiám Trnavy, Topoľčian, Bánoviec nad Bebravou, Uhrovcu,

Smoleníc, Vlčkoviec a Voderád. Často sa objavovali jej príspevky aj v časopise Kultúra a život Trnavy. K dobovému koloritu v období socializmu patrili i rozličné verejné prednášky, ktoré organizovala Socialistická akadémia. Očakávalo sa, že sa zapoja i odborní pracovníci Západoslovenského múzea. Drahomíra Pillová nikdy nezabudne na povinné prednášky (ab)

v priestoroch trnavskej železničnej stanice, či na prednášku o výročných obyčajoch v ženskej väznici v Hrnčiarovciach nad Parnou. Počas svojho dlhoročného pôsobenia v múzeu sa mala možnosť stretnúť a spolupracovať s mnohými vynikajúcimi vedeckými odborníkmi, vzácnymi nadanými osobnosťami z rozličných umeleckých oblastí, ale i skvelými a vždy ochotnými,

neobyčajne obvyčajnými ľuďmi počas svojich terénnych výskumov. To je skúsenosť, za ktorú je práci v múzeu najviac vďačná. V tomto roku etnografka PhDr. Drahomíra Pillová oslávila vzácne životné jubileum, ku ktorému si jej v mene zamestnancov Západoslovenského múzea v Trnave dovoľujeme popriať veľa zdravia, spokojnosti a životnej pohody. ■

Hudba na radnici s atraktívnym programom

Festival Hudba na radnici si za tri roky svojej existencie vybudoval stabilnú pozíciu v rámci letných kultúrnych aktivít mesta, našiel si svojich priaznivcov i publikum. Atraktívny program ponúknu aj tohtoročné koncerty v sobotu 29. a v nedeľu 30. júna o 19. hodine na nádvorí radnice.

Na prvom koncerte v sobotu sa ako sólista predstaví mladý klarinetista Martin Adámek. Už ako devätnásťročný sa ako jediný Slovák dostal medzi tridsiatku elitných hudobníkov parížskeho svetovo uznávaného orchestra Ensemble Intercontemporain, ktorý sa špecializuje na skladby 20. storočia a súčasnej hudby. V programe tohto festivalového večera je aj víťazná skladba súťaže ARCO 2019 a ďalšie orchestrálné diela. Za dirigentský pult sa postaví Adam Sedlický. Tento mladý ambiciózny dirigent okrem toho, že je v stálom angažmáne operného súboru Národného divadla moravskoslezského v Ostrave, v tejto sezóne debutoval so Štátnym komorným orchestrom Žilina, Štátnou filharmóniou Košice a Jihočeskou filharmóniou České Budějovice. Druhý festivalový večer bude patriť hudbe v podaní členov Mucha Quartet. Toto zoskupenie mladých hráčov má za sebou ocenenia na súťažiach, interpretačné kurzy, domáce i zahraničné koncerty, nahrávky CD nosičov a pod. V závere koncertu sa jednotliví členovia kvarteta predstavia ako sólisti v diele Petra Breinera v spolupráci s Trnavským komorným orchestrom pod vedením jeho umeleckej vedúcej Alžbety Ševečkovej. Hlavným organizátorom podujatia je Trnavský komorný orchester, ktorý sa snaží pripraviť každý ročník dramaturgicky zaujímavu a jedinečnú. Podujatie vždy prináša dva

koncerty s rozdielnym programom a zameraním. Zaznievajú na nich klasické diela pre komorné teleso, diela pre veľké orchestrálné obsadenie s dychovou sekciou, diela inštrumentálne, vokálno-inštrumentálne, ale aj diela s nádychom ľahšej či populárnejšej hudby. Zámerom organizátorov je predstaviť na pódii aj nástroje, ktoré sa v sólovej pozícii s orchestrálnym sprievodom vyskytujú zriedkavo. Návštevníci koncertov mali možnosť počuť nielen klavír, husle, trúbku, ale aj marimbu, akordeón, violu či gitaru. Trnavský komorný orchester si na koncertné vystúpenia prizýva špičkových sólistov. Domáckemu publiku sa už predstavili huslista Dalibor Karvaj, gitaristka Miriam Brülllová, akordeonista Michal Červienka, spievali sólisti SND Pavol Remenár,

Daniel Čapkovič, Hana Friedová a ďalší. Rovnako si orchester k spolupráci prizýva významných dirigentov a spevácke zbory. Tak sa na koncerte venovanom výročiu Antonia Vivaldiho v spolupráci s TKO predstavili hneď dva zbory pod vedením Štefana Sedlického – Žilinský miešaný zbor a Cantica Collegium Musicum Martin. Špecialitou festivalu je aj svetová premiéra nového slovenského diela. Na radničnom pódii už zazneli skladby Ľuboša Bernátha a Mirka Krajčího. TKO vyhlasuje pravidelne skladateľskú súťaž ARCO, ktorej Cieľom tohto víkendového letného podujatia je priniesť umenie veľkých umelcov na naše malé radničné pódium. Ďakujeme preto Mestu Trnava za jeho finančnú pomoc pri realizácii festivalu Hudba na radnici. ■

Martin Jurčo, foto: archív autora

Ľudovít Beladič: Nenápadný klavirista s trnavskými koreňmi

Meno klaviristu, hráča na klávesových nástrojoch, skladateľa i aranžéra Ľudovíta Beladiča je jednou kapitolou v dejinách našej hudobnej kultúry. Jeho korene môžeme situovať do nášho mesta. Ľudovít Beladič (6. máj 1949 Trnava – 27. október 2001 Bratislava) pochádzal z hudobníckej rodiny v Trnave. Bývali na dnešnej Štefánikovej ulici a jeho mama neskôr pôsobila ako učiteľka klavíra na hudobnej škole v Seredi, ktorá v tom čase sídlila v kaštieli. Ľudovít mal dvoch bratov – Mikuláša a Jozefa.

Ľudovít Beladič absolvoval štúdium klavíra na bratislavskom Konzervatóriu. Potom študoval hudobnú teóriu na bratislavskej VŠMU. Stál pri vzniku a celej krátkej existencii skupiny GATTCH, ktorú tvorili štyria hudobníci: Ľudovít „Ali“ Beladič, Tomáš Rédey, Anton Lančarič a Juraj Štefula (začas bol členom aj Karol Slanina). Dnes je priam legendárny ich prvý a jediný album z roku 1971, ktorý vyšiel ako jedna z prvých LP platní vydavateľstva Opus. Skupina Gattch existovala v rokoch 1969 – 1973 a Ľudovít Beladič bol kľúčovým autorom tohto zoskupenia. Pre generáciu dnešných šesťdesiatnikov, priaznivcov populárnej hudby, je názov skupiny Gattch v oblasti bigbítu rovnako dôležitý ako skupín Provisorium, Prúdy či Collegium Musicum. Názov skupiny vznikol ako skratkové slovo z prvých písmen anglických verzií krstných mien členov kapely: G=George, A=Ali-Ľudovít, T=Tony, T=Tom, CH=Charlie). Boli to väčšinou študenti bratislavského konzervatória, predstavili sa na Slovenskom beatovom festivale v roku 1969 v bratislavskom PKO a boli hneď druhí (dostali aj cenu publika) za skupinou The Gentlemans. Podľa dobového rozhovoru v časopise Populár v roku 1970 mali už v tom čase pripravených okolo 30 vlastných skladieb. Úspech generoval ďalší úspech a po vzniku Opusu (1971) bol ambiciózny projekt artrockovej hudby hneď v edičnom programe vydavateľstva. Paradoxne, štúdiá na výrobu nahrávok boli objednané skôr,

Skupina Gattch sa veľmi často nefotografovala, aj v dostupných zdrojoch sme našli len veľmi málo fotografií, toto je jedna z nich. Ľudovít Beladič tretí zľava.

ako zasadala komisia schvaľujúca texty. A tak skupina album nahrala a naspievala, a keďže texty neprešli posúdením, radšej ich pri mixáži v Experimentálnom štúdiu Česko-slovenského rozhlasu v Bratislave na dnešnom Jakubovom námestí „rozostřili“ aby sa stali nezrozumiteľnými. Dnes sú tieto nahrávky raritou a dnešní poslucháči ich môžu vnímať ako zaujímavý zvukový efekt. V tomto čase skupina Gattch úspešne koncertovala v Čechách aj na Slovensku, a keďže názov kapely znie tak trochu anglicky, v nesúťažnom bloku na Bratislavskej lýre 1972 ich radšej uviedli ako skupinu bratislavských vysokoškolákov, hoci v tomto ročníku lýry mali pieseň aj v súťaži s názvom Zimozel Juraja Štefulu na text Jána Turana (lýrovú verziu skladby nahral vtedy pražský

Tanečný orchester Čs. rozhlasu hneď aj v orchestrálnej úprave). Situácia v populárnej hudbe i nezhody medzi členmi čiastočne ovplyvnené aj existenciálnymi okolnosťami spôsobili rozpad kapely. Každý išiel svojou cestou, no v neskoršom období sa postupne kroky niektorých členov skupiny spájali.

Ľudovít Beladič potom pôsobil vo viacerých kapelách, s ktorými sčasti absolvoval aj zahraničné angažmány, napríklad v skupine Prognóza, Skupine Ľuba Beláka, skupine Trend a v orchestri Juraja Veľčovského, ktorý sa predovšetkým orientoval na hranie v západnej Európe.

Rok 1980 bol v kariére Ľudovíta Beladiča významný. Založil vlastnú skupinu Popkodex, ktorá bola najmä štúdiovým i koncertným telesom viacerých interpretov. Pozí-

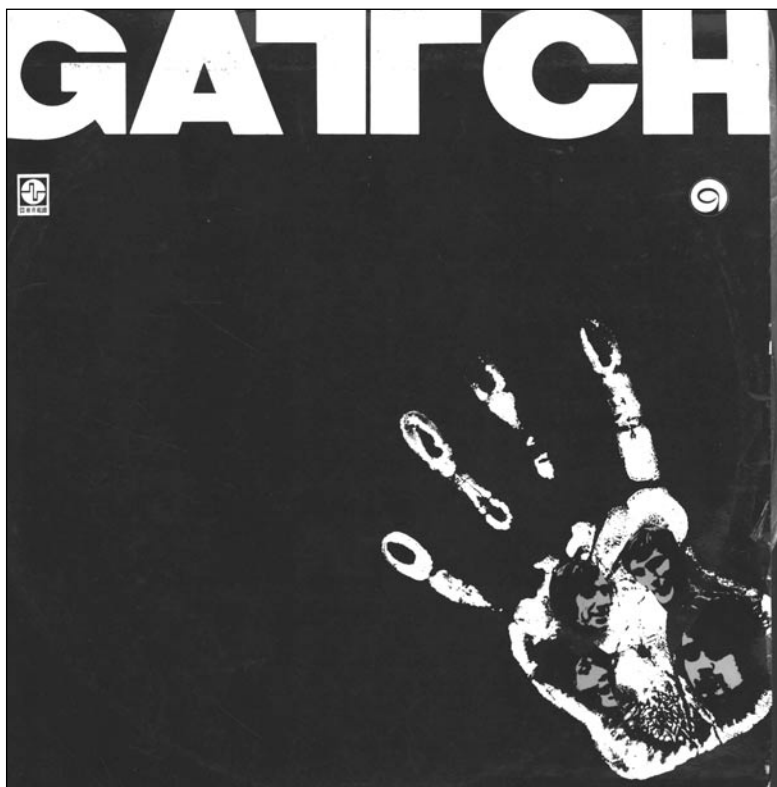
tívom bolo predovšetkým, že si tu mohol uplatniť svoje skladateľské, no najmä aranžérske a interpretačné ambície ako hráč na rôznych druhoch klávesových nástrojov. Kapela sprevádzala napríklad speváčku Tatianu Lupovú (dnes žije v Austrálii) na koncertoch i na Bratislavskej lýre 1980, keď spievala jeho pieseň Som šťastná. Popkodex stál aj pri dovtedy nevšednom jave, keď pesničky detského interpreta dosiahli hitové dimenzie. Hovoríme o albume Keby som bola princezná Arabela od Darinky Rolincovej, ktorú nahrala ako desaťročná.

Ľudovít Beladič bol členom širšieho autorského tímu produkcie tejto LP platne, kam patrili skladatelia Aladár Kováč, Tomáš Rédey, Peter Hanzely, Ali Brezovský a textár Peter Guldan. Ľudovít napísal na LP len jednu skladbu Ukážte mi cestu, no album celý aranžoval a nahral.

V tomto čase bol už vyhľadávaným štúdiovým hudobníkom, budoval si vlastné nahrávacie štúdio, ktoré bolo neskôr aj prvým súkromným nahrávacím štúdiom u nás. Postupne sa medzi odborníkmi dostával do povedomia ako autor desiatok rôznych zvučiek televíznych a rozhlasových programov a tzv. doplnkovej hudby do publicistických relácií v televízii a rozhlase. Keďže mal vzťah k vtedy dobovo moderným syntezátorom a tvorbe hudby prostredníctvom počítača, tieto skladby si aj nahrával, a zneli na tú dobu moderne. Začas vyučoval aj predmet zvuková technika na bratislavskej VŠMU.

Jeho meno sa dlhé roky spájalo so zvukovou grafikou niektorých rozhlasových relácií (na Rádiu Slovensko napr. relácie Zrkadlenie), a bol až do roku 2008 autorom celej zvukovej grafiky Rádia Regina.

Od druhej polovice osemdesiatych rokov sa meno Ľudovíta Beladiča spájalo najmä so speváčkou a jeho druhou životnou partnerkou Marcelou Molnárovou.

LP platňa skupiny Gattch vyšla ako jedna z prvých po vzniku Opusu v roku 1971 podľa výtvarného návrhu Milana Vavra s fotografiou Tomáša Píseckého. Dnes je k dispozícii aj jej CD verzia, ktorá vyšla v roku 2012.

Stal sa (napr. popri Igorovi Bázlikovi) takmer výlučným autorom a aranžérom jej repertoáru. Marcelu našiel v Orchestri Juraja Veľčovského a hneď v spolupráci s Petrom Guldanom pripravili pre ňu niekoľko skladieb. Marcela sa predstavila napríklad v Mongolsku a na medzinárodnom festivale získala 3. miesto. Jedným z úspešných projektov bola aj séria dvadsiatich vianočných koľied v spolupráci s Igorom Bázlikom a Štefanom Hegedúsom, kde spolupracoval aj operný spevák Dalibor Jeniš.

Ľudovít Beladič stál pri väčšine jej albumov, ktoré aj nahral v spolupráci napr. s gitaristom Tomášom Rédeyom a hráčom na klávesových nástrojoch Pavlom Kvassayom. Rovnako produkoval hudbu pre ďalších interpretov, napríklad pre Petra Stašáka nahral prvý „syntezátorový“ a dodnes nedocenený a zabudnutý album Bez veľkých obetí. Stál aj pri uve-

dení piesne Všetky zvony sveta na Bratislavskej lýre 1986, kde sa Marcela Molnárová predstavila s Mikulášom Beladičom. Pripomeňme ešte, že štúdiová práca Ľudovíta Beladiča sa zintenzívnila v 90. rokoch, keď pripravoval mnoho slovenských verzií rôznych programov, napríklad detských televíznych kreslených seriálov (Bol raz jeden život, Scooby-Doo, Flinstonovci a iné) a pesničky ku kurzom nemčiny a angličtiny s detskou bábkovou postavičkou Harvepínom. Ľudovít Beladič zomrel na mieste, kde trávil takmer celý život – a to vo svojom nahrávacom štúdiu. Dlhé roky ho trápili zdravotné ťažkosti, no svoje zaiste zohrala aj pracovná hektika. Dnes je pamiatkou na jeho hudobnícke umenie album skupiny Gattch, ktorý vyšiel nedávno opäť na CD v rámci edície Opus 100 (pôvodná reedícia albumu s bonusmi vyšla v roku 2002). ■

(mkv, TS DJP)

Jednoducho Shakespeare – aj tak sa dá zhrnúť najnovšia inscenácia Divadla Jána Palárika

Trnavské divadlo uviedlo 26. apríla 2019, presne na 455. výročie Shakespeareovho krstu, premiéru „koncentrátu“ Shakespeareových diel pod názvom Kompletný Shakespeare zhltnutý za 120 minút. Autoři: Jess Borgeson, Adam Long a Daniel Songer, preklad: Ľubomír Feldek, úprava a réžia: Martin Čičvák, spolupráca: Sáva Popovič, hrajú: Braňo Mosný, Martin Kochan, Tomáš Vravník, Martin Križan.

William Shakespeare (WS) je azda najznámejší svetový dramatik. Známy bol už vo svojej dobe, keď jeho vlastná divadelná spoločnosť Globe (Glóbus) žala na prelome 16. a 17. storočia veľké úspechy a patrila pod ochranu samotného lorda komorníka. Hry WS sa stali zárukou takej kvality, že sa časom vyvinuli až do typického „vysokého umenia“ pre tých, ktorí ich už poznajú, a celkom sa zabudlo na to, že na začiatku patrili všetkým. Alžbetínske divadlo bolo záležitosťou kráľov a luzy zároveň. Zabávalo široké vrstvy obyvateľstva, naplňalo časť onoho „chlieb a hry“...

Vrátiť Shakespeareovi jeho „ľudovosť“ (masovosť?), a pritom nestratiť jeho myšlienkové bohatstvo, bolo iste výzvou pre tvorcov textu hry Kompletný Shakespeare zhltnutý za 120 minút, ale aj „režisér“ Martina Čičváka a Sávu Popoviča. Znamená to hlavne predstaviť v našej popkultúrou presiaknutej a „popostmodernej dobe“ WS takého, akým bol. Návratom ku koreňom v tradícii divadla Globe sa nedá nič pokaziť, ale je to náročné na herecké výkony aj priateľnú aktualizáciu predstavenia. Tak ako v alžbetínskom divadle, aj pri uvedení WS v hre Kompletný Shakespeare zhltnutý za 120 minút účinkujú iba muži, vekovo mladšie herecké osadenstvo DJP s veľkým potenciálom. Braňo, Kochi, Tomáš a Križo hrajú predovšetkým akoby sami seba v bielych košeliach a pohodlných oblekoch a predvádzajú hlavne svoju schopnosť podať WS súčasnemu divákovi, a zároveň sa pri tom tiež dobre zabaviť. Ani v alžbetínskom divadle nepotrebovali herci verné kostýmy a realistické kulisy či dekorácie, lebo dôležitá bola herecká interpretácia, pohyb,

mimika, práca s hlasom, fyzická akcia. Názov tohto výberu či „civilného hereckého súboru“ nesie názov Zredukovaná shakespeareovská spoločnosť a z hier svetového dramatika robí briskný kabaret s bláznivo rýchlym spádom, hravú akciu reflektujúcu súčasné mediálne obrazy; prináša odkazy na popkultúru (napr. Hviezdne vojny) a persifláž – prevracia vážne na nevážne. A tým (bez jedinej nadávky!) nastoľuje viaceré spoločenské otázky – tak ako to robil sám WS. Oblúk hier sa začína Rómeom a Júliou a končí Kráľom Learom. Najväčší priestor dostáva asi najznámejší dánsky kráľovič Hamlet, ktorému patrí celá druhá časť predstavenia, a s ním aj Braňovi Mosnému, novému právoplatnému členovi Divadla Jána Palárika (doteraz tu pôsobil ako hosť len vo vedľajších úlohách). Zaskvie sa v roli samotného Hamleta, ale aj zaľúbeného Rómea a v kruto-smiešnej kuchárskej relácii Maškrtenie s Titom, kde predvedie „kuchársky výruc“ asi z najohavnejšej Shakespeareovej tragédie Titus Andronicus. Potlesk

si vyslúži nielen v brilantne predvedenom „breviári herectva“, keď ako mladý dánsky princ radí hercom, ako majú uviesť divadelný kus, ktorý má usvedčiť kráľa z bratovraždy, ale aj v monológu „byť či nebyť“, ktorý recituje v (takmer nezapamätateľnom) preklade Pavla Országha Hviezdoslava. Ženské postavy – kráľovnú Gertrúdu, Júliu, Lavíniu – stvárňuje s veľkým diváckym ohlasom Tomáš Vravník, Martin Kochan zas rozosmeje v roli Macbetha a ako schopný raper prekvapí v inscenovaní Othella.

Predstavenie však „preletí“ všetkými 39 divadelnými kusmi WS. Historické hry predvedie ako športový zápas o korunu (pri čom nechýba množstvo krvi), komédie a romance uvedie ako riadne strelný koncentrát, ale nakoniec tvorcovia uznávajú, že (dnes) najsmiešnejšie sú aj tak Shakespeareove tragédie, a tak sa s nimi „pohrajú“ až na hranu možného.

Samotná hra má viacero vrstiev, keďže stíha sledovať nielen styčné body diel WS, ale aj inscenačnú tradíciu, už spomínané preklady,

ba napomáha divákovi explicitnou interpretáciou a neobchádza ani prvky bábkohereckta. Fantázia, hravosť a humor sú tu namiešané v sviežom koktaili so „starým dobrým Billym“, čo podčiarkuje aj hudobná príchuť javiskovej kapely zloženej zo zredukovanej shakespearovskej spoločnosti. Ako tvorca sprievodných zvukových efektov v nej vyniká basgitarista Martin Krížan, ktorý má zjavne dar nebáť sa vlastného zosmiešnenia, ale stále zostáva duchom veľkým hercom, hlavne keď stvárňuje ducha Hamletovho otca...

Pozvaný režisér inscenácie Kompletný Shakespeare zhltnutý za 120 minút Martin Čičvák je popredný slovenský režisér a dramatik. Pôsobí ako interný režisér v Činohernom klube v Prahe, pravidelne hosťuje v Národnom divadle v Brne, v Divadle na Vinohradoch a v bratislavskom divadle Aréna. Má za sebou mnoho úspešných inscenácií v Českej republike, na Slovensku aj v Maďarsku. Jeho hry inscenovali aj divadlá v Anglicku,

Holandsku, Lotyšsku, Maďarsku, Poľsku a najnovšie jeho hru Urna na prázdnom javisku uvádzajú v Alchemical Theatre v New Yorku. V aktuálnej hre v DJP prispôbil Martin Čičvák shakespearovský text troch amerických hercov presne na telo trnavskému súboru. Do tvorivého dialógu prizval aj svojho dlhoročného spolupracovníka, hudobníka a komika Sávu Popoviča, ktorý v trnavskom divadle začínal ako herec a teraz sa doň vracia ako asistent réžie a autor hudby. Ich spolupráca je zároveň prvým divadelným predstavením vytvoreným už v dramaturgii nového vedenia Divadla Jána Palárika.

„Kompletný Shakespeare zhltnutý za 120 minút je hra vytvorená pre najväčšie svetové komediálne scény – newyorský Broadway a londýnsky West End. Po celom svete žne obrovské úspechy a my sme hrdí na to, že vás na túto inscenáciu svetovej kvality môžeme pozvať do Divadla Jána Palárika,“ uzatvára tlačovú správu DJP dramaturgička inscenácie Lucia Mihálová. Do-

dajme, že Kompletný Shakespeare zhltnutý za 120 minút nie je hra na jedno videnie. Tak ako kedysi Lásica a Satinský dostávali opakovane divákov na Novú scénu na predstavenie Márna lásky snaha svojím dialógom o muče-bzzzzzkrle, oplatí sa vracat' aj do Divadla Jána Palárika na „fóriky“, v ktorých je zabalený WS do stráviteľného obalu (alebo že by bol vlastne úplne bez obalu, ako je to dnes v móde?) pre súčasného diváka nautčeného na „onakvejšie úlety“ v masmédiách a na sociálnych sieťach. Otázne je, či je na to búranie tabu „vyšokého umenia“, ktoré sa očakáva od divadla ako inštitúcie uhladene kultivujúcej vkus publika, súčasný trnavský divák už pripravený. Zatiaľ si nezvykol chodiť do DJP na energickú estrádu s odstránenou štvrtou stenou (tou neviditeľnou – medzi hercami a divákmi), ktorá sa nevyhýba irónii a paródii. Ak však prestane mať „divácke očakávania“ a uvoľní sa, rozhodne sa má na čom dobre zabaviť a možno aj čo nové dozvedieť. ■

Jaroslav Lieskovský, foto: Marta Országhová

Peter Sagan po Trnave na Tour de France.....

Koniec júna sa ponesie v znamení 20. spoločných majstrovstiev SR a ČR v cestnej cyklistike

Naše starobylé mesto má vo svojej cyklistickej histórii nejednu významnú kapitolu. Do galérie pribudne koncom tohto mesiaca jeden z excelentných projektov. Pôjde o 20. majstrovstvá SR a ČR v cestnej cyklistike. Organizátori situovali trať úvodnej časovky jednotlivcov do regiónu pri Voderadoch. Jazda proti chronometru sa pôjde vo štvrtok 27. júna. Priaznivci tu postupnevidia zápolenie juniorov, kategórie U23 a elity mužov.

Cez posledný víkend sa už centrom majstrovského diania stane Hlboká ulica v Trnave. Niet pochyb, že 29. a 30. 6. pri pretekoch s hromadným štartom obsypú priestranú komunikáciu tisícky milovníkov úzkych galusiek. Táto lokalita sa už osvedčila v lete 1999, keď medzinárodné preteky Okolo

Predvlani bola Trnava dejiskom iného cyklistického sviatku, dojazdu dvoch etap 61. ročníka Okolo Slovenska.

Slovenska tu mali dojazd etapy z Martina do Trnavy.

Vrchol terajšieho diváckeho šialenstva teda príde v ostatnú júnovú

nedeľu. Hodinu pred pravým popoludným odštartuje elitný pelotón mužov so všetkými esami oboch bratských krajín. Čaká naň jeden veľký okruh až do malebného kraja malokarpatských kopaníc a viacero malých po okolí Trnavy.

Najväčším ťahákom bude účasť trojnásobného majstra sveta Petra Sagana. Svoj šiesty slovenský titul získal vlni na západočeských cestách po výše deväťdesiatkilometrovom sôle. Jeho brat Juraj prišiel do cieľa na druhej pozícii (+2:16 min) a tretiu priečku si vyárendoval český šampión Josef Černý (Elkov – Author Cycling Team, +2:25).

Bronzový v M-SR, Michael Kolář, obsadil celkovo dvanásť miesto (+6:06). Slovenské medailové trio malo v účastníckom menoslove rovnakú klubovú príslušnosť, Bora-Hansgrohe. Najlepším Slovákom v kategórii do 23 rokov sa v Plzni stal výrazný talent Matúš Štoček (Petroli Firenze).

Autorom nedeľnej trate jubilejných M-SR a ČR je bývalý popredný trnavský cyklista Karol Lipovský. Pre Petra Sagana budú preteky v slovenskom Ríme a jeho okolí posledným testom výkonnosti pred Tour de France 2019. Čaká ho v dňoch 6. – 28. júla. ■

Jaroslav Lieskovský, foto: zdroj stz

Trnavčanky vyhrali tenisovú extraligu

Muži TC Empire v najvyššej tímovej súťaži SR strieborni

Priaznivci trnavského tenisu mali opäť raz dôvod na radosť. Bohatú zbierku majstrovských úspechov TC Empire najnovšie rozšírili extraligové družstvá dospelých. Ženská zostava nášho úspešného klubu sa vo finále predstavila na dvorcoch bratislavského TK Slovan. Trnavčanky vyhrali 4:3 na zápasy, takže po ročnej pauze opäť získali cenné prvenstvo. Išlo o ich piaty titul na extraligovej scéne. Predtým sa zo zlatých medailí v najvyššej tímovej previerke tešili v rokoch 2014, 2015, 2016 a 2017. Tiež muži TC Empire, trojnásobní majstri v extralige (2014, 2015, 2016), sa minulý mesiac predstavili v rozhodujúcom meraní sil na pôde hlavného mesta Slovenska. Domácej Slávii STU podľahli 3:4 a po lanskom 4. mieste sa Trnavčania posunuli v extralige na striebornú priečku.

K máju už tradične patrí aj Empire Slovak Open. Vrcholný tenisový turnaj žien z termínovej listiny SR mal opäť dotáciu 100-tisíc dolárov. Na dvorcoch v trnavskej lokalite Na rybníku sa divákovi predstavili popredné tenistky zo všetkých končín našej planéty, vrátane zástupkyň Austrálie, Brazílie, Číny, Japonska, Paraguaja a USA. Podujatie bolo súčasťou seriálu ITF World Tennis Tour. Kvalifikačná časť sa začala

Majstrovský kolektív TC Empire Trnava s kapitánom Martinom Durdíkom po finálovom zápase ženskej extraligy 2019.

v pondelok 13. 5., tenisový týždeň pokračoval hlavným turnajom – ten vyžrebovala dvojnásobná finalistka Verónica Cepede Roygová – a sedemdnňový program 11. ročníka vyvrcholil v nedeľu. Víťazka dvojhry si do svetového rebríčka WTA zapísala 140 bodov. Najcennejšiu trofej získala 24-ročná Bernarda Perová (USA). V kvalifikačnom finále skončila na jej rakete

o štyri roky mladšia Anna Blinkovová (Rusko) po setoch 7:5, 7:5. Presne ten istý výsledok priniesol deň predtým záverečný súboj štvorhry. Moskovčanke Blinkovovej sa v ňom podarilo ukoristiť víťazný pohár po boku Xenie Knollovej (Švajčiarsko). Na ich štíte zostal najvyššie nasadený pár Cornelia Listerová (Švédsko) – Renata Voráčová (Česko). ■

Jaroslav Lieskovský, foto: Jozef Majzel

GP Tyrnavia v tanečnom športe (1999 – 2019)

Medzinárodný festival vstúpil minulý mesiac do tretieho desaťročia

Aktivity voľakedajšej tanečnej školy manželov Porzerovcov boli známe široko-ďaleko. Početnú skupinu priťulil kultúrny dom Trnavských automobilových závodov na Ulici Jozefa Barčovského (dnes Coburgova). Keď takáto klubová činnosť v okrajovej štvrti postupne utíchla, nadľho sa k spánku uložili aj nácviky spoločenských tancov v celomestskom zábere. Mesto Trnava oživilo tradíciu v spolupráci s Karloveským tanečným centrom na jar deväťdesiateho deviateho roku. Úvodnú edíciu medzinárodného festivalu Grand Prix Tyrnavia sme zorganizovali vcelku úspešnú, hoci nová generácia domácich adeptov mohla štartovať iba v súťažiach neregistrovaných párov. Odvtedy toto podujatie s podtitulom Pohár primátora mesta Trnavy ani raz nepauzovalo. Minulý mesiac dostal priestor dvadsiaty prvý ročník. Pri vstupe do tretej dekády sa divákovi opäť predstavila kvantita aj kvalita. Dvojďňový program GP Tyrnavia 2019 obsahoval vyše tri desiatky rôznych súťaží v štandardnej a latinskoamerickej časti. Pretekári pricestovali zo všetkých kútov Slovenska aj spoza hraníc, počnúc

(jls)

Šport v skratke

■ ŠPORTOVÁ GYMNASTIKA

– Hneď skraja tohto mesiaca organizuje KGŠ Slávia Trnava 32. ročník Gym-festivalu. Jeho slávnostné otvorenie dostane priestor v sobotu 1. júna o 14.00 h pod strechou mestskej športovej haly. O tridsať minút neskôr sa začne hlavná súťaž, medzinárodné majstrovstvá SR žien. To už juniorky budú mať za sebou predpoludňajšiu konfrontáciu o majstrovské medaily. Od 18.00 h sa divákovi predstavia dvojčlenné družstvá žiačok v 51. ročníku Pohára starobylej Trnavy. Na nedeľu 2. 6. je od pol desiatej pripravené dvojhodinové finále na jednotlivých náradiah.

Grand Prix Tyrnavia 2019: Dekorovanie najlepších párov v štandardných tancoch.

deľmi a končiac veteránmi. Ich zostavy hodnotil rozhodcovský zbor z ôsmich krajín.

Najvyšší lesk mali pódiové ocenenia tzv. otvorených konfrontácií Svetovej federácie tanečného športu (WDSF Open). Tiež Trnava siahla po takejto trofeji zásluhou páru Marek Rebro – Patrícia Piešťanská (TK Welcome). V štandardných tancoch mládeže totiž naše talenty zopakovali medzi 25 dvojicami minuloročnú bronzovú priečku. Pripomeňme,

že koncom marca získali v rovnakej disciplíne banskobystričských majstrovstiev SR strieborné medaily vekovej kategórie do 21 rokov. Ich kluboví kolegovia Adam Boledovič a Nikola Bačkádyová si v trnavskom štandarde dospelých vytancovali 5. mája do hodnotenia svetového seriálu deviate miesto. Na svoju vrcholnú súťaž v hale na Rybníkovej sa výborne naladili deň predtým, keď vyhrali bodovaciu súťaž pod označením dospelí B STT. ■

■ **VOLEJBAL** – V Trnave sa aj naďalej bude hrať ženská extraliga, hoci v ostatnom ročníku najvyššej súťaže patrila nášmu kolektívu koncový lampáš. Priestor teda dostala prelínacia časť s najlepším celkom prvej ligy. Zverienky Rastislava Filípka v nej zvíťazili nad VK Kúpele Brusno 3:0 na zápasy. Už v oboch stredoslovenských dueloch sa hostky z trnavského Hit UCM vyhupli na víťaznú vlnu a doma využili hneď prvú šancu na definitívnu záchranu medzi slovenskou elitou.

■ **OLYMPIZMUS** – Aktualita spod piatich kruhov. Medzinárodný olympijský výbor – v zastúpení jeho prezidentom Thomasom Bachom

a prezidentom SOŠV Antonom Siekelom – pri príležitosti Olympijského dňa 2019 udelil Jaroslavovi Lieskovskému titul čestný člen olympijského klubu v Trnave za celoživotné zásluhy v olympijskom hnutí.

■ **VYTRVALOSTNÉ BEHY** – Mekka džogingu na Slovensku má za sebou ďalšie masové akcie. Desiatikilometrový PSA City Run v uliciach Trnavy vyhral po dlhom sôle Gabriel Švajda (Adidas Runners Bratislava, 33:13 min). Medzi ženami bola najrýchlejšia Romana Komarňanská (BMSC Bratislava, 37:43). Vysokoskoláci UCM zasa po štvorročnej prestávke obnovili v pondelok 13. mája Nočný beh Trnavou. Symbolic-

kými víťazmi sa stali všetci vynávači rekreačného pohybu zdravia, ktorí absolvovali okruh dlhý 5,6 km.

■ **KULTURISTIKA** – Pri oprašovaní športových spomienok sa vráťme o štyridsať rokov späť. V tom období nám veľkú radosť robili kulturisti Fortuny Trnava. Dvaja z nich, stáli reprezentanti ČSSR Peter Uríček a Anton Holíč, vystúpili na jar 1979 v skupinovej exhibícii Čechoslovákov počas západonemeckého šampionátu v Mníchove. Vedno s excelentnými Trnavčanmi cestovalo do bavorskej metropoly aj reprezentačné trio spoza rieky Moravy – Dantlinger, Minařík a Tlapák. Ďalší Trnavčan, Štefan Just, získal v júni sedemdesiateho deviateho roku na košickej pôde absolútne prvenstvo v 11. kulturisticom šampionáte Slovenska.

■ **DRÁHOVÝ GOLF** – A ešte jeden návrat do telovýchovného

PSA City Run Trnava 2019: Čelo pelotónu pri vybiehaní z Trojičného námestia na Hlavnú ulicu. Foto: Marián Bartoš

diania pred štyroch desaťročí. Areál TJ SZM Fortuna v Ružovom sade bol vtedy dejiskom 1. ročníka Pohára Trnavy. Celoštátny júnový turnaj jednotlivcov vyhral Karel Hercik (Slavov Litoměřice) a zo žien

si primát odniesla Oľga Vrábelová (Slávia VŠ Košice). V dvojďhovej súťaži najviac upútal Pavel Krúdl (Spartak Příbram), ktorý v jednom kole potreboval na osemnástich dráhach iba dvadsať úderov. ■

Jaroslav Lieskovský, foto: archív Ondreja Sakara

Hádzanársky titul spred štvrtstoročia

Muži Lokomotívy Trnava ovládli pod taktovkou Mariána Hirnera prvotligovú sezónu 1993/94

Olympijský šport medzi sedmičkami sa v našom starobylom meste začal hrať od roku 1947. Nezabudnuteľný športový pedagóg, organizátor a tréner František Gažo vtedy založil v TŠS hádzanársky oddiel. Už v ďalšej sezóne jeho zverenci triumfovali v najvyššej národnej súťaži o siedmich hráčoch. Neprehliadnuteľnej pocty sa dostalo Trnavčanovi Antonovi Kopeckému, účastníkovi svetového šampionátu 1954 v Štokholme. V reprezentačnom drese ČSR bol vtedy jediný z krajiny pod Tatrami. O tri roky neskôr sa spartakovská odchovankyňa Veronika Schmidtová (po vydaji Ilavská) dokonca pričínala v majstrovstvách sveta na juhoslovenskej pôde o historické prvenstvo československej reprezentácie žien. Trnavská hádzaná má i ďalšie významné míľniky. Jedna z neprehliadnuteľných udalostí sa udiala pred štvrtstoročím. Do vitríny železničarskej telovýchovnej jednoty totiž pribudla v júni 1994 vzácna trofej. Kolektív Lokomotívy ŽOS

Jún 1994: Nesputaná radosť trnavských hádzanárov po rozhodujúcom ligovom súboji proti VSŽ Košice (21:18).

pod trénerskou taktovkou ikonického Mariána Hirnera vtedy ukončil svoj majstrovský ročník 1993/94 v najvyššej slovenskej lige na najcennejšej priečke. Pripomeňme si zlatý hráčsky kolektív: Alexander Voroncov, Miloš Hačko, Tomáš Just, Peter Hátaš, Rastislav Jedinák, Ľubomír Ivanovič, Ondrej Sakar,

Peter Dávid, Igor Gregúrek, Alexander Georgievský, Ján Belanec, Marián Šupík, Peter Žgančík a Ján Hruščák.

„Spomienky na majstrovský ošial po poslednom domácom zápase s košickými železiarmi si v pamäti uchovávam dodnes,“ prezradil Sakar, neskorší reprezentant ČSSR. ■

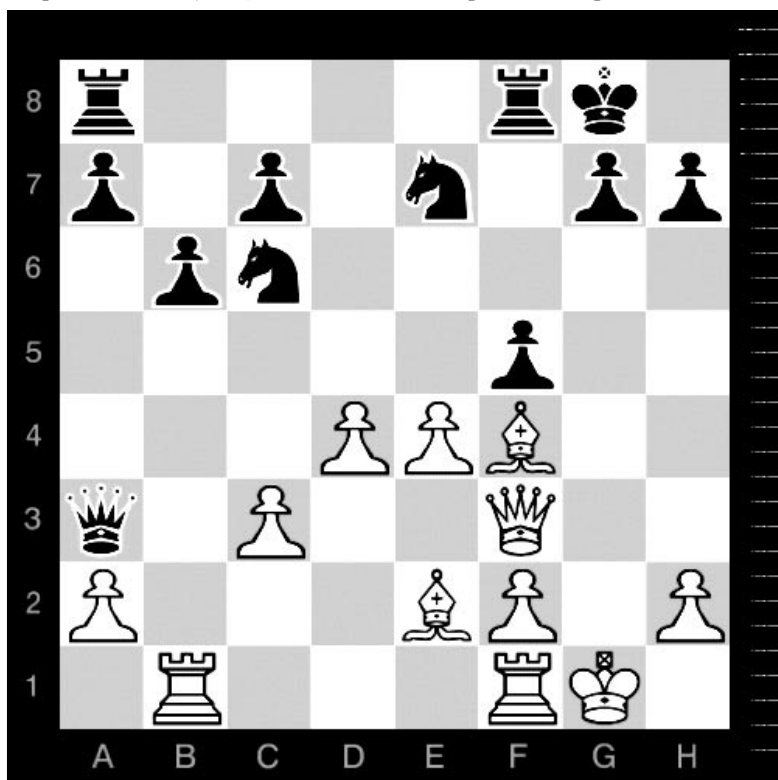
Hrajte kráľovskú hru s Novinkami z radnice

Stredná hra v šachovej partii, Garri Kasparov – Vasilij Smyslov, Vilnius 1984, postavenie po ťahu 16.0-0

V roku 1989, teda pred tridsiatimi rokmi, vyšla v slovenskom preklade vo vydavateľstve Šport Bratislava publikácia od exmajstra sveta Garriho Kasparova Skúška časom, čo je zborník jeho šachových partii za obdobie rokov 1978 až 1985, keď sa konal opakovaný duel s A. Karpovom. Na konci predslovu napísal dôvetok: „Autor v nijakom prípade nepokladá svoju prácu za ukončenú a nedotknuteľnú. Šachové komentáre alebo aj celá kniha si zaslúžia známku najvyššej kvality, len keď prejdú skúškou času. Preto smelo hľadajte nové chyby a ich objavenie sa stane vašim príspevkom do hľadania šachovej pravdy.“ Na základe takejto výzvy sme si vybrali z jeho učebnicovým spôsobom napísanej šachovej príručky jednu partiu z celkového počtu 193, ktorú podrobíme dôkladnejšej analýze:

Kasparov vs. Smyslov (11. partia, finálový duel dvoch kandidátov):

1.d4 d5 2.Jf3 (2.c4 Jc6 3.Jc3 d:c4 4.d5 Je5 5.Sf4 Jg6 6.Sg3 e5 7.d:e6 S:e6 8.Jf3 Jf6 9.Jd4 Sd7 10.e3 Sb4 11.S:c4 0-0 -/+ Gligorič vs. Smyslov, Amsterdam 1971) 2. - Jc6 3.c4 Sg4 4.c:d5 [4.Da4 S:f3 5.e:f3 (5.g:f3 Jf6 6.Jc3 e6 7.Sg5 d:c4 8.0-0-0 Se7 9.D:c4 Jd5 10.S:e7 Jc:e7 11.Kb1 J:c3+ 12.D:c3 Jd5 13.Dc1 De7 14.Vg1 g6 15.e4 Jb6 16.Dc5 D:c5 17.d:c5 Jd7 18.c6 b:c6 19.Vc1 Je5 20.Vc3 c5 Portisch vs. Smyslov, Portorož 1971) 5. - e6 6.Jc3 Sb4 7.a3 S:c3+ 8.b:c3 Jge7 9.Vb1 Vb8 10.c:d5 D:d5 11.Sd3 0-0 12.0-0 Dd6 = Aljechin vs. Colle, Paríž 1925; 4.c:d5 S:f3 5.g:f3 D:d5 6.e3 e5 7.Jc3 Sb4 8.Sd2 S:c3 9.b:c3 Dd6 10.Vb1 b6 11.f4 e:f4 12.e4 Jge7 13.Df3 Da3 14.D:f4 Da2 15.Vd1 De6 Sakajev vs. De Firmian, Dánsko 2005; 4.Jc3 e6 5.c:d5 e:d5 6.Sg5 f6 7.Sf4 Sb4 8.e3 Jge7 9.Vc1 Dd7 10.a3 S:c3+ 11.V:c3 g5 12.Sg3 h5 13.h3 Se6 14.Jd2 a6 15.Jb3 b6 Portisch vs. Short, Bazna 2008] 4. - S:f3 5.g:

f3 (5.d:c6 S:c6 6.Jc3 Jf6 7.f3 e5 8.d:e5 D:d1+ 9.K:d1 Jd7 10.e6 f:e6 11.e4 0-0-0 12.Sg5 Ve8 13.Kc2 Sc5 14.Se2 Vhf8 15.a3 a6 Portisch vs. Csom, Budapešť 1965) 5. - D:d5 6.e3 e5 (6. - e6 7.Jc3 Dh5 8.f4 D:d1+ 9.K:d1 0-0-0 10.Ke2 Jf6 11.Sg2 Je7 12.Sd2 h6 13.Jb5 Kb8 14.Ja3 g5 15.f:g5 h:g5 16.Vag1 Jf5 Barejev vs. Kamsky, Tilburg 1991; 6. - 0-0-0 7.Jc3 Dh5 8.Sd2 Jf6 9.f4 D:d1+ 10.V:d1 e6 11.Sg2 Je7 12.Je4 J:e4 13.S:e4 g6 14.Vc1 Jd5 15.Ke2 Se7 16.Vc4 Kb8 17.b3 c6 18.a4 h6 19.h3 a6 20.Va1 f5 Christiansen vs. Short, Monte Carlo 1993) 7.Jc3 Sb4 8.Sd2 S:c3 9.b:c3 Dd6 10.Vb1 b6 11.f4 e:f4 12.e4 Jge7 13.Df3 0-0 14.S:f4 Da3 15.Se2 f5 (15. - D:a2 16.0-0 f5 17.S:c7 Vac8 18.Sd6 f:e4 19.D:e4 Vf6 20.S:e7?! Ve6 21.Vb2 V:e4 22.V:a2 J:e7 23.Sf3 Ve6 24.Va3 a5 25.Vb1 Vf6 26.Se4 Jg6 27.Vab3 Jf4 28.Kf1 Kf8 29.V:b6 V:b6 30.V:b6 V:c3 31.Ke1 Vc4

32.Vb8+ Kf7 33.Vb7+ Kf6 34.Vb6+ Kg5 =, 20.Sg3 Dd5 21.Sd3 D:e4 22.S:e4 Jf5 23.Vb3 Jc:e7 24.Se5 Vg6+ 25.Kh1 Kf7 26.Vd1 +/=(16.0-0 (Pozri diagram!) 16. - f:e4? 17.D:e4 D:c3 18.Se3 Da3 19.Sd3 Dd6 [19. - Vf5 20.Vb5 V:b5 21.D:h7+ Kf7 22.S:b5 Ja5 23.Dh5+ Kg8 24.Sd7 Dd6 25.Dg4 Dg6 26.Sg5 Vd8 27.Se6+ Kh8 28.Dh3+ Dh7 29.D:h7+ K:h7 30.S:e7 V:d4 31.Vc1 c5 32.Vc3 Vf4 33.Vh3+ +-, 19. - g6 20.Sc4+ Kg7 21.d5 Ja5 22.Sd4+ (Kh6 23.Dh4 mat) Vf6 23.S:f6+ K:f6 24.Dd4+ Kg5 25.Sd3 Kh6 26.Vfe1 Jf5 27.S:f5 g:f5 28.Df6+ Kh5 29.D:f5+ +-] 20.D:h7+ Kf7 21.Vb5 J:d4 22.De4? (22.S:d4! D:d4 23.Vg5! Ke6 24.Dh3+ Kd6 25.Se2 Jd5 26.V:d5+ s výhrou bieleho.) 22. - Vad8! 23.S:d4 (23.Vg5 De6 24.S:d4 D:e4 25.V:g7+ Ke6 26.S:e4 V:d4 27.Ve1 Kd6 28.Sg2 Jf5 29.Vg6+ Kd7 30.Sh3 Kd8 31.S:f5 V:f5 32.Vg8+ Kd7 33.Vg7+ Kc8 34.Ve2 Vc4 35.Kg2

Kb7 36.f3 Vh5 37.Vg4 Vc1 38.h4 Vh7 39.f4 Vc4 40.Kf3 Vc3+ 41.Ve3 Vc1 42.Ve2 Vc3+ =) 23. - D:d4 24.Vf5+ J:f5 25.D:f5+ Kg8 26.Dh7+ Kf7 remíza.

Smyslov sa bránil voči ťahu dámskym pešiakom Čigorinovou obranou (D07), ktorá sa pokladá za jeden z možných spôsobov odmietnutia ortodoxnej obrany dámskeho gambitu, keď sa v partii snažil od jej začiatku o aktívnu figúrovú hru, ale už v 16. ťahu sa dopustil hrubej chyby, po ktorej mohol G. Kasparov vyhrať súboj. Revanšoval sa však svojmu súperovi v 22. ťahu svojou chybou, po ktorej duel skončil rýchlou remízou. V krátkej poznámke komentára k partii Garri svojmu súperovi odporúčal: 16. - Jg6! 17.S:c7 De7 18.e:f5 D:c7 19.Dd5+ Kh8 20.f:g6 Je7! Ako

mohla hra oboch protagonistov ďalej pokračovať? Otázku kladieme našim čitateľom – riešiteľom. Rus Michail Čigorin (* 1850 – 1908) patril medzi najlepších svetových šachistov na konci 19. storočia ako predstaviteľ tzv. romantického štýlu šachovej hry. Hral dokonca aj dvakrát v súboji o titul majstra sveta s W. Steinitzom v Havane na Kube (1889 a 1892), ktoré však oba po urputnom boji prehral. Stal sa tiež trojnásobným majstrom Ruska. Zaujímal sa aj o šachovú teóriu, keď okrem spomínaného dámskeho gambitu navrhol varianty v otvorení španielskej hry a francúzskej obrany. Zákerná choroba (cukrovka), ale aj nadmerné požívanie alkoholu mu skrátili nielen jeho život, ale aj pokračovanie v úspešnej kariére

šachového profesionála od r. 1876. Prekladateľ Skúšky časom, majster športu, vzorný tréner a majster Československa v r. 1955 Ján Šefc (* 1924 – 2014) trénoval aj súčasných slovenských veľmajstrov Ľ. Ftáčnika a I. Štohlha. Poznali ho viacerí trnavskí šachisti – seniori a niektorí s ním sedeli aj za šachovým stolíkom. Od jeho narodenia uplynie začiatkom decembra 95 rokov a od úmrtia v polovici mája uplynulo 5 rokov.

Riešenie skladby č. 39 (Hlinka):

1.Va7! c3 2.V:a3 c2+ 3.Kb2 Sg5 4.f4 S:f4 5.Jf3+ Kh1 6.Jd2 V:d2 (6. - S:d2 7.Vh3+ Kg1 8.K:c2 =) 7.Vc3 Se5 8.Kc1 S:c3 pat, 5. - Kf1 6.Jd2+ S:d2 (6. - V:d2 7.Vf3+ alebo Vc3 =) 7.K:c2 Sb4+ 8.Kd1 S:a3 pat! Dva varianty po piatom ťahu čierneho sa končia patom. ■

ZÁPADOSLOVENSKÉ MÚZEUM

BUDOVA NA MÚZEJNOM NÁM. 3
tel.033/5512913, 033/5512 911, zsmuzeum@zupa-tt.sk, www.zsmuzeum.sk
OTVÁRACIE HODINY:
Ut – pia 8.30 – 17.00 h
Víkend 11.00 – 17.00 h
V pondelok zatvorené
ZÁPADOSLOVENSKÉ MÚZEUM

EXPOZÍCIE

Príroda Malých Karpát, Sakrálna pamiatka, Ľudová hrnčína, Kampanologická expozícia, Oratórium, Štefan Cyril Parrák – pocta kráľovi zberateľov, Osobnosti športu TTSK, Klarisky v Trnave, Krása zašlých čias, Archeologická expozícia, Ľudový textil trnavského regiónu, História a súčasnosť dobrovoľného hasičstva v TTSK, Dotkni sa hlíny – z dejín tehly a tehliarstva trnavského regiónu

VÝSTAVY.....

■ **MILAN RASTISLAV ŠTEFÁNIK – 100. VÝROČIE ÚMRTIA**
Výstava fotografií do 28. 7. 2019 v koncertnej sále Západoslovenského múzea
■ **KLAUZÚRNA VÝSTAVA**
Výstavy študentov Fakulty

masmediálnej komunikácie Univerzity sv. Cyrila a Metoda do 23. júna 2019

■ TRNAVSKÉ FOTOATELIÉRY

do 12. januára 2020

■ SKAMENELINY SVETA

geologická výstava doplnená fotografiami do konca februára 2020

ZBIERKOVÝ PREDMET MESIACA

120. výročie narodenia keramikára a zberateľa H. Landsfelda

PODUJATIA

SPOLUPRÁCA S NÁVŠTEVNÍKMI

■ DEŇ DETÍ V MÚZEU

V sobotu 1. júna od 11.00 do 17.00 h Návšteva expozícií a výstav pre rodiny s deťmi zdarma 14.00 – 16.00 h VÝTVARNÁ DIELŇA pod vedením Blanky Brímusovej

ŠKOLA ĽUDOVÝCH REMESIEL

■ V sobotu 15. júna o 14.00 h

KURZ MODROTLAČE

Vedie Peter Trnka, prihlasovanie na tel. č. 033/ 5512913, cena kurzu 10 €

■ CYKLUS PREDNÁŠOK NA OBJEDNANIE

TRNAVSKÉ FOTOATELIÉRY

Komentovaná prehliadka novej

výstavy Trnavské fotoateliéry priblíži návštevníkom fotografov, ktorí pôsobili v Trnave v rokoch 1860 – 1950 a ich produkciu, oboznámi s umiestnením fotoateliérov v meste i s remeslom fotografa v období monarchie a prvej ČSR, slovenského štátu až po znárodnenie fotoateliérov. V júni na objednanie

■ KVÍZ O MÚZEU

Vedomostný kvíz pre žiakov II. stupňa ZŠ na objednanie

■ VÝTVARNÉ DIELNE

Papierové náramky, Záložky do knihy, Vývoj živočíchov, Pravek? To bol vek! Komunikácia off line, Maľba na papierové taniere, Maľba na kamene
Výtvarné dielne sú do decembra 2019 na objednanie 033/ 5512913

DOM HUDBY M. SCHNEIDERA TRNAVSKÉHO

Ul. M. Schneidera Trnavského 5, Trnava

LETNÁ SEZÓNA 1. 3. – 31. 10.

V pondelok zatvorené
Ut – pia: 8.30 – 12.30 h na objednanie
13.00 – 14.30 h je prítomný lektor
Víkend: 11.00 – 17.00 h pre vopred objednané skupiny nad 10 návštevníkov. Návštevy prosíme

ohlasovať cez pracovné dni
u lektorov v hlavnej budove na tel.
č. 033/ 55 12 913

EXPOZÍCIE
Pamätná izba Mikuláša Schneidera
Trnavského, expozícia z cirkevných
dejín Trnavy.

Od 1. júna budú uzavreté expozície
DVORANA SLÁVY DOBRA
a S LÁSKOU ZA PRAVDU

**■ EUGEN SUCHOŇ – TVORCA
NÁRODNEJ OPERY**

Dokumentárna výstava o živote
s diele hudobného skladateľa
V spolupráci s Hudobným
múzeom SNM
do 10. 1. 2020

**■ AKO POČÚVALI HUDBU NAŠI
STARÍ RODIČIA**

Zvuková technika zo zbierok
múzea
do 10. 1. 2020

**PODUJATIA
PROGRAM SPOLUPRÁCE
SO ŠKOLOU**

Mikuláš Schneider Trnavský
– vedomostný kvíz pre žiakov
II. stupňa ZŠ, VI. – IX. ročník,
sprievodný program k expozícii
o živote a diele hudobného
skladateľa. Kvíz nasleduje po
absolvovaní sprievodného slova
v expozícii

MÚZEUM KNIŽNEJ KULTÚRY

Námestie sv. Mikuláša 10, tel. č.
033/5514421

V pondelok zatvorené

Ut – pia: 8.30 – 12.30 h na
objednanie

13.00 – 14.30 h je prítomný lektor
Víkend: 11.00 – 17.00 h pre
vopred objednané skupiny nad 10
návštevníkov. Návštevy prosíme
ohlasovať cez pracovné dni
u lektorov v hlavnej budove na tel.
č. 033/ 55 12 913

**EXPOZÍCIA
WILLIAM SCHIFFER**

život a dielo sochára a medailéra

**VÝSTAVY
■ ŠESTNÁSTE STOROČIE**

SLOVOM A OBRAZOM

Historické tlače z fondov
Západoslovenského múzea
do 31. 3. 2020

**■ SLOVÁCI, PÍŠTE
PO SLOVENSKY!**

Výstava k 250. výročiu narodenia
A. Bernoláka
do 31. 12. 2019

GALÉRIA J. KONIARKA

tel.: +421 33 55 11 659
info@gjk., www.gjk.sk

PRIPRAVOVANÉ VÝSTAVY:

**■ 13. júna o 18.00 h
v Kopplovej vile
SKÚTER IV. – akcia mladého
umenia**

Vernisáž prezentácie nastupujúcej
generácie umelcov strednej Európy
(Česko, Slovensko, Maďarsko)
Kurátor: PhDr. Vladimír Beskid
do 25. 8. 2019

■ 18. júna o 18.00 h v Synagóge

**– Centre súčasného umenia
Míra Podmanická: HERBARIUM**

Rozmerná site-specific inštalácia
slovenskej sochárky rozvíjajúca
tému rastlín a herbára v podobe
pravidelného rastra na dolnom
podlaží synagógy doplnená
o kresliarsky projekt s obdobným
ideovým rámcom prezentovaný
v priestoroch ženskej galérie.

Kurátorka: Lucia Miklošková
do 21. 7. 2019

**■ 18. júna o 18.00 h v Synagóge
– Centre súčasného umenia**

Nadialssa: ADAM

Výstava veľkoformátových
fotografií – portrétov od mladej
poľskej fotografky zobrazujúcich
nahú mužskú postavu, na ktorú
autorka nazerá ako na nositeľa
univerzálnych ľudských archetypov
bez explicitných atribútov.

kurátor: Karel Míšek
do 21. 7. 2019

Stále expozície GJK v Trnave:

GALÉRIA PORTRÉTOV – výber
diel z kolekcie portrétného žánru
reprezentujúcich vývoj portrétného
maliarstva od konca 18. storočia po
súčasnosť zo zbierok GJK

AKCIE / AKTIVITY

**■ 11. júna od 19.00 h
v Synagóge – Centre súčasného
umenia**

**FESTIVAL ROZHLASOVEJ HRY
2019**

Rádio Devín na cestách
19.00 h Komponovaný večer slova
a hudby, host: Požož Sentimentál
21.00 h KAMIL MIKULČÍK
a PACORA TRIO (Válek)
Vstupné 3 €

■ ART LABORATÓRIUM 2019

Tvorivé dielne a výtvarná tvorba
k aktuálnym výstavám pre MŠ, ZŠ,
SŠ podľa záujmu škôl

KNIŽNICA J. FÁNDLYHO

Rázusova 1

Zákaznícka linka: 033/5513896

Mobil: 0911 098664 (do 14.30 h)

kniznica@kniznicatrnavy.sk

www.kniznicatrnavy.sk

**■ 3. – 7. júna o 10.00 h
v záhrade, príp. oddelení
pre deti a pobočkách Tulipán
a Prednádražie
CELÉ SLOVENSKO ČÍTA DEŤOM**
5. ročník podujatia na podporu
čítania, besedy a čítačky s regio-
nálnymi autormi

**■ 4. júna o 10.00 h v čitárni
ŽIVOT A DIELO MILANA
RASTISLAVA ŠTEFÁNIKA**

Prednáška historika Michala Kšiň-
ana z Historického ústavu SAV spo-
jená s premietaním filmu. Určené
pre študentov SŠ. Podujatie v rámci
cyklu Knihnica mladým

**■ 10. – 12. júna od 9.00
do 16.30 h v čitárni
FESTIVAL ROZHLASOVEJ HRY**
Verejné počúvanie nominovaných
rozhlasových hier

**■ 11. júna o 17.00 h v čitárni
STRETNUTIE S PAVLOM
RANKOVOM**

Podujatie v rámci Festivalu rozha-
sovej hry moderuje Jarmila Vito-
vičová

■ **13. júna o 17.00 h v čítárni**
ODCHODY A NÁVRATY

Pokračovanie stretnutí milovníkov poézie. Hostia: Miroslav Bielik a Miroslav Demák. Moderovanie: Pavol Tomašovič a Štefan Kuzma. Podujatie v rámci cyklu Trnavská poetika

■ **17. júna o 14.00 h v hudobnom oddelení**
na Ul. M. Schneidera Trnavského 5
KRESLÍME SI HUDOBNÉ OBRÁZKY

Vernisáž výstavy najkrajších výtvarných prác v spolupráci s Gymnázium Jána Hollého v Trnave na tému Slovenská a česká populárna hudba

■ **17. – 21. júna od 8.00 do 18.00 h v čítárni**
JÚNOVÁ BURZA KNÍH

V spolupráci s Krajskou pobočkou Spolku slovenských knihovníkov a knižníc.

■ **21. júna o 16.30 h v hudobnom oddelení na Ul. M. Schneidera Trnavského 5**
KLAVÍRNY KONCERT žiakov klavírnej triedy Františky Bašovskej

■ **26. júna o 17.00 h v záhrade knižnice**
HUMOR NEMÁ PRÁZDNINY
Komentované čítanie členov Fórum Há. Účinkujú: Vladimír Hulík, Emil Piešťanský a členovia FH Janka Blašková, Beata Kuracinová Vargová, Benjamín Škreko, Peter Roháč. Číta a komentuje: Eva Jarábková. Hudba: Jana Andevská.

■ **27. júna o 10.00 h v učebni WILSONOV**
Kino pre nevidiacich a slabozrakých. Premietanie filmu s audio komentárom a obrazom

■ **JOHANN STRAUSS**
Hudobno-slovné pásmo o rakúskom hudobnom skladateľovi pri príležitosti 120. výročia jeho úmrtia. Určené pre žiakov 2. stupňa a študentov SŠ v hudobnom oddelení na Ul. M. Schneidera Trnavského 5. Záujemcovia o kolektívnu návštevu si môžu dohodnúť termín

osobne v hudobnom oddelení, telefonicky (033/55 11 590) alebo emailom. (hudobne_oddelenie@kniznicatrnavska.sk)

■ **SCRABBLE V KNIŽNICI**

Stretnutia (nielen) seniorov pri súbojoch v slovnej hre scrabble v čítárni každú stredu o 14.00 h

DIVADLO JÁNA PALÁRIKA

Tel.: 033/551 11 25

email: pokladnaja.sk, www.djp.sk

- 1. sobota 10.30 ČÍ TAM, ČÍ TU – divadelné čítanie s Martinusom 14.00 MLYNÁRKIN PYTAČ
- 3. pondelok 10.00 ČARODEJNICE – Nové divadlo Nitra 19.00 DRAHÝ ŠPÁS
- 4. utorok 10.00 KOMPLETNÝ SHAKESPEARE ZHLTNUTÝ ZA 120 MINÚT
- 5. streda 10.00 OSTROV POKLADOV
- 6. štvrtok 10.00 MODRÝ VTÁK
- 7. piatok 10.00 MLYNÁRKIN PYTAČ 19.00 TRI LETUŠKY V PARÍŽI
- 8. sobota 19.00 ACH TIE ŽENY, ACH TÍ MUŽI
- 14. piatok 19.00 Štúdio L+S Bratislava: STARÉ DÁMY
- 15. sobota 19.00 RODINNÝ PARLAMENT
- 19. streda 19.00 v Zrkadlovej sále CESTY, KTORÉ NEVEDÚ DO RÍMA – koncert pre Mariánu Vargu
- 20. štvrtok 10.00 Tracy Letts: PROTOKOL – verejná generálka 19.00 Tracy Letts: PROTOKOL – predpremiéra
- 21. piatok 19.00 Tracy Letts: PROTOKOL – premiéra
- 23. nedeľa 10.00, 14.00 DIVADELNÝ ATELIÉR – tvorivé dielne
- 25. utorok 10.00 Staré divadlo Nitra: JANKO HRAŠKO
- 25. utorok 19.00 PROTOKOL
- 26. streda 19.00 ODOVZDÁVANIE OCENENÍ TTSK

Štúdio

- 4. utorok 19.00 KOPANEC
- 10. – 12. pondelok, utorok, streda

9.00 – 16.30
FESTIVAL ROZHLASOVÝCH HIER
Verejné počúvanie rozhlasových hier s RTVS

SAKRÁLNE PAMIATKY

■ **KATEDRÁLA**

SV. JÁNA KRSTITEĽA

apríl – október 2019
pondelok – piatok: 10.00 – 12.30h, 14.00 – 17.00 h
sobota: 11.00 – 16.00 h
november 2019
sobota: 11.00 – 16.00 h

■ **BAZILIKA SV. MIKULÁŠA**

apríl, máj, jún, september – 15. december
pondelok – piatok: 10.00 – 12.30 h, 14.00 – 16.00 h
nedeľa: 14.00 – 17.00 h
júl, august:
pondelok – piatok: 10.00 – 12.30 h, 14.00 – 17.00 h
nedeľa: 14.00 – 17.00 h
■ **KOSTOL SV. JAKUBA**
apríl – október 2019
štvrtok – piatok: 10.00 – 12.30 h, 14.00 – 17.00 h
sobota, nedeľa: 14.00 – 17.00 h

KINO HVIEZDA

- 1. 6. / 15.30 Bleskový Manu 17.00 Booksmart 18.50 Godzilla II: Kráľ monštier 21.15 Mama
- 2. 6. / 13.30 Bleskový Manu 15.00 Bleskový Manu 16.30 Booksmart 18.30 Rocketman 20.30 Godzilla II: Kráľ monštier
- 3. 6. / 16.00 Rocketman 18.10 Godzilla II. Kráľ monštier 3D ST 20.30 Mama
- 4. 6. / 16.00 Rocketman 18.00 Tranzit (FK NAKO) 20.00 Bolesť a sláva (FK NAKO)
- 5. 6. / 16.00 Booksmart 17.50 Rocketman 20.00 Godzilla II: Kráľ monštier
- 6. 6. / 16.30 Môj dedo spadol z Marsu – SK premiéra 18.30 Psia duša 2 ČD – SK premiéra 20.30 X-MEN: Dark Phoenix 2D ST – sk premiéra

■ 7. 6. FESTIVAL LUMEN
 ■ 8. 6. / 19.30 X-MEN: Dark Phoenix 2D ST
 21.30 Ted Bundy: Diabol s ľudskou tvárou
 ■ 9. 6. / 14.00 Môj dedo spadol z Marsu
 15.30 Psia duša 2 ČD
 17.30 Ted Bundy: Diabol s ľudskou tvárou
 19.30 X-MEN: Dark Phoenix 2D ST
 ■ 10. 6. / 16.30 Psia duša 2 ČD
 18.30 X-MEN: Dark Phoenix 3D ČD
 20.30 Ted Bundy: Diabol s ľudskou tvárou
 ■ 11. 6. / 16.00 Psia duša 2 ČD
 18.00 Kniha obrazov (FK NAOKO)
 20.00 Šťastný Lazzaro (FK NAOKO)
 ■ 12. 6. / 16.00 Môj dedo spadol z Marsu
 17.30 Ted Bundy: Diabol s ľudskou tvárou
 20.00 Cestovateľské kino: Nový Zéland
 ■ 13. 6. / 16.30 Uzly a pomaranče – SK premiéra
 18.30 Rodičia pod parou – SK premiéra
 20.30 Muži v čiernom: Globálna hrozba ČD – SK premiéra
 ■ 14. 6. / 16.00 Veľký zlý lišiak a iné príhody
 17.30 Uzly a pomaranče
 20.00 Premietanie s diskusiou: V zdravom dome žijú šťastní ľudia
 ■ 15. 6. / 15.30 Veľký zlý lišiak a iné príhody
 17.30 Uzly a pomaranče
 19.30 Rodičia pod parou
 21.30 Muži v čiernom: Globálna hrozba ČD
 ■ 16. 6. / 13.30 Veľký zlý lišiak a iné príhody
 15.30 Veľký zlý lišiak a iné príhody
 17.30 Uzly a pomaranče
 19.30 Muži v čiernom: Globálna hrozba ČD
 ■ 17. 6. / 18.45 Rodičia pod parou
 20.30 Muži v čiernom: Globálna hrozba ČD
 18. 6. / 16.00 Uzly a pomaranče
 18.00 Thelma (FK NAOKO)
 20.00 Heal (FK NAOKO)
 ■ 19. 6. / 18.45 Rodičia pod parou
 20.30 Muži v čiernom: Globálna hrozba ČD
 ■ 20. 6. / 18.45 Tajný život maznáčikov 2 2D SD – SK premiéra

20.30 Podfukárky – SK premiéra
 ■ 21. 6. / 16.30 Tajný život maznáčikov 2 2D SD
 18.00 Podfukárky
 20.00 X-MEN: Dark Phoenix 2D ST
 ■ 22. 6. / 15.30 Tajný život maznáčikov 2 2D SD
 17.30 Uzly a pomaranče
 19.30 Podfukárky
 21.30 X-MEN: Dark Phoenix 2D ST
 ■ 23. 6. / 13.30 Tajný život maznáčikov 2 3D SD
 15.30 Tajný život maznáčikov 2 2D SD
 17.30 Podfukárky
 19.30 X-MEN: Dark Phoenix 2D ST
 ■ 24. 6. / 16.30 Smejko a Tanculienka – Hip, hip, hurá!
 18.30 Tajný život maznáčikov 2 2D SD
 20.30 Podfukárky
 ■ 25. 6. / 16.00 Tajný život maznáčikov 2 2D SD
 18.00 Teheránske tabu (FK NAOKO)
 20.00 Nikdy neodvracaj zrak (FK NAOKO)
 ■ 26. 6. / 20.00 Podfukárky
 ■ 27. 6. / 16.30 Aj slnko je hviezda – SK premiéra
 18.30 Yesterday – SK premiéra
 20.30 Brankár – SK premiéra
 ■ 28. 6. / 16.00 Aj slnko je hviezda
 18.00 Brankár
 20.00 Yesterday
 ■ 29. 6. / 15.30 Tajný život maznáčikov 2 2D SD
 17.30 Aj slnko je hviezda
 19.30 Yesterday
 21.30 Annabelle 3: Návrat
 ■ 30. 6. / 13.30 Tajný život maznáčikov 2 3D SD
 15.30 Tajný život maznáčikov 2 2D SD
 17.30 Yesterday
 19.30 Annabelle 3: Návrat
 ■ 1. 7. / 16.30 Yesterday
 18.30 Aj slnko je hviezda
 20.30 Brankár
 ■ 2. 7. / 16.00 Yesterday
 Utorok 18.00 (FK NAOKO)
 20.00 (FK NAOKO)
 ■ 3. 7. / 16.30 Brankár
 18.30 Yesterday

RADNIČNÉ HRY

■ 16. júna o 16.00 h
 na nádvorí radnice
SAFALÁDKA A ŠPAJDLÍČKA
 Bratislavské bábkové divadlo

■ 17. júna o 17.00 h
 na nádvorí radnice
PINOCCHIO,
Divadlo z kufru von
20.00 h PRIŠLA SOM BOJOVAŤ
O VÁŠHO MUŽA...alebo
A ČO JA, LÁSKA?
 Réžia: Martin Mňahončák
 Účinkujú: Marta Sládečková, Dominika Kavaschová / alt. Zuzana Porubjaková, Martin Mňahončák
 Vstupné: 8 eur

■ 18. júna o 20.00 h
 na nádvorí radnice
ĎAPÁKOVCI
 Réžia, dramatisácia: Viktor Vincze st.
 Účinkujú: Marek Majeský, Marián Labuda ml., Danica Jurčová, Andrea Karnasová, Erik Peťovský, Peter Sklár a ďalší...
 Vstupné: 8 eur

■ 23. júna v areáli bývalého cukrovaru na Šrobárovej ulici
20.30 h a 23.00 h STALKER
 Teatro Tatro prináša inscenáciu kultového sci-fi románu bratov Strugackých Piknik pri ceste známeho aj pod názvom Stalker. Diváci sa dostanú do tajuplnej Zóny, ktorú zanechala po sebe mimozemská civilizácia. Všetko v nej funguje vlastným, pre človeka nepochopiteľným spôsobom. Neexistujú tam fyzikálne zákony ani život, aký poznáme
 Réžia: Ondrej Spišák
 Účinkujú: Milan Ondřík, Agáta Spišáková, Zuzana Konečná, Vít Bednárik, Peter Oszlák, Milan Vojtela, Šimon Spišák, Ondrej Spišák
 Z verejných zdrojov podporil Fond na podporu umenia
 Vstupné: 20 eur
 Upozorňujeme divákov, že na predstavenie sa musia dostaviť najneskôr 15 minút pred jeho začiatkom k hlavnému vchodu bývalého cukrovaru na Šrobárovej ulici, pretože eskorta do Zóny vyraža o 20.15

h a 22.45 h. Neskoršie príchody nie sú akceptované a nie sú ani dôvodom na vrátenie vstupného. Predstavenie je vhodné od 15 rokov, v inscenácii sa používajú vulgarizmy.

Predpredaj vstupeniek v sieti Ticketportál, Trnava tourism – mestská veža alebo pred predstavením na radnici

Ekofest 2019

■ 21. 6. – PIATOK, kino Hviezda

Vstup: BEZPLATNÝ

Premietanie dokumentárnych filmov

Ekotopfilm – Envirofilm

8.30 h – 1. pásmo

Život na vlásku
Chcem byť pri tom
Krajina, kde nie je zlo
Vždyzelený les
Boxík v prírode
Zem v mojich rukách, bez vody
OSN – najväčšia lekcija pre svet
Mimozemšťania z oceánov
Ja vy my 2
Madrid zero
Niektorí z nás
Bud' súčasťou riešenia
Na linke je príroda

10.00 h – 2. pásmo

Petra Slezáková: ZERO WASTE
– život bez odpadu (prednáška)
Poko
Madrid zero
Bud' súčasťou riešenia
Serere
Na linke je príroda
OSN – najväčšia lekcija pre svet
Výstava v kine
Branislav Belan: Pokoj

■ 22. 6. – SOBOTA, amfiteáter

Kamenný mlyn

Vstup: 9 € / 12 € (deti do 10 r., seniory od 65 r. a ZŤP BEZPLATNE)

Koncerty hudobných skupín

15.30 h – Girls From The Moon
17.00 h – From Our Hands
18.30 h – HORKÝŽE SLÍŽE
20.00 h – Hudba z Marsu
21.30 h – Lukáš Adamec

23.00 h – MARIÁN GREXA
a Delykvenc

Sprievodný program podujatia (vstup BEZPLATNÝ)

13.00 h – Zdravá jóga – Gravity Academy Trnava (parčík pri detském ihrisku)
14.30 h – Martin Bordó Hudec: Diskusia o odstránení bolesti chrbta (parčík pri ihrisku)
15.30 h – Besedy a diskusie v hoteli Koliba
15.30 h – Martina Paulíková: Ochrana vodných tokov na Slovensku
16.00 h – Zuzana Lančaričová: Bezpečné zastávky v Trnave

PSA TT-inline – jazda na korčuľoch a bicykloch zelenou Trnavou
16.30 h – štart: Kamenný mlyn – Kamenná cesta, T. Vansovej – Hospodárska – Park J. Kráľa – depo – Kamenný mlyn – cieľ

Výstavy

Veronika Patalášová: Svet
Gabika Hercegová: Kontrast

Prezentácie environmentálnych združení

Program pre deti
Športový program na kúpalisku Kamenný mlyn
Moderuje: Ivo Ostrihoň

Zmena miesta, času a programu vyhradená!

Výťažok venovaný na výsadbu stromov v Trnave

www.ekofest.sk

FESTIVAL ROZHLASOVEJ HRY

■ Pondelok 10. júna 2019

9.00 – 16.30 h Štúdio Divadla Jána Palárika – Otvorenie pracovnej časti festivalu a verejné počúvanie súťažných hier
9.00 – 16.30 h
Knižnica Juraja Fándlyho
Verejné počúvanie nominovaných rozhlasových hier
9.00 – 11.00 h
Gymnázium Jána Hollého

Workshop Naša zabudnutá klasika, vedú Michaela Materáková a Adam Hanuljak

10.00 – 12.00 h

Gymnázium Jána Hollého

Beseda so spisovateľom Michalom Hvoreckým, moderuje Zuzana Belková

10.00 – 12.00 h

Gymnázium Angely Merici

Beseda s rozhlasovými tvorcami: Peter Janků, Hana Rodová, Egon Tomajko

17.00 – 18.00 h

Malý Berlín, Štefánikova 4

Projekt ROZHLAS – TEXT – JAVISKO. Scénická prezentácia textov projektu Fórum mladých autorov 6. Texty a účasť študentiek dramaturgie druhého ročníka študijného odboru Vysokej školy múzických umení dramaturgia a dramatická tvorba – Barbora Mináriková, Veronika Frtúsová, Kateřina Quisová, Michaela Hriňová

19.00 – 20.00 h Zrkadlová sieň Divadla Jána Palárika

Úvodný slávnostný večer festivalu, hudobný hosť Jana Andevska

■ Utorok 11. júna 2019

6.30 – 9.00 h

Foyer Divadla Jána Palárika

Dobré ráno, Slovensko s Ivanou Ilgovou a Romanom Bombošom. Hudobný hosť Robo Opatovský (verejný priamy prenos RTVS – Rádio Slovensko)

9.15 – 16.30 h

Štúdio Divadla Jána Palárika

Verejné počúvanie súťažných hier
9.00 – 16.30 h

Knižnica Juraja Fándlyho

Verejné počúvanie nominovaných rozhlasových hier

9.00 – 16.00 h

Západoslovenské múzeum

Odborný seminár o aktuálnom stave rozhlasovej hry na Slovensku

14.00 – 16.00 h

Foyer Divadla Jána Palárika

Ladenie Rádia Devín s Andreou Makýšovou Volárovou (hostky Emília Vášáryová, Zuzana Šajgalíková), hudobný hosť DUŠKA – Ági Kazai & Štefan Uhriňák (verejný priamy prenos)

16.00 – 17.00 h

Foyer Divadla Jána Palárika

Ars litera s Danielou Kapitáňovou a Gabikou Magovou na tému Trnava, hudobný hosť DUŠKA – Ági Kazai & Štefan Uhrňák (verejný priamy prenos Rádia Devín)

14.00 – 17.00 h

Foyer Divadla Jána Palárika

Prezentácia produkcie Združenia vydavateľov a kníhkupcov Slovenska

17.00 – 18.00 h

Knižnica Juraja Fándlyho

Beseda so spisovateľom Pavlom Rankomom

19.00 – 20.30 h Synagóga

– **Centrum súčasného umenia**, Rádio Devín na cestách so Zuzanou Belkovou. Komponovaný večer slova a hudby, hudobný hosť Po-

žon Sentimentál (priamy prenos),

vstupné 3 eurá

(platba na mieste)

20.30 – 21.00 Synagóga – Centrum súčasného umenia

Koncert Kamila Mikulčíka a Pacora trio

■ Streda 12. júna 2019

9.15 – 16.30 h

Štúdio Divadla Jána Palárika

Verejné počúvanie súťažných hier

9.00 – 16.30 h

Knižnica Juraja Fándlyho

Verejné počúvanie nominovaných rozhlasových hier

9.00 – 11.00 h

Gymnázium Jána Hollého

Workshop Fórum mladých autorov, vedú Peter Pavlac a Mário Drgoňa

10.00 – 12.00 h

Gymnázium Jána Hollého

Beseda so spisovateľkou Veronikou Šikulovou, moderuje Zuzana Belková

17.00 – 18.00 h

Kultúrne centrum Malý Berlín

Alfonz Bednár: Kolíska. Predstavenie študentov Divadelnej fakulty Vysokej školy múzických umení. Novela Alfonza Bednára spája dve časové roviny – zachytáva udalosti druhej svetovej vojny aj súdne procesy 50. rokov

19.00 – 20.30 h

Divadlo Jána Palárika

Záverečný slávnostný večer festivalu. Moderuje Michal Jánoš, hudobný hosť Swing Society Orchestra, bezplatný vstup

Bližšie informácie: frh.rtvs.sk. ■

Kalendár kultúrnospoločenských podujatí

■ 30. mája – 2. júna od 8.30 h v Malom Berlíne

TRNAVA GAME DAYS 2019 / Videoherný festival Game Days Trnava

Festival pre všetkých nadšencov umelecky hodnotných inovatívnych hier s prednáškami videoherných tvorcov zvučných mien zo Slovenska aj zahraničia, herno-vzdelávacích aktivít, workshopov pre odborníkov aj deti, dvojďňový game jam či odovzdávanie ocenenia Slovenská hra roka

■ 2. júna o 18.00 h

v Kostole sv. Jozefa

VÝROČNÝ KONCERT robotníckeho spevokolu BRADLAN
Diriguje: Andrej RAPANT

■ 3. – 28. júna

v západnom kridle radnice PRAVDIVOSŤ, SÚCIT, ZNÁŠANLIVOSŤ

Výstava olejomalieb a akvarelov približuje duchovný život a zároveň vonkajšiu tragédiu nedorozúvania ľudských práv v Číne. Kruté prenasledovanie režimom sa tu stretáva s krásou a silou pravdivosti, súcitu a znášanlivosti;

ústrednými hodnotami kultivačnej praxe budhistickej školy Falun Gong. Výstava už prešla viac než 40 krajín a 200 miest po celom svete – od Národného umeleckého klubu v New Yorku cez Európsky parlament v Bruseli, až po senát v Prahe

Výstava bude otvorená v utorok a piatok od 10.30 do 16.30 h, v stredu od 15.00 do 18.00 h, v sobotu od 9.30 do 16.30 h a v nedeľu od 9.30 do 18.00 h

■ 2. júna od 15.00 do 19.00 h

medzi Bazilikou sv. Mikuláša a hradbami DEŇ DETÍ

Po troch úspešných rokoch, keď sme sa s trnavskými deťmi v deň ich sviatku vrátili do stredoveku, sa tento raz pozrieme až do Rímskej ríše. Ďaleko v čase, ale blízko v priestore. Rímska ríša zasahovala aj na naše územie, priniesla nové bojové taktiky a zárodky nášho súčasného štátneho zriadenia – republiku. Deti si budú môcť vyskúšať výrobu symbolu slávy a víťazstva rímskych vodcov – vavrínového venca, hod rímskou kopijou, ťahanie rímske-

ho voza alebo sa stať súčasťou neohrozenej formácie rímskych korytnačiek – pevného zomknutia pesiakov so štítmí. Vstup na podujatie je zdarma

■ 4. júna od 9.45 h na Slávii TRNAVSKÉ ŠPORTOVÉ HRY SENIOROV

Súťažiaci sú aj tento rok zadení do troch vekových kategórií a okrem každoročných disciplín ako je krátky a dlhý beh, kop na bránku, hod granátom pre mužov a pre ženy hod valčekom a granátom je pripravená aj bonusová zábavno-športová disciplína pre tímy. Prihlásených je viac ako sto záujemcov, najstarší účastník má 87 rokov.

Organizátori: Kancelária Zdravé mesto Trnava, Kalokagatia – Centrum voľného času a Jednota dôchodcov

■ 7. a 8. júna na Trojičnom námestí FESTIVAL LUMEN

27. ročník najväčšieho gospelového open air festivalu v strednej Európe

■ **9. júna o 14.00 h v Univerzitnom parčíku ŠČUL** – Trnavská šifrovačka – prvá mestská logická hra, v ktorej nejde o to, čo viete, ale ako to viete

■ **9. júna od 16.00 do 20.00 h v Trnavskom dvore na Zelenečskej ulici 16**
TANČIAREŇ PRE SENIOROV
Do tanca hrá Duo Expres, vstup je voľný

■ **10 – 12. júna v Divadle Jána Palárika, Knížnici Juraja Fándlyho a Synagóge – Centre súčasného umenia**
FESTIVAL ROZHLASOVEJ HRY
Verejná prezentácia rozhlasových hier vytvorených v RTVS v uplynulých dvoch rokoch. Cieľom je stretnutie tvorcov s poslucháčmi, ohodnotenie najlepších tvorcov a posilnenie záujmu o kráľovnú rozhlasových žánrov. Trnavčania sa môžu zapojiť aj do hlasovania o najlepšiu hru, ktorej bude udelená Cena trnavských poslucháčov

■ **13. júna o 17.00 h v Knížnici Juraja Fándlyho**
ODCHODY A NÁVRATY
Pokračovanie cyklu Trnavská poetika. Hostia: Miroslav Bielik a Miroslav Demák. Moderujú: Pavol Tomašovič a Štefan Kuzma

■ **13. júna o 18.00 h v Galérii Jána Koniarka**
SKÚTER IV. – akcia mladého umenia
Vernisáž prezentácie nastupujúcej generácie umelcov strednej Európy

■ **15. júna od 11.00 do 17.30 h na Hlavnej ulici**
FoTTofest 2019 – desiaty ročník prehliadky fotografií pod šírým nebom. Víťaní sú všetci milovníci fotografie. Každý účastník dostane registračnú kartu, na ktorú mu budú môcť návštevníci podujatia prilepiť fotobod, ktorým vyznačia, že sa im vystavená fotografia alebo fotografická kolekcia páči.

Vystavujúci s najväčším počtom fotobodov získa cenu divákov. Okrem toho vyberú anonymným hlasovaním najlepšiu fotografiu alebo kolekciu fotografií aj členovia Fotoklubu IRIS. Pre úspešných vystavovateľov budú pripravené hodnotné a zaujímavé vecné ceny.
11.00 h Registrácia účastníkov
13.00 h Otvorenie výstavy
17.30 h Vyhlásenie výsledkov

■ **16., 17., 18. a 23. júna**
RADNIČNÉ HRY
16. júna o 16.00 h na nádvorí radnice
SAFALÁDKA A ŠPAJDLIČKA
17. júna o 17.00 h na nádvorí radnice
PINOCCHIO
20.00 h PRIŠLA SOM BOJOVAŤ
O VÁŠHO MUŽA... alebo A ČO JA, LÁSKA?
18. júna o 20.00 h na nádvorí radnice
ĎAPÁKOVCI
23. júna o 20.30 a 23.00 h v areáli bývalého cukrovaru na Šrobárovej
STALKER

■ **18. júna o 18.00 h v Synagóge – Centre súčasného umenia**
Mira Podmanická:
HERBARIUM
Rozmerná site-specific inštalácia slovenskej sochárky rozvíjajúca tému rastlín a herbára

■ **18. júna o 18.00 h v Synagóge – Centre súčasného umenia**
Nadialssa: ADAM
Výstava veľkoformátových fotografií od mladej poľskej fotografky zobrazujúcich nahú mužskú postavu, na ktorú autorka nazerá ako na nositeľa univerzálnych ľudských archetypov

■ **19. – 22. júna na nádvorí radnice, Hlavnej ulici a v Kalokagatii**
DNI ZDRAVIA 2019
Tradičný festival zdravého životného štýlu s poradenskými službami, prednáškami a aktivitami zameranými na zdravotnícku osvetu, prevenciu a pohyb na čerstvom vzduchu

■ **19. júna od 14.00 do 18.00 h na Trojičnom námestí a Nádvorí**
MESTO PRE VŠETKÝCH
Nové podujatie nadväzujúce na Dvor nádeje v rámci Dní zdravia zbližuje ľudí so zdravotným postihnutím so spoločnosťou zdravých
Program: Prezentácia sociálnych služieb pre ľudí so zdravotným znevýhodnením a téma ich zamestnávania, prezentácia a aktivity občianskych združení, tvorivé dielne, jazda a škola pádov na invalidnom vozíku, jazda na handbike-u, paralympijský šport boccia, ukážky z canisterapie
17.00 h: Koncert orchestra Taste of Brass

■ **21. júna o 19.00 h v Divadle Jána Palárika**
Tracy Letts: PROTOKOL
Premiéra hry jedného z najvýznamnejších súčasných amerických dramatikov a scenáristov. Jeho diela sa s veľkým úspechom hrajú po celom svete. Za hru Protokol získal nomináciu na Pulitzerovu cenu

■ **21. – 22. júna v Gymnázii Jána Hollého, Na hlinách 30**
LETNÁ ZÓNA BEZ PEŇAZÍ
21. júna od 14.00 do 19.00 h: Zber vecí vo vestibule Gymnázia J. Hollého. Záujem je o použité, čisté odevy a zachovalé predmety
22. júna od 9.00 do 13.00 h bude Zóna bez peňazí otvorená pre všetkých, ktorí majú záujem nakúpiť „bez peňazí“

■ **22. júna v areáli Slávie**
PRENGO CUP
Desiatky amatérskych futbalových družstiev zavítajú do Trnavy, aby sa už po siedmykrát stretli na najväčšom slovenskom turnaji v malom futbale

■ **22. júna v Kamennom mlyne**
EKOFESE 2019
12. ročník environmentálneho benefičného festivalu. Výťažok je

každoročne venovaný na výsadbu zelene v Trnave
Účinkujúci: HORKÝŽE SLÍŽE,
Hudba z Marsu, Lukáš Adamec,
Marián Greksa a Delykvenc, From
our hands, Girls from the Moon
+ bohaté sprievodné podujatia +
jazda na bicykloch a korčuliach
PSA TT Inline
www.ekofest.sk

**■ 22. júna od 13.00 h
na Nádvorí**

TRNAVSKÝ DEŇ DIZAJNU
Druhý ročník podujatia prinesie na Nádvorie trh slovenského dizajnu sprevádzaný tvorivými workshopmi a diskusiami o udržateľnej móde a životnom štýle. Deň uzavrie 30. vydanie obľúbenej PechaKucha Night Trnava v priestoroch kultúrneho centra Malý Berlín

**■ 23. júna o 16.00 h
v Malom Berlíne**

Detské kino: VEĽKÝ ZLÝ LIŠIAK A INÉ PRÍHODY + predfilm Šarkan
Júnové detské kino bude animované. Krátky predfilm Šarkan plný čarovných obrazov rozpráva príbeh o spomínaní na tých, čo už nie sú medzi nami. Po ňom bude nasledovať film Veľký zlý lišiak a iné príhody o nezvyčajných zvieratkách na jednej farme. Vhodné pre deti do 12 rokov

**■ 23. júna od 16.00 do 20.00 h
v Trnavskom dvore
na Zelenečskej ulici 16**
TANČIAREŇ PRE SENIOROV
Do tanca hrá Duo Expres, vstup je voľný

**■ 26. júna o 17.00 h v záhrade
Knížnice Juraja Fándlyho**
HUMOR NEMÁ PRÁZDNINY
Komentované čítanie členov Fóra humoristov. Účinkujú: Vladimír Hulík, Emil Piešťanský a členovia FH Janka Blašková, Beata Kuraciňová Vargová, Benjamín Škreko, Peter Roháč. Číta a komentuje: Eva Jarábková. Hudba: Jana Andevska

**■ 27. júna o 19.00 h
v Malom Berlíne**
Divadlo Populus:
DANSE MACABRE

Divadlo Populus, nezávislé združenie mladých ľudí, prinesie inscenáciu o smrti a jej možnej tvári, závislostiach, ale najmä o živote a o láske. Komentuje a snaží sa bez vyjadrenia názoru konštatovať stav ľudskej emocionality. Opiera sa o mytológiu a o taliansky rituál „tancov smrti“, vychádzajúci z karnevalovej kultúry neskorého stredoveku

■ 29. júna o 20.00 h v divadelnom štúdiu DISK
Blaho Uhlár a kolektív DISK:
SOLITUDO

Účinkujú: Monika Babicová, Jozef Belica, Milan Brežák, Daniel Duban, Monika Chudá, Branislav Mosný, Ján Rampák, Alžbeta Sersenová a Peter Tilajčík
Réžia: Blaho Uhlár
Súbor DISK sa v pozmenenej zostave pokúša spoznať a zmapovať situáciu, v ktorej sa človek často ocitá – samotu. Pre niekoho je bolesťou, pre niekoho vykúpením. Sám môže byť človek na opustenom ostrove, ale aj uprostred ľudí. Samota môže spôsobiť psychickú traumy, ale aj regenerovať vnútro človeka. Rôzne pohľady na samotu sa herci pokúšajú vyjadriť dynamickými výstupmi, veľmi často s komickým až groteskným akcentom.

Projekt podporili: Nadácia Tatra banky, Ministerstvo kultúry Slovenskej republiky a MESTO TRNAVA.

Vstupné: 5 eur dospelí, 3 eurá seniori, študenti a ZŤP
Predpredaj vstupeniek v TIC, mestská veža, info@trnavatourism.sk
Rezervácie na daniel@duban.sk

**■ 29. a 30. júna
na nádvorí radnice**
HUDBA NA RADNICI

Festival klasickej hudby pod holým nebom

29. 6. o 19.00 h
Sólo klarinet: MARTIN ADÁMEK
Trnavský komorný orchester
Dirigent: Adam Sedlický
Program: G. Holst, G. Rossini, M. Krajčí, W. A. Mozart
30. 6. o 19.00 h
MUCHA QUARTET
Spoluúčinkuje Trnavský komorný orchester (umelecká vedúca Alžbeta Ševečková)
Program: J. Haydn, A. Moyzes, J. L. Bella, A. Piazzolla, P. Breiner

**■ 28. júna od 19.00 do 00.00 h
29. júna od 10.00 do 00.00 h
pred radnicou**
GARDEN PARTY NA KORZE 2019

Tento rok otvárame kultúrne leto vo vynovenom šate, počas dvoch dní, v tzv. foodfest edícii. Piatkový večer otvorí tanečný latino sprievod pod taktovkou štúdia tanca a pohybu Alegria, nasledovať bude program pre najmenších návštevníkov. Večer už tradične vyvrcholí koncertom maďarskej latino kapely BARRIO LATINO. Sobota sa bude niesť v duchu dobrého jedla a pitia, opäť nebude chýbať program pre deti a pripravené sú aj prednášky Šimona Janíka a Michaela Kordoša. Večer nás čakajú koncerty dua HELADO INFINITO (Argentína, Chile) a maďarskej balkan kapely SZKOJÁNI CHARLATANS

LETO NA KORZE 2019

1. 7. 19.00 UNPUBLISHED AUTHORS (IRL, AT), indie pop
2. 7. 19.00 STUART NEVILLE (SCO), indie folk
3. 7. 18.00 Divadlo na hojdačke: SOFIA Z PREDMESTIA, divadlo pre deti
4. 7. 19.00 DOUG ANDREWS (USA), americana
5. 7. 18.00 Divadlo Piki: BABIČKA Z VAJÍČKA, divadlo pre deti
6. 7. 19.00 SHANE Ó FEARGHAIL & THE HOST (IRL), new irish folk
7. 7. 18.00 Divadlo pod balkónom: HAVKO A MŇAUKA, divadlo pre deti ■

DNI ZDRAVIA 2019.....

Tradičný trnavský festival zdravého životného štýlu s poradenskými službami, prednáškami a aktivitami zameranými na zdravotnícku osvetu, prevenciu a pohyb na čerstvom vzduchu

19. jún

■ od 9.00 do 17.00 h
na piatich stanovištiach
v centre mesta
**STREDNÁ
ZDRAVOTNÍCKA ŠKOLA:**
Meranie krvného tlaku +
zdravé zúbky a starostlivosť
o zubnú protézu

■ 9.00 – 17.00 h
na Hlavnej ulici
**SLOVENSKÝ ČERVENÝ
KRÍŽ:** Ukážky prvej
pomoci, imitácie zranení

■ 9.00 – 15.00 h
pred radnicou
**VŠEOBECNÁ
ZDRAVOTNÁ
POISŤOVŇA:** Meranie
prístrojom InBody – objem
a podiel svalov, tukov
a vody v organizme,
hladina viscerálneho tuku,
index BMI a WHR...+
poradenstvo

20. jún

■ od 9.00 do 17.00 h
na piatich stanovištiach
v centre mesta
**STREDNÁ
ZDRAVOTNÍCKA ŠKOLA:**
Meranie krvného tlaku +
zdravé zúbky a starostlivosť
o zubnú protézu

■ 8.00 – 15.00 h
na radnici
**REGIONÁLNY ÚRAD
VEREJNÉHO ZDRAVIA:**
merania, odbery vzoriek
vody, preventívne
vyšetrenia

■ 9.00 – 13.00 h
**DNI ZDRAVIA PRE DETI
V KALOKAGATII**
17.30 – 19.30 h
**KAM SPEJE ZDRAVIE
NAŠICH DETÍ V 21.
STOROČÍ?**
Diskusia s odborníkmi
v oblastiach pohybového
ústrojenstva, psychológie,
pedagogiky, imunológie...

21. jún

■ od 8.00 do 15.00 h
na radnici
**REGIONÁLNY ÚRAD
VEREJNÉHO ZDRAVIA:**
merania, odbery vzoriek
vody, preventívne
vyšetrenia

■ 17.30 – 18.30 h
JOGA NA RADNICI – tri
druhy cvičenia, prienik
jogy pre zdravý chrbát,
relaxačná joga – pomalé
pozdravy slnka a zostava
z power jogy + krátka
prednáška o hormonálnej
joge

Sprievodný program:

■ 19. júna na Trojičnom
námestí a na Nádvorí
MESTO PRE VŠETKÝCH
s občianskym združením
Spina bifida a/alebo
hydrocefalus zamerané
na osvetu a poradenstvo
v oblasti zdravotného
znevýhodnenia

■ 22. júna o 16.30 h
v Kamennom mlyne
PSA TT Inline a EKOFEŠT
Dni zdravia vyvrcholia
benefičným festivalom
Ekofest, ktorého súčasťou
bude aj naša tradičná jazda
na korčuliach a bicykloch
PSA TT-inline. Štartovať sa
bude v Kamennom mlyne
o 16.30 h a končiť na tom
istom mieste o 18.00 h.
Trasa má 7,5 kilometra

■ 22. júna od 13.00
do 20.00 h na Nádvorí
**TRNAVSKÝ DEŇ
DIZAJNU**
Slow fashion market:
lokálne značky a miestni
návrhári, ktorí bojkotujú
masovú produkciu
oblečenia a medzinárodné
reťazce

Radničné hry 2019

16. 6. 2019, 16.00 h

Safaládka a Špajdlička

Bratislavské bábkové divadlo

16. 6. 2019, 19.00 h

Lord Norton a sluha James / po dvadsiatich rokoch.../

Réžia: Michal Vajdička

Účinkujú: Ľuboš Kostelný, Jozef Vajda

Vstupné: 12 eur

Izrušené!

17. 6. 2019, 17.00 h

Pinocchio

Divadlo z kufra von

17. 6. 2019, 20.00 h

Prišla som bojovať o Vášho muža...alebo A čo ja láska?

Réžia: Martin Mňahončák

Účinkujú: Marta Sládečková, Dominika
Kavaschová/ alt. Zuzana Porubjeková,
Martin Mňahončák

Vstupné: 8 eur

18. 6. 2019, 20.00 h

Ťapákovci

Réžia a dramtizácia: Viktor Vincze st.

Účinkujú: Marek Majeský, Marián Labuda ml.,
Danica Jurčová, Andrea Karnasová,
Erik Peťovský, Peter Sklár a ďalší...

Vstupné: 8 eur

23. 6. 2019, 20.30 h / 23.00 h

Stalker

Areál bývalého cukrovaru,
Šrobárová ulica – hlavný vchod

Réžia: Ondrej Spišák

Účinkujú: Milan Ondřík, Agáta Spišáková, Zuzana
Konečná, Vít Bednárik, Peter Oszlík, Milan Vojtela,
Šimon Spišák, Ondrej Spišák

Vstupné: 20 eur

Nádvorie radnice
16. – 23. 6. 2019

Predpredaj vstupeniek v sieti Ticketportál a Trnava tourism – mestská veža, alebo pred predstavením na radnici